

๗๐ ๑๙๖
๖ ๒๖๗๓
๘ ๒

ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนากร
ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

๒๕ เมษายน ๒๕๒๗

ปริญญานิพนธ์
ของ
วีระศักดิ์ ศรีรักษ
ด้านทฤษฎีสมมูลกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท ๒๓ พระโขนง กรุงเทพฯ ๑๑ โทร ๓๙๒๑๕๗๕, ๓๙๑๕๐๘๐

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประธานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ ๒๕๒๗

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

153500

ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนาก
ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
กุมภาพันธ์ 2527

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้านคือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 115 คนได้สุ่มมาจากจังหวัดชัยภูมิ โดยแบ่งเป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) จำนวน 43 คน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 51 คน และพัฒนากร จำนวน 21 คน

ผลการวิจัยพบว่า ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาจากการเปรียบเทียบในแต่ละกลุ่มแล้วพบว่า กลุ่มพัฒนากรมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะสูงกว่ากลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) และกลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนกลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) และกลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีทัศนะบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

PERCEPTIONS OF THE TAMBON COUNCIL MEMBERS, VILLAGE DEVELOPMENT
COMMITTEE MEMBERS, AND COMMUNITY DEVELOPMENT WORKERS
TOWARDS THE COMMUNITY DEVELOPMENT WORKERS' ROLES
IN PROMOTING NONFORMAL EDUCATION
IN CHAIYAPHUM PROVINCE

Presented in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Education degree
at Srinakharinwirot University
February 1984

The purpose of this study was to compare the perceptions of the Tambon Council Members, the Village Development Committee Members, and the Community Development Workers on the roles of the Community Development Workers in promoting nonformal education in three aspects : Community occupational promotion role, Community educational and professional promotion role, and Community development coordination role. The instruments used in this study were the questionnaire and rating scale.

The sample size of 115, selected from Chalyaphum Province for this study, included 43 Tambon Council Members, 51 Village Development Committee Members, and 21 Community Development Workers.

The findings showed that the perceptions of the Tambon Council Members, the Village Development Committee Members, and the Community Development Workers on the roles of the Community Development workers in promoting nonformal education in three aspects were significantly different at the .05 level. When the comparison was done among the groups, it was found that the Community Development Workers had higher scores in perceptions than the Tambon Council Members and the Village Development Committee Members and ~~were~~ statistically significant at the .05 Level.

In the comparison between the groups of the Tambon Council Members and the Village Development Committee Members the finding showed no significant difference in perceptions on the roles of the Community Development Workers in promoting nonformal education.

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำวันสี่ตและคณะกรรมการสอบไคพิจารณาปริญญานิพนธ์
ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒไค

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบ

ดร.ไพฑูริย์/ไพฑูริย์

ประธาน

ดร.ไพฑูริย์/ไพฑูริย์

ประธาน

ดร.ไพฑูริย์

กรรมการ

ดร.ไพฑูริย์

กรรมการ

ดร.ไพฑูริย์

กรรมการ

ประกาศคุณูปการ

ผลสำเร็จในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้ เนื่องมาจากความช่วยเหลือแนะนำ และการให้กำลังใจเป็นอย่างดีซึ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนและเป็นประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้มีส่วนช่วยให้ปริญญานิพนธ์ประสบผลสำเร็จอีกท่านหนึ่งคือ อาจารย์บุญธรรม คำพอ ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนและเป็นกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือผู้วิจัยมาตั้งแต่เริ่มต้น ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งและขอขอบพระคุณในความกรุณาเป็นอย่างสูง

ผู้วิจัยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก รองผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ นายอำเภอ-เกษตรสมบูรณ์ นายอำเภอภูเขียว นายอำเภอแก่งคร้อ และนายอำเภอคอนสวรรค์ ในการให้ความอนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกจากพัฒนาการอำเภอ กำนันประจำตำบล และผู้ใหญ่บ้านจากอำเภอต่างกล่าว ที่ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนมาให้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความช่วยเหลือครั้งนี้

อนึ่ง ผู้วิจัยขอขอบความดีของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ แก่ บิดา มารดา และพี่ ๆ ทุกคน ที่ให้กำลังใจและให้ความอุปถัมภ์ทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการทำงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จด้วยดี

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ฆม ภูมิภาค ที่ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติมจนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วีระศักดิ์ ศรีวัชร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาวิจัย	4
ความสำคัญของการศึกษาวิจัย	4
ขอบเขตในการศึกษาวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
สมมุติฐานในการศึกษาวิจัย	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน	8
ความหมายของงานพัฒนาชุมชน	8
บทบาทและหน้าที่ของพัฒนากร	10
ขั้นตอนการปฏิบัติงานของพัฒนากร	15
ปัญหาในการปฏิบัติงานของพัฒนากร	17
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน	20
แนวคิดและความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน	20
ข้อบ่งชี้ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน	22
การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาชนบท	23
บทบาทของพัฒนากรกับงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27

3	วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย	32
	ประชากรและวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง	32
	ประชากร	32
	วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง	33
	เครื่องมือ การแปลความหมายและวิธีสร้างเครื่องมือ	36
	ลักษณะของเครื่องมือ	36
	การแปลความหมาย	36
	การทดลองเครื่องมือ	37
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	38
	การวิเคราะห์ข้อมูล	40
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	41
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	44
	ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	44
	ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กศท.) ที่มีบทบาทของ พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	45
	ทักษะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีบทบาทของ พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	52
	ทักษะของพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน	58
	การเปรียบเทียบทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กศท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาท ของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	65

การเปรียบเทียบลำดับความสำคัญของทักษะระหว่างคณะกรรมการ พัฒนาชุมชน (กผม.) กับพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	74
การจัดลำดับความสำคัญของทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาชุมชน (กผม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของ พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	80
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	88
ความมุ่งหมายของการวิจัย	88
สมมุติฐานในการวิจัย	88
วิธีดำเนินการวิจัย	88
สรุปผลการวิจัย	90
อภิปรายผล	97
ข้อเสนอแนะทั่วไป	105
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย	107
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	113

การเปรียบเทียบค่าความสำคัญของทัศนระหวางคณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน (กผม.) กับพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	74
การจัดลำดับความสำคัญของทัศนระหวางคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กผม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของ พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	80
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	88
ความมุ่งหมายของการวิจัย	88
สมมุติฐานในการวิจัย	88
วิธีดำเนินการวิจัย	88
สรุปผลการวิจัย	90
อภิปรายผล	97
ข้อเสนอแนะทั่วไป	105
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย	107
บรรณานุกรม	108
ภาคผนวก	113

บัญชีตาราง

๖

ตาราง

หน้า

1	จำนวนประชากรจำแนกตามอำเภอและตำแหน่งหน้าที่	33
2	จำนวนประชากรจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอำเภอและตำแหน่งหน้าที่	35
3	จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับกลับคืนมา จำแนกตามกลุ่มตัวอย่าง	39
4	จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่	45
5	ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสค.) ที่มอบหมาย ของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	46
6	ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสค.) ที่มอบหมาย ของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการ ส่งเสริมการศึกษาระดับวิชาการในชุมชน	48
7	ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสค.) ที่มอบหมาย ของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน	50
8	ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มอบหมาย ของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	52
9	ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มอบหมาย ของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการส่งเสริมการศึกษาระดับวิชาการในชุมชน	54
10	ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มอบหมาย ของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน	56

- 11 ค่าเฉลี่ยคะแนนดัชนีของพัฒนาการที่มีขอบเขตของพัฒนาการในการส่งเสริม
การศึกษาของระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน 59
- 12 ค่าเฉลี่ยคะแนนดัชนีของพัฒนาการที่มีขอบเขตของพัฒนาการในการส่งเสริม
การศึกษาของระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการ
ในชุมชน 61
- 13 ค่าเฉลี่ยคะแนนดัชนีของพัฒนาการที่มีขอบเขตของพัฒนาการในการส่งเสริม
การศึกษาของระบบโรงเรียนด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน 63
- 14 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ยคะแนน ค่าความแปรปรวน และ
ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน 65
- 15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับดัชนีของ
คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)
และพัฒนาการที่มีขอบเขตของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษา
ของระบบโรงเรียน 66
- 16 เปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนน ดัชนีของ
คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)
และพัฒนาการที่มีขอบเขตของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษา
ของระบบโรงเรียน 67
- 17 ค่าเฉลี่ยคะแนนดัชนีเป็นรายชื่อของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนาการที่มีขอบเขตของ
พัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษาของระบบโรงเรียนด้านด้าน
ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ด้านการส่งเสริมการศึกษาและ
วิชาการในชุมชน และด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน 68

- 18 หมายเลขลำดับที่และค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของคณะกรรมการ
พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร
ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน 74
- 19 ลำดับความสำคัญของค่าเฉลี่ยทักษะรวมของคณะกรรมการสภาตำบล (กศต.)
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของ
พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านคือ
ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ด้านการส่งเสริมการกีฬาและ
วิชาการในชุมชน และด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน 81

ภูมิหลัง

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ (สุนทร โคตรบรรเทา 2524 : 3) กล่าวว่า การจะกล่าวประเทศใดพัฒนาหรือไม่พัฒนานั้นไม่ต้องดูอื่นไกลแต่ให้ดูที่คน ถ้าประเทศใดยังไม่สามารถพัฒนาจิตใจและความสามารถอย่างเต็มที่ของคนในประเทศได้แล้ว ก็จะพัฒนาอย่างอื่นไม่ได้มากนัก และการจะพัฒนาคนนั้น วิธีที่ดีที่สุดก็คือการให้การศึกษาคือเท่านั้น

ปัจจุบันนี้การพัฒนาประเทศของไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ หรือประมาณร้อยละ 80 เป็นผู้ที่อยู่ในชนบท ประชากรเหล่านี้เป็นผู้ที่ขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข และยังขาดความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม (ไทยรัฐ : 22 พฤษภาคม 2526 : 3)

รัฐบาลทั้งในอดีตและปัจจุบันมองเห็นความสำคัญในการพัฒนาและยกระดับความเป็นอยู่ของชาวชนบท จึงมีนโยบายในการพัฒนาเร่งด่วนและเร่งรัดในหลาย ๆ ด้าน และมีการเน้นหนักในหลายพื้นที่ เช่น ปัจจุบันมีการเน้นหนักในชนบทยากจน โดยพยายามสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งของรัฐบาลและเอกชนได้มีส่วนช่วยและร่วมมือในการให้การศึกษเพื่อพัฒนาตนเอง อาชีพ อนามัย และพัฒนาความเป็นอยู่ในครอบครัว เป็นต้น (ไทยรัฐ : 22 พฤษภาคม 2526 : 3, 7)

นอกจากนี้รัฐบาลยังได้เน้นความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น เนื่องจากการพัฒนาเป็นงานที่ต้องทำไปพร้อมกันหลายด้าน เช่น ด้านการให้การศึกษเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถที่จะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตของชาวชนบท และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของการพัฒนา ได้แก่ ถนนหนทางและสาธารณสมบัติที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน การพัฒนาด้านอาชีพและการเกษตร การพัฒนาด้านอนามัยและสาธารณสุข การพัฒนาด้าน

ศิลปวัฒนธรรม การพัฒนาการเมืองและการพัฒนาการเมืองปกครอง (โกวิท วรพิพัฒน์

2526 : 19 - 21)

อย่างไรก็ดี การพัฒนาชนบทด้านอื่น ๆ จะเป็นไปได้อย่างดีไปเริ่มต้นที่การพัฒนาประชาชนในชนบทเสียก่อน (รายงานการสัมมนาทางวิชาการมหาวิทยาลัยศิลปากร 2523 : 3) นั่นคือจะต้องให้ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาตนเองในด้านความเป็นอยู่ ทักษะ และความสามารถที่จำเป็นในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

เมื่อพิจารณาถึงสภาพและความเป็นอยู่ของชาวชนบทแล้วจะเห็นได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่ได้มีโอกาสได้พัฒนาตนเองมากนัก เพราะไม่มีโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนในระบบโรงเรียนภาคปกติ ท้องที่ชนบทหลายแห่งไม่มีโรงเรียน บางแห่งเพิ่งมีโรงเรียนในภายหลัง ชาวชนบทส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ไร้โอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน (กระจำจ พันธุมหาวัน 2526 : 44 - 46)

เป็นที่น่ายินดี ปัจจุบันนี้มีหน่วยงานทั้งของรัฐและหน่วยงานเอกชน ได้มีส่วนช่วยให้ชาวชนบทได้พัฒนาตนเองในรูปของการศึกษานอกระบบโรงเรียนอยู่มาก ซึ่งมีการจัดอยู่หลายรูปแบบ และวิธีการงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้เป็นงานที่จะช่วยให้ชาวชนบทได้พัฒนาตนเอง และพัฒนาชนบทด้านอื่น ๆ ไปด้วย และงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นงานที่มีขอบเขตกว้างขวางมาก จึงมิใช่เป็นงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ จะต้องเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานหลายหน่วยงาน และจะต้องได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่หลายฝ่าย (ไพรัตน์ เฑาะรินทร์ 2526 : 16)

หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนซึ่งมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาชนบทมีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรง เช่น งานของกรมการศึกษา นอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ และจัดเป็นกิจกรรมเสริมงานในหน้าที่หลัก เช่น งานของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย งานของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และงานของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานและมูลนิธิของเอกชนยังได้จัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งเน้นหนักในด้านต่าง ๆ กันอยู่อีกเป็นจำนวนมาก งานการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่จะให้ความรู้ ทักษะและความสามารถในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตของชาวชนบทเป็นงานที่จะต้องจัดทำโดยเร่งด่วน และจะต้องดำเนินการโดยความ

รวมมือหลายฝ่ายทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน และองค์กรท้องถิ่น (สุนทร สุนันท์ชัย 2518:16)

เมื่อพิจารณาสภาพปัญหาของชาวนบตแล้วจะเห็นได้ว่า ปัญหาที่สำคัญที่ชาวนบตประสบ คือปัญหาค่านความไม่รู้ ปัญหาค่านโรคร้ายไข้เจ็บ และปัญหาค่านความยากจน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ จะต้องอาศัยความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่น อาทิเช่น พัฒนาการ เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล ครูประชาบาล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ (ทวีป อภิสิทธิ์ 2523 : 4)

สำหรับพัฒนาการซึ่งเป็นผู้ที่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติงานอยู่ในชุมชนและบทบาทในการนำนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชนไปปฏิบัติมีหน้าที่สำคัญอยู่หลายประการ อันหนึ่งคือการส่งเสริมเผยแพร่ให้การศึกษาแก่ประชาชน กระตุ้นให้มองเห็นปัญหาความเดือดร้อนของหมู่บ้านและส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนคิดริเริ่ม ทำงานของส่วนรวมเพื่อแก้ไขปัญหาค่านที่ประสบอยู่ (ประจวบ กล้ายเจียม 2520 : 32)

อย่างไรก็ตามบทบาทของพัฒนาการเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่ประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นการให้การศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้น ยังมีปัญหาหลายด้าน เพราะงานการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นงานใหม่ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นของรัฐที่ปฏิบัติงานอยู่ในชนบทตลอดจนสมาชิกองค์กรท้องถิ่นยังไม่เข้าใจ และเห็นความสำคัญในบทบาทของพัฒนาการในการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกระบบโรงเรียน การไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญในบทบาทของพัฒนาการในการจัดกิจกรรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ประชาชนในชนบทนี้ อาจจะเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญอันหนึ่งในการพัฒนาชนบท แต่ในทางตรงกันข้ามหากเจ้าหน้าที่ของรัฐและสมาชิกองค์กรท้องถิ่นได้เข้าใจบทบาทและเห็นความสำคัญของพัฒนาการในด้านการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชนในชนบทแล้ว จะทำให้เกิดการประสานงานและการร่วมมือที่ดี สมาชิกองค์กรท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพัฒนาการได้แก่ คณะกรรมการสภาตำบล และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งสมาชิกในองค์กรทั้งสองนี้เป็นผู้นำท้องถิ่น และเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยในการพัฒนาชนบทเพราะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานและประสานงานใกล้ชิดกับพัฒนาการ เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งแวดล้อมการพัฒนาตำบลและการพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้า (ไพรัตน์ เกษะรินทร์ 2526 :

จะเห็นได้ว่าทั้งพัฒนากร คณะกรรมการสภาตำบลและคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในชุมชนอันเป็นการแก้ไข ปัญหาสังคมของชุมชนและทั้งสามฝ่ายจะต้องมีความเข้าใจที่ดีต่อกัน มีทัศนคติกันอย่างถูกต้อง และปฏิบัติในสิ่งที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายคณะกรรมการ สภาตำบลและคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านจะต้องเป็นผู้ที่เข้าใจบทบาทและเห็นความสำคัญของพัฒนากร โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ปัญหาในด้านการเข้าใจบทบาทและเห็นความสำคัญของพัฒนากรโดยคณะกรรมการสภาตำบล และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านจึงเป็นปัญหาที่ควรศึกษาและวิจัย เพื่อจะได้ทราบว่ากลุ่มบุคคล เหล่านี้มีทัศนคติบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนอย่างไรบ้าง ผู้วิจัยจึงหวังว่าผลการศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงทัศนคติหรือความคิดเห็นของคณะกรรมการ สภาตำบล และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาชนบทและสนับสนุน ส่งเสริมการปฏิบัติงานของพัฒนากร ให้เหมาะสมสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชาวชนบทให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายในการศึกษาวิจัย

เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ความสำคัญของการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้ทำให้ทราบถึงทัศนคติของประชากรทั้งสามกลุ่ม คือ คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน และยังจะทำให้ทราบว่า คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรมีความเข้าใจในบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทต่างกันหรือไม่ และมากน้อยต่างกันเพียงใด

ฉะนั้น การวิจัยจึงมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. จะเป็นแนวทางให้พัฒนาการโคทรานว่าคณะกรรมการสภาตำบลและคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กรท้องถิ่นที่พัฒนากรมีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดเข้าใจบทบาทในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของคนยากจนเพียงใด

2. จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพัฒนากรโดยตรงคือ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ข้อมูลในการปรับปรุงและเน้นความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ของพัฒนากรในด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตลอดจนเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้หน่วยงานอื่นโคทราน

๓. จะเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรงคือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน และหน่วยงานอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่น กรมอนามัย และกรมส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานเอกชนอื่นที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่นได้เข้าใจบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็แนวทางในการร่วมมือประสานงานการพัฒนาชุมชน

ขอบเขตในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล, คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้าน คือ ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน การส่งเสริมความรู้และวิชาการในชุมชน และการประสานงานพัฒนาในชุมชน

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากร
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่

2.1 คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) จำนวน 43 คน

2.2 คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 51 คน

2.3 พัฒนาการประจำตำบล จำนวน 21 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้นได้แก่ ตำแหน่งหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น

3.1.1 คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)

3.1.2 คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)

3.1.3 พัฒนาการประจำตำบล

3.2 ตัวแปรตามได้แก่ ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล, คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนาการที่มีบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษาระบบโรงเรียนในชนบท

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทักษะ หมายถึง ความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนาการที่มีบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษาระบบโรงเรียนในด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน, การส่งเสริมความรู้และวิชาการในชุมชน และการประสานงานพัฒนาในชุมชน

คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) หมายถึง ผู้นำท้องถิ่นที่ได้รับแต่งตั้งอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมมือและประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ในการดำเนินการตามโครงการพัฒนาชนบทในเขตตำบล ประกอบไปด้วยกำนันประจำตำบล ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์หรือสาธารณสุขประจำตำบล และครูประชาบาล อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี

คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) หมายถึง ผู้นำท้องถิ่นที่ราษฎรในหมู่บ้านเลือกตั้งขึ้น และได้รับการยอมรับจากทางการเพื่อหน้าที่วางโครงการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนให้การให้ความรู้ แนะนำประชาชนในการแก้ปัญหา และอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานโดยตำแหน่ง ซึ่งประกอบด้วยบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิที่ชาวบ้านเลือกตั้งขึ้นมาหมู่บ้านละ 7 - 15 คน

พัฒนาการ หมายถึง ข้าราชการพลเรือนของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยสังกัดหน่วยงานส่วนอำเภอ ที่ออกไปปฏิบัติงานในตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการทำงาน

การพัฒนาชุมชนร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและประชาชน

บทบาทของพัฒนากรในที่นี้หมายถึง บทบาทในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในชุมชนชนบทในด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน, การส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และการประสานงานพัฒนาในชุมชนชนบท

การศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึงการศึกษาที่จัดให้แก่ประชาชนนอกโรงเรียน เพื่อเป็นการพัฒนา ความรู้ ความคิด ทักษะ และทัศนคติ รู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนเป็นส่วนรวมอยู่

สมมติฐานในการศึกษาวิจัย

ทฤษฎีที่มีบทบาทพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของคณะกรรมการ สภาตำบล (กสท.), คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรไม่แตกต่างกัน.

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชน และการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังต่อไปนี้

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะแบ่งออกเป็นสองหมวดใหญ่ ๆ คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนาชุมชนและการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะแยกกล่าวเป็นหัวข้อย่อยในเรื่อง ความหมายของงานพัฒนาชุมชน บทบาทและหน้าที่ของพัฒนากร ขั้นตอนในการปฏิบัติงานของพัฒนากร และปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพัฒนากรดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 ความหมายของงานพัฒนาชุมชน องค์การสหประชาชาติให้คำจำกัดความของการพัฒนาชุมชนที่ยึดถือเป็นมาตรฐานไว้ว่า "การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการซึ่งดำเนินไปด้วยการร่วมกำลังของราษฎรเองกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล เพื่อปรับปรุงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ ให้เจริญยิ่งขึ้น และผสมผสานชุมชนเหล่านั้น เข้าเป็นชีวิตของชาติ เพื่อให้ราษฎรสามารถอุทิศตนเองเพื่อความก้าวหน้าของประเทศชาติได้อย่างเต็มที่ (สุวิทย์ ยี่วรพันธ์ 2509 : 51) ส่วนนิรุติ ไชยกุล (นิรุติ ไชยกุล 2520 : 16) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชนคือการพัฒนาความคิดความสามารถของประชาชนในชนบท เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยตนเอง เพื่อนบ้านและชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การพัฒนาชุมชนเป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น

สุรนัย ทองนพ (สุรนัย ทองนพ 2524 : 19) กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนไว้ว่า งานพัฒนาชุมชนเป็นงานพัฒนากำลังความคิดความสามารถของประชาชนในชนบท ในการทำงานร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง เพื่อปรับปรุง

ตนเองและชุมชนไปสู่ความเจริญมั่นคงในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แชนเดอร์ (Irwin T. Sander. 1958 : 23) กล่าวว่าการพัฒนาชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการที่มีคนเพียงสองสามคนหรือนักวิชาการจำนวนหนึ่งจากภายในภายนอกชุมชนตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกันของชุมชน และเป็นการตัดสินใจโดยประชาชนในท้องถิ่นในการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนให้ดีขึ้น และโชทอย (Peter du Sautoy. 1979 : 78) ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของกรรมวิธีทั้งหมดที่ใช้ในการสร้างความเจริญให้ท้องถิ่น โดยเน้นถึงการช่วยตนเอง การพิจารณาถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน การพิจารณาถึงลักษณะของสังคม วัฒนธรรม ประเพณีและลักษณะอื่น ๆ ของชุมชนนั้นเป็นส่วนร่วม

ส่วน ไพรัตน์ เกษะรินทร์ (ไพรัตน์ เกษะรินทร์ 2524 : 8) สรุปความหมายของการพัฒนาชุมชนไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาชุมชนเป็นขบวนการพัฒนาให้ชุมชนเจริญขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
2. เป็นวิธีการนันทวิทยาการธรรมชาติ และคนในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชุมชนให้มากที่สุด
3. เป็นขบวนการให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยเน้นการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติคฤกษิตทาง
4. แผนงานพัฒนาจะต้องสอดคล้องกับขีดความสามารถของประชาชนและแนวนโยบายของรัฐบาล
5. เป็นกรรมวิธีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมให้ราษฎรในชุมชนรู้จักวิธีช่วยตนเองโดยพลังกลุ่มชนเป็นเบื้องต้นที่สำคัญ
6. เป็นแผนงานที่พัฒนาอาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ตลอดจนทั้งองค์การอาสาสมัครเอกชน
7. เป็นกรรมวิธีส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่มในการพัฒนาชุมชนของตนเอง
8. เป็นขบวนการที่ต้องพิจารณาถึงสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นหลัก

9. **วิธีการพัฒนา** ใช้หลักการและแนวทางระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน

อย่างไรก็ดี งานพัฒนาชุมชนจึงถือว่าเป็นกระบวนการให้การศึกษาภาคชีวิตแก่ประชาชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคน การให้การศึกษาจึงต้องให้การศึกษาไปพร้อมกับพัฒนาอย่างต่อเนื่องกันไป ทราบเท่าที่บุคคลยังดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน นักพัฒนาจึงต้องทำงานกับคนทุกเพศทุกวัยจนทำให้เกิดการพัฒนาสังคมของคนได้ขึ้น (ปรีดี โชติช่วง 2526 : 27)

จากแนวคิดเกี่ยวกับคำจำกัดความการพัฒนาชุมชน พอจะสรุปลักษณะสำคัญของการพัฒนาชุมชนได้ดังนี้ (ยุวัฒน์ วุฒิเมธี 2525 : 8)

1. **ค่านิยม** โดยมุ่งทำงานกับประชาชน มุ่งพัฒนาทัศนคติของประชาชนทุกเพศทุกวัยโดยการเพิ่มพูนทักษะและพิจารณาสภาวะการณ์และปัญหาของชุมชนและประชาชนเป็นหลัก
2. **ค่านิยมประชาธิปไตย** ทำงานในรูปคณะกรรมการ ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่นระดับหมู่บ้านและตำบล การรวมกลุ่มริเริ่มโครงการ กิจกรรมเพื่อปรับปรุงท้องถิ่นของตนเอง
3. **ค่านิยมประสานงาน** การประสานงานทุกหน่วยงาน และองค์การทั้งของรัฐและเอกชนเพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึงนักวิชาการจากหน่วยงานต่าง ๆ และรับบริการตามความต้องการโดยเฉพาะ

1.2 บทบาทและหน้าที่ของพัฒนากร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.2.1 **บทบาทของพัฒนากร** มีผู้ให้นิยามเกี่ยวกับบทบาทของพัฒนากรไว้หลายคน อาทิเช่น แมคโดนัลด์ (McDonald. 1971 : 31) ได้นิยามไว้ว่า บทบาทหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนากรและพฤติกรรมอันเป็นที่คาดหวังในด้านการส่งเสริมความเป็นอยู่ การศึกษา และอาชีพของคนในชุมชนนั้น

ส่วนภิญโญ สาร (ภิญโญ สาร 2512 : 17) ให้ความเห็นว่าสิ่งที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งซึ่งเป็นที่รับรู้โดยทั่วไปถูกคนอื่นลงความเห็นว่าเป็นบุคคลที่ต้องทำสิ่งซึ่งเรียกว่าบทบาทหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นได้รับบทบาท จึงหมายรวมถึงหน้าที่หรือ

เงื่อนไขที่ต้องกระทำ และบรรดาสิทธิต่าง ๆ ที่ได้มาพร้อมกับตำแหน่ง และเล็ก ลัทธินันท์ (เล็ก ลัทธินันท์ 2512 : 5) ให้ความหมายว่า บทบาทพัฒนากรเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่เกี่ยวกับงานโดยตรง และงานพิเศษที่ควรต้องกระทำ

ตามทัศนะของ โสภาก รุฬิกุลชัย (โสภาก รุฬิกุลชัย 2515 : 129) เห็นว่าทุกตำแหน่งหรือชั้นจะมีบทบาท เป็นเครื่องกำหนดโดยสมาชิกในชุมชนจะเป็นผู้คาดหวังไว้ระดับหนึ่งว่า พฤติกรรมของคนที่อยู่ในตำแหน่งนั้นควรจะทำอะไร มีพฤติกรรมอะไร คือบทบาทของแต่ละคนที่อยู่ในตำแหน่ง

1.2.2 หน้าที่ของพัฒนากร ซาร์บิน (Sarbin. 1959 : 129)

กล่าวว่า หน้าที่ของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งใดนั้นจะขึ้นอยู่กับความคาดหวังของคนอื่นหรือสมาชิกในชุมชนที่จะเห็นว่าผู้ดำรงตำแหน่งนั้นควรปฏิบัติไปในทางใด หรือมีพฤติกรรมอย่างไร ส่วน เครช ครัทช์ฟิลด์ และแบลลาคี (Krech Crutchfield and Ballachey. 1962 : 338) เห็นว่า บทบาทหน้าที่ของนักพัฒนาจะมีอิทธิพลมาจากความคิดเห็นของชุมชนที่มีต่อบุคคลนั้น และมีอิทธิพลมาจากความต้องการ ความมุ่งหมาย ความเชื่อ ความรู้สึก ความปรารถนา ปรัชญาส่วนบุคคล และทัศนคติของผู้ดำรงตำแหน่งนั้นด้วย

ในคำนี้เกี่ยวกับหน้าที่ของพัฒนานกรนั้น ประจวบ คล้ายเจียม (ประจวบ คล้ายเจียม 2520 : 3) ให้ความหมายคำว่าพัฒนากรซึ่งกินความถึงบทบาทและหน้าที่ว่า พัฒนาการคือข้าราชการกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งมีหน้าที่ออกไปปฏิบัติงานร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านชนบท เพื่อพัฒนากำลังความคิด เพิ่มพูนทักษะ สร้างเสริมความรู้ ซึ่ความสามารถของประชาชนให้ช่วยกันพัฒนาชุมชนในชนบทให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า และ กระจำง พันธมนาวิน (กระจำง พันธมนาวิน 2526 : 16 - 17) ให้ความหมายว่า พัฒนาการในระดับตำบลเป็นข้าราชการของกรมการพัฒนาชุมชนที่เป็นผู้ปฏิบัติและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและให้การศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้านในเขตของชุมชนตำบลหนึ่ง ๆ ที่รับผิดชอบ

ไพรัตน์ เคะธรินทร์ (ไพรัตน์ เคะธรินทร์ 2526 : 21) ให้ทัศนะว่า การเป็นนักพัฒนาจำเป็นจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า จะต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ซึ่งตนรับผิดชอบอยู่อย่างมีสิทธิรอบคอบอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอนเพื่อที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างพัฒนากรกับประชาชนในชนบท ดังนั้นพัฒนากรจึงมีหน้าที่สำคัญต่อไปนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน 2520 :

1. เป็นข้าราชการอำเภอ แต่มีหน้าที่ออกไปประจำปฏิบัติงานร่วมกับประชาชน อยู่ในหมู่บ้าน เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนคิดริเริ่มทำงานของส่วนรวม ภายในเขตตำบล ที่ได้รับมอบหมาย เดือนละ 25 วัน โดยปฏิบัติที่อำเภอเดือนละ 5 – 6 วัน และมีสิทธิหยุดพักผ่อน ในวันหยุดราชการเหมือนข้าราชการทั่ว ๆ ไป

2. ส่งเสริมเผยแพร่ให้การศึกษาแก่ประชาชน กระตุ้นให้มองเห็นปัญหาความเดือดร้อนของหมู่บ้าน และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนคิดริเริ่มทำงานของส่วนรวม เพื่อแก้ไข ปัญหาของชุมชนโดยใช้วิธีการทำงานแบบใหม่ ๆ

3. การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของทางราชการ ทั้งจากหน่วยงานอื่นกับ ประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความช่วยเหลือทั้งทางด้านการเงิน และวัสดุจากบริการ ของรัฐบาล

4. การจัดรวมกลุ่มชาวบ้าน เพื่อให้ช่วยงานกัน ดำเนินและพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาของหมู่บ้าน

5. ฝึกอบรมและให้การศึกษาแนะนำแก่ กทม., กสค. ซึ่งเป็นผู้นำและตัวแทนของ ชาวบ้าน เพื่อให้ช่วยเหลือในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในหมู่บ้าน

1.2.3 แนวปฏิบัติของพัฒนากร สำหรับบทบาทของพัฒนากรนั้น กรมการ พัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดเป็นแนวปฏิบัติไว้สามประการคือ การเป็นผู้ร่วมปฏิบัติงาน และการเป็นผู้ส่งเสริมเผยแพร่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (กรมการพัฒนชุมชน 2520 : 122 – 123)

1.2.3.1 เชื่อมประสาน การที่จะเป็นผู้เชื่อมประสานนั้น พัฒนาการ จะต้องมียุทธศาสตร์ในการนำ การประสานงาน และการติดตามผล

สำหรับการนำนั้น พัฒนาการที่ปฏิบัติงานอยู่ในตำบลหรือหมู่บ้านต้องเป็นผู้นำในหมู่บ้าน ชักนำชาวบ้านมาสู่เจ้าหน้าที่วิชาการเพื่อที่จะรับบริการ ของนักวิชาการได้อย่างถูกต้อง พัฒนาการ จะต้องทำหน้าที่ประสานงานกับเจ้าหน้าที่นักวิชาการสาขาต่าง ๆ เช่น เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล ปศุสัตว์อำเภอ เป็นต้น เพื่อร่วมประสานงานพัฒนาชนบท เมื่อเจ้าหน้าที่นักวิชาการเข้าไปให้ ความช่วยเหลือประชาชนชนบทแล้ว พัฒนาการจะต้องติดตามผลและรายงานผลการปฏิบัติงานให้ ผู้บังคับบัญชาทราบ

1.2.3.2 ผู้ร่วมปฏิบัติงาน พัฒนาการจะต้องมีหน้าที่สำรวจข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา ร่วมกับกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบล เพื่อร่วมวางแผนให้การศึกษา แก่ประชาชนในหมู่บ้านในรูปของการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ และเพื่อร่วมกันคิดปรึกษาหาแผนและจัด กิจกรรมแก้ไขปัญหาลงในสิ่งที่ชาวชนบทกำลังเผชิญอยู่

1.2.3.3 ผู้ส่งเสริมเผยแพร่ โดยการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะให้แก่ประชาชนในด้านอาชีพ และการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชน ตลอดจนการสาธิตทดลองกิจกรรม ซึ่งเป็นความรู้ใหม่ ๆ ให้ชาวบ้านได้เข้าใจและเห็นประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้ ความคิดและผลงานที่ชาวชนบทได้ร่วมกันจัดทำ เพื่อดึงดูดความสนใจของชาวบ้านในชุมชนและนอก ชุมชน ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อผลในการให้ความร่วมมือ

ตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าความสำคัญและบทบาทที่แท้จริงของพัฒนากรนั้น เป็นการสนับสนุนให้ชาวบ้านช่วยตัวเอง แก้ปัญหาของตนเอง พัฒนาการมีใจผู้คิดและทำงานคนเดียว หากพัฒนากรมีความคิดว่า จะพัฒนากิจกรรมอะไรที่ชาวชนบทคิดไม่ถึง หรือมองไม่เห็น พัฒนาการจะ ต้องใช้วิธีการกระตุ้นเตือน เร่งเร้า จนประชาชนเห็นพ้องด้วย และเกิดความต้องการขึ้นมา แล้ว จึงร่วมกันวางโครงการดำเนินงาน

การกระตุ้นเตือน เร่งเร้า และให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนนั้น ตามหลักการ ของการพัฒนาชุมชนถือว่า กลุ่มบุคคลมีความสำคัญมาก และอาจทำงานได้ผลแน่นอนกว่าที่จะทำงาน บุคคลเป็นรายบุคคล เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ กลุ่มสตรี เป็นต้น รวมทั้งคณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน และคณะกรรมการสภาตำบล ซึ่งเป็นกลุ่มประเภทหนึ่งที่สำคัญมากและพัฒนากรจะต้อง ทำงานเกี่ยวข้องอยู่เสมอ

1.2.4 การฝึกอบรมพัฒนากร เมื่อพัฒนากรได้ทำและมีบทบาทหน้าที่ดังกล่าว แล้วในเบื้องต้น จึงต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มเติมให้กับพัฒนากร ซึ่งในการฝึกอบรมมีหลักสูตรและวิธีการ ฝึกอบรมและกิจกรรมเสริม (กรมการพัฒนาชุมชน 2526 : 21) สำหรับหลักสูตรการฝึกอบรม ได้แบ่งออกเป็นสี่ด้านคือ ภาคพัฒนาพฤติกรรม ซึ่งเน้นความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรม เช่น การทดสอบก่อนฝึกอบรม การเข้าค่ายพัฒนาชุมชนใช้เวลา 4 วัน ภาควิชา เน้นเกี่ยวกับทฤษฎี

แนวความคิด ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานพัฒนาชุมชน แผนพัฒนาชุมชน การศึกษาปัญหา และความ
ต้องการของชุมชน เทคนิคการทำงานกับประชาชน มนุษยสัมพันธ์ การประสานงานกับผู้นำท้องถิ่น
และการฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น การส่งเสริมทางด้านความรู้ทักษะให้แก่ประชาชนไ้ระยะยะเวลาทั้งหมด
29 วัน ส่วนภาคสนาม เน้นการสำรวจข้อมูล การวางแผนโครงการการปฏิบัติงานตามโครงการ ความ
มีระเบียบวินัยในตนเอง การอดทน เสียสละ และความรับผิดชอบ การติดตามผลและประเมินผล
ไ้ระยะระยะเวลาฝึกอบรม 49 วัน และภาควิเคราะห์และสรุปผลงาน เน้นการวิเคราะห์ผลงานเมื่อไป
ปฏิบัติงานในชนบทเพื่อหาข้อสรุปในการถือเป็นแนวทางต่อการปฏิบัติงานต่อไป โดยใช้เวลาฝึกอบรม
8 วัน

ส่วนวิธีการฝึกอบรมนั้นได้มีการฝึกอบรมก่อนประจำการที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์เพื่อที่จะให้พัฒนากรมีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานและมีขวัญในการทำงานเป็นทุนไว้ก่อนที่จะออกไปเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่ไม่เคยประสบมาก่อน การฝึกอบรมมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการฝึกคุณลักษณะที่ดี การฝึกการถ่ายทอดความรู้ การฝึกทักษะด้านวิชาชีพ และการฝึกกิจกร รมพิเศษ

การฝึกคุณลักษณะที่ดีควรวีธีให้อยู่ร่วมกันที่ศูนย์ฝึกอบรม มีการฝึกการบริหารกิจการ
 ด้านสังคมที่จะก่อให้เกิดลักษณะผู้นำที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น อาทิเช่น การฝึกพูดในที่
 สาธารณะ ฝึกเป็นผู้นำอภิปรายการประชุมสัมมนา ฝึกให้มีความอดทนอยู่ในระเบียบวินัย ส่วนการ
 ฝึกการถ่ายทอดความรู้เน้นความมุ่งหมายที่จะให้พัฒนากรนำไปใช้ในการทำงานและอยู่ร่วมกับประชาชน
 เป็นสำคัญ ซึ่งประกอบควววิธีต่าง ๆ กันคือ การสัมมนา การศึกษาเฉพาะกรณี การแบ่งกลุ่ม
 ย่อยอภิปราย หรือฝึกหัดให้มีความถนัดในค่านกลุ่มสัมพันธ์ การประชุมอภิปรายโดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ
 มารวม และวิธีบรรยาย

สำหรับการฝึกทักษะด้านวิชาชีพ และทักษะอื่น ๆ โดยวิธีให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทดลองปฏิบัติหรือหักท่วด้วยตนเอง เช่น การฝึกหัดงานฝีมือ หรือวิชาชีพต่าง ๆ การฝึกพูดนำอภิปราย การสาธิต และการจัดกิจกรรมบางอย่างระหว่างฝึกอบรม และการฝึกกิจกรรมพิเศษ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้พัฒนาการได้มีความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นการทำและการจัดสัมมนาการ การจัดสถานที่ที่หย่อนใจ ก็พาพื้นเมือง กิจกรรมสาธารณสุขประโยชน์ รวมทั้งการทัศนศึกษา

ในคํานักกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น กรมการพัฒนาชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน,ม.ป.ท.: 3) ต้องให้พัฒนากร มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อให้พัฒนากรผู้เข้าอบรมได้มีความรู้ความเข้าใจในหลัก และวิธีการ พัฒนาชุมชนและให้ทราบถึงประสบการณ์ วิธีทำงานของพัฒนากร

ในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรนั้น กรมการพัฒนาชุมชนได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ประสบการณ์ในคํานักการพัฒนาชุมชน อาทิเช่น อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน รองอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ผู้อำนวยการศูนย์พัฒนาชุมชน หัวหน้ากองในกรมการพัฒนาชุมชน พัฒนาชุมชนเขต พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการเทศก และพัฒนากร มาอภิปรายปัญหาและประสบการณ์ต่าง ๆ ในการ ทำงาน ทั้งนี้เพื่อพัฒนากรจะได้ทราบถึงปัญหาและเทคนิคต่าง ๆ ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้กรมการพัฒนาชุมชนยังได้เชิญเจ้าหน้าที่วิชาการของกระทรวง ทบวง กรมอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน อาทิเช่น เจ้าหน้าที่ในกรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมอนามัย กรมปศุสัตว์ กรมส่งเสริมการเกษตร ฯลฯ มาบรรยายถึงผลงานและนโยบายวิธิต่างในการดำเนินงานพัฒนา ของหน่วยงานนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานและประสานงานกับหน่วยงานดังกล่าว และได้มีกิจกรรมการฉายภาพยนตร์หรือสไลด์ โดยเน้นให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของพัฒนากรทั้งของ ไทยและต่างประเทศ ให้พัฒนากรร่วมกันค้นหาปัญหาต่าง ๆ ในภาพยนตร์หรือสไลด์ เพื่อนำมา สัมมนาหาวิธีการแก้ไข และวางแนวทางเพื่อถือเป็นหลักปฏิบัติ

หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรจะเป็นประโยชน์แก่พัฒนากร เป็นอย่างมาก เป็นการขมบค้อยในคํานักประสบการณ์ให้ลดน้อยลง จึงสมควรกำหนดเป็นวิธีการที่ใช้อยู่ในการ ฝึกอบรมพัฒนากรก่อนไปปฏิบัติหน้าที่

1.3 ขั้นตอนการปฏิบัติงานของพัฒนากร เมื่อพิจารณาถึงงานพัฒนาชุมชนชนบท นั้นถือว่าเป็นงานละเอียดอ่อนเพราะพัฒนากรต้องปฏิบัติงานร่วมกับประชาชนในหมู่บ้านและต้องเป็น งานตามความเห็นชอบของประชาชนในชนบทโดยไม่มีการบังคับ ขั้นตอนในการปฏิบัติงานของพัฒนากร จึงพอจะแยกกล่าวได้เป็น 5 ประการดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน 2520 : 14)

1.3.1 ขั้นงานการสำรวจ เพื่อทราบข้อมูลและความเป็นอยู่ของชาวบ้าน สิ่งที่สำคัญที่ต้องสำรวจคือ ตัวคนและกลุ่มคน เพื่อทราบจำนวน เพศ วัย ทัศนคติ และอาชีพ

ระกำกับการศึกษารวมทั้งการศึกษา สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสภาพสิ่งแวดล้อมของชุมชน

1.3.2 ขั้นการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทางวิชาการหลายฝ่ายและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะเห็นว่าพัฒนากรต้องทำงานร่วมกับชาวบ้านเป็นส่วนใหญ่ จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชาวบ้านอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ประจวบ คล้ายเจียม (ประจวบ คล้ายเจียม 2520 : 35) ได้สรุปหลักการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้านไว้ 5 ประการ คือ ร่วมกิน ร่วมนอน ร่วมศึกษา ร่วมคิด และร่วมทำงานกับชาวบ้าน

1.3.3 ขั้นการศึกษาปัญหา ในขั้นนี้เมื่อพิจารณาตามแนวคิดของเชิดชัย เหล่าหล้า (เชิดชัย เหล่าหล้า 2515 : 354) เห็นว่าการพัฒนาชนบทคือปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้านเป็นหลัก เป็นจุดเริ่มต้นในการทำงาน จึงจำเป็นจะต้องศึกษาปัญหาของชาวบ้านอย่างมีระบบขั้นตอน โดยเริ่มจาก การสังเกต สืบรวจจากเอกสารต่าง ๆ เช่น สถิติ หรือพูดคุยสัมภาษณ์จากหัวหน้าคณะครัวเรือน หรือกลุ่มผู้นำท้องถิ่น

1.3.4 ขั้นการจัดตั้งกลุ่มโดยการรวมกลุ่มชาวบ้าน จะสามารถทำให้เกิดแนวคิดในการแก้ปัญหาพร้อมมือช่วยเหลือกันและจะทำให้เกิดพลังความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่นให้ดีขึ้นอีกด้วย

1.3.5 ขั้นการแก้ปัญหาด้วยการวางโครงการปฏิบัติ ซึ่งเมื่อพิจารณาเป้าหมายของการพัฒนาชนบทจะเห็นว่าพัฒนาชนบทนั้นมีการวางโครงการในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน และการวางโครงการนั้นได้ยึดหลัก 5 ขั้นตอนในการปฏิบัติงานของพัฒนากร ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน 2520 : 134) การสำรวจ การแพร่ความคิด การวางโครงการเพื่อนำข้อมูลมาเขียนเป็นแผนดำเนินงาน การลงมือปฏิบัติตามโครงการ และการติดตามผลเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานหาทางแก้ไขปัญหามีอยู่

อย่างไรก็ดีการแก้ปัญหาชุมชนในชนบทนั้นจึงควรยึดวิธีที่ง่ายที่สุดเพราะชาวบ้านจะสามารถปฏิบัติและค่อย ๆ เรียนรู้ในโอกาสต่อไปและจะเกิดความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติได้เองด้วย ซึ่งจะทำให้ได้ทั้งปริมาณและการเผยแพร่ความรู้ คือการให้การศึกษาแก่ประชาชนชนบทไปด้วยในขณะเดียวกัน (นิรุติ ไชยกุล 2520 : 154)

1.4 ปัญหาในการปฏิบัติงานของพัฒนากร จากสภาพปัญหาของชาวชนบทนั้น

ที่เป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาของพัฒนากร ปรีดี โชติช่วง (ปรีดี โชติช่วง 2525 : 71) ได้สรุปไว้ว่า ประชาชนชนบทนั้นเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ น้อย แต่ประสบการณ์ด้านปัญหา ความยากแค้น และอิทธิพลของธรรมชาติแวดล้อมตัวเขานั้นนับว่ามีมาก ดังนั้นการที่ประชาชนชนบท เข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มย่อมมีการคาดหวังว่ากลุ่มจะให้ประโยชน์แก่เขาได้ทั้งด้านการเรียนรู้และประสบการณ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนชนบท

เมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพัฒนากรจะเห็นว่า มีปัญหาอยู่หลายด้านด้วยกัน ปัญหาแรกคือ ปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับพัฒนากรน้อย ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลายอย่าง เช่น พัฒนากรเป็นคนต่างถิ่น ไม่เข้าใจลักษณะนิสัยของคนชนบทในท้องถิ่นดีพอ การใช้ภาษาของพัฒนากร จะเห็นได้ว่าพัฒนากรไม่สามารถพูดภาษาท้องถิ่นได้ และการสร้างศรัทธาในตัวพัฒนากร ประชาชนชนบทยังให้ความเลื่อมใสนับถือและการยอมรับตัวพัฒนากรน้อย เพราะพัฒนากรจะมุ่งปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

ปัญหาสำคัญอีกด้านหนึ่งคือ ปัญหาการปฏิบัติงานของพัฒนากรซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น อรุณ ปรีดีคิลก (อรุณ ปรีดีคิลก 2524 : 63) ได้ชี้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทของหน่วยงานต่าง ๆ ว่า หน่วยงานที่เขาไปให้ความรู้และพัฒนาท้องถิ่นนั้นยังขาดการประสานงานในระดับวางแผนและการปฏิบัติ ยังไม่มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน เป็นเหตุให้การทำงานซ้ำซ้อนกัน ไม่มีการทำงานต่อเนื่องกันเท่าที่ควร ผลสำเร็จจากการพัฒนาชนบทจึงยังไม่มากเท่าที่

และปัญหาอีกด้านหนึ่งคือ เรื่องหลักสูตรการฝึกอบรมต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่น ดังที่ไพรัตน์ เคะะรินทร์ (ไพรัตน์ เคะะรินทร์ 2526 : 16 - 17) ได้ชี้ไว้ว่า การปฏิบัติงานของพัฒนากรหรือนักพัฒนาทั่วไปนั้น ยังจำกัดอยู่ในนโยบายหรือขอบเขตที่กำหนดไว้อย่างเช่น การรื้อฟื้นการอบรมประชาชนในเรื่องต่าง ๆ และในบางครั้งก็พัวพันกับคนเพียงกลุ่มน้อยในหมู่บ้านและตำบล เมื่อหลังจากเสร็จการอบรมตามหลักสูตรแล้ว จะทำให้ประชาชนเกิดความพร้อมหรือสามารถพัฒนาตนเองต่อไปได้อย่างไร และหลักการเรื่องการสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมของคนในชุมชน ต้องวิเคราะห์ต่อไปว่าหลักสูตรการนำมาฝึกอบรมนั้น สิ่งการมาจากไหน หรือจัดนำมาใช้เหมือนกันหมดคนในท้องถิ่นต่าง ๆ แต่โครงการที่จะสนับสนุนต่อไปเพื่อส่งเสริมให้เกิดความพร้อมที่จะริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมที่นอกเหนือไปจากหลักสูตรนั้นยังไม่มีพอ

จากการศึกษาวิเคราะห์ของ เรื่อง สุขสวัสดิ์ (เรื่อง สุขสวัสดิ์ 2526 : 56 – 57) เกี่ยวกับการฝึกอบรมผู้นำชาวบ้านของนักพัฒนา หรือพัฒนากรในระดับตำบลและหมู่บ้าน ในเรื่องของ ปัญหา พบว่า ในด้านรูปแบบและวิธีการรวมทั้งเนื้อหาหลักสูตรในการฝึกอบรมนั้นยังคงใช้แบบเดียวกับการฝึกนักพัฒนา ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาบางประการตามมาคือ ผู้นำชาวบ้าน เช่น กทม., กสค. ที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว กลับสู่หมู่บ้าน บางคนกลายเป็นตัวแทนขององค์กรไปแทนที่จะเป็นตัวแทนชาวบ้าน บางคนจะกระตือรือร้นมากในการทำงานจนเหนื่อยคนเดียว เพื่อน ๆ สมาชิกตามไม่ทัน บางคนทำงานจนละเลยครอบครัว บางคนออกจากหมู่บ้านเข้าเมืองบ่อยจนละทิ้งชุมชน บางคนสามารถดึงเอาทรัพยากรภายนอกเข้าไปเสริมอำนาจตัวเอง และมีฐานะดีขึ้น ขณะที่ชาวบ้านยังคงเหมือนเดิม ชาวบ้านจึงไม่ยอมรับ อีกประการหนึ่งคือการคัดเลือกผู้นำเข้าฝึกอบรมยังทำไม่ดีพอ เพราะชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกน้อย

ส่วนการติดตามผลยังไม่ดีพอ ทั้งในแง่ระหว่างผู้นำชาวบ้าน เช่น กทม., กสค., ผู้นำเยาวชนเหล่านี้ที่มาร่วม ขาดการติดต่อสื่อสารกันเอง ทำให้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนที่ชาวบ้านมีกับผู้นำต่าง ๆ เกิดขึ้นเสมอ ๆ

นอกจากนี้ เรื่อง สุขสวัสดิ์ ยังได้เพิ่มเติมอีกว่าพัฒนากรหรือนักพัฒนาที่มาจากบุคคลภายนอกส่วนมากไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริงของชาวบ้าน เพราะงานพัฒนาที่ทำโดยบุคคลภายนอกคือนักพัฒนาเป็นเพียงการไปเสริมงานพัฒนาในชุมชนที่เขาทำอยู่ก่อนแล้ว และในหลักสูตรจะเน้นแนวคิดในการพัฒนากว้างมากไป แต่ให้เนื้อหาในสถานภาพที่เป็นจริงทางปฏิบัติน้อย วิธีการที่ใช้จะมุ่งแก้ปัญหาเพื่อการปฏิบัติงานในระยะยาวรวมทั้งการสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับนักพัฒนาไม่มากเท่าที่ควร

และจากการวิเคราะห์ของ รุ่งโรจน์ ตั้งสุริยกิจ (รุ่งโรจน์ ตั้งสุริยกิจ 2526 : 69 – 70) เกี่ยวกับปัญหาของนักพัฒนาพบว่า นักพัฒนาที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานของรัฐบาล ยังถือว่าตนเองเป็นเพียงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องปฏิบัติตามนโยบายและขอบเขตที่ทางรัฐบาลหรือผู้บังคับบัญชากำหนดให้เท่านั้น ยังขาดการใกล้ชิดกับประชาชน เช่น การลงไปอยู่ในหมู่บ้าน กินอยู่อย่างประชาชนและใช้ชีวิตอย่างประชาชนในหมู่บ้านไม่มากเท่าที่ควร

นอกจากนี้ อุดม เชยกว้าง (อุดม เชยกว้าง 2524 : 31) ยังได้ชี้ให้เห็นปัญหาของนักพัฒนาที่เข้าไปพัฒนาในตำบลและหมู่บ้านว่า เจ้าหน้าที่บางหน่วยงาน เช่น เกษตรตำบล, พัฒนาการที่เข้าไปปฏิบัติงานอยู่กับชาวบ้านยังไม่เข้าใจรูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนและขาดการสนับสนุนส่งเสริมให้หน่วยงานอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งของรัฐและเอกชน ความเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จึงทำให้การพัฒนาชนบทไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และสภาพการเปลี่ยนแปลงยังอยู่ในลักษณะเดิม

รุ่งโรจน์ ตั้งสุรกิจ (รุ่งโรจน์ ตั้งสุรกิจ 2526 : 70) ได้ให้ความเห็นสอดคล้องกับปัญหาการปฏิบัติงานของนักพัฒนาอยู่ในตำบลและหมู่บ้านกับสภาพปัจจุบันไว้อีกว่า การเป็นตัวกลางทางคานาสื่อสารระหว่างประชาชนในชนบทกับฝ่ายรัฐบาลในแง่ของข่าวสารหรือข้อมูลทางราชการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชาวชนบทนั้น ยังให้เห็นความสำคัญน้อยเพราะไม่ได้ติดตาม ส่วนมากพัฒนากรจะมุ่งพัฒนาหรือปฏิบัติงานตามอุดมคติ และหลักการที่ได้รับการอบรมมาเท่านั้น อีกประการหนึ่งผู้บังคับบัญชาจะมุ่งให้พัฒนากรปฏิบัติตามคำสั่งและขอบเขตของนโยบาย โดยไม่คำนึงถึงสภาพของท้องถิ่นและความต้องการของชาวบ้าน

จากสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของพัฒนากรนั้นพอจะสรุปเป็นลักษณะสำคัญ ๆ ซึ่งนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วดังนี้คือ (ไพศาล กิจเพชร 2517 : 94)

ปัญหาการปฏิบัติงานที่สำคัญเกี่ยวกับตัวพัฒนากร

1. การศึกษาในตัวพัฒนากรของชาวบ้านยังมีน้อย
2. การอนุมัติโครงการ เงินอุดหนุนโครงการพัฒนาในหมู่บ้านและตำบลล่าช้า
3. ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนโครงการในการพัฒนาชนบท
4. ขาดการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ทางวิชาการ
5. ความปลอดภัยที่อยู่ในหมู่บ้านของพัฒนากรมีน้อย
6. ตัวพัฒนากรเองขาดความรู้ทางวิชาการและทักษะในการแก้ปัญหา
7. ขาดความร่วมมือและประสานงานกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
8. ชาวบ้านให้ความร่วมมือมีน้อย จะทำเฉพาะเมื่อสั่งให้ทำ
9. ชาวบ้านไม่เข้าใจในงานพัฒนาชุมชน

10. การสื่อสารระหว่างพัฒนากรกับทางรัฐบาลยังมีไม่เพียงพอ
11. ขาดการประชาสัมพันธ์กับองค์กรในท้องถิ่น และกับผู้นำท้องถิ่นอื่น และการคมนาคมระหว่างหมู่บ้านน้อย
12. ทักษะการทำงานของพัฒนากรที่มีต่อผู้บังคับบัญชาไม่ดีพอ เพราะการให้ความสำคัญต่อตัวพัฒนากรน้อยเกินไป
13. ขาดการอบรมเพิ่มเติมทางด้านการแก้ปัญหาวิชาชีพให้ชาวบ้าน สำหรับพัฒนากรไม่ต่อเนื่องและกระต่ายน้อย ๆ
14. ขาดนักวิชาการและผู้นำทางด้านการวิชาชีพเฉพาะด้านในชุมชน ทำให้เป็นปัญหาเรื่องการแสวงหาบุคลากรของพัฒนากรเองด้วย

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในระยะ 10 - 20 ปีที่ผ่านมา ได้มีการกล่าวถึงเรื่องการศึกษานอกระบบมากขึ้น แนวความคิดนี้สืบเนื่องมาจากการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในระยะเริ่มแรกการศึกษาผู้ใหญ่ เน้นหนักไปในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ เพราะปรากฏว่าคนที่ไม่รู้หนังสือมีมาก จากสถิติปี พ.ศ. 2480 ประชากรของไทยที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไปยังไม่รู้หนังสือ (อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้) มีถึง 68.8 เปอร์เซ็นต์ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดตั้งกองการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นเพื่อรับผิดชอบและปรับปรุงการศึกษาในค่านนี้และได้ออกกฎหมายที่ประชาชนมีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือบังคับให้เข้าโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ พอดีกับระยะนั้นอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 สภาพทางเศรษฐกิจตกต่ำ การศึกษาผู้ใหญ่จึงซบเซาไประยะหนึ่ง ต่อมาเมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง รัฐบาลได้หันมาสนใจการศึกษาผู้ใหญ่อีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2491 กองการศึกษาผู้ใหญ่ ได้วางความมุ่งหมายไว้ 5 ประการ คือ เพื่อเสริมสร้างทักษะในการอ่านออกเขียนได้ เพื่อเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อยกฐานะมาตรฐานในการครองชีพและเพื่อให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 16)

หลังจากนั้นได้จัดให้มีโครงการต่าง ๆ มากมาย มีการเปิดสอนหนังสือในภาคค่ำ และโครงการสำคัญอันหนึ่ง คือ การเปิดศูนย์อบรมการศึกษาผู้ใหญ่ที่จังหวัดอุบลราชธานี (ศอ.ศอ.) ในปี พ.ศ. 2497 และการศึกษาผู้ใหญ่ได้พัฒนามาเป็นลำดับดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

ได้มีผู้ให้คำนิยามคำว่า "การศึกษานอกระบบโรงเรียน" ไว้มากมายด้วยกัน อาทิเช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้นิยามไว้ว่า "การศึกษานอกระบบโรงเรียนคือกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นตามความจำเป็นและความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเพิ่มรายได้ เพิ่มทักษะ เพิ่มอาชีพ ตลอดจนเพิ่มความรู้ เพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคม และเพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยได้อย่างเป็นสุข (กรมการศึกษานอกโรงเรียน ม.ป.ป. : 11)

แผนการศึกษาแห่งชาติได้ให้คำนิยามดังนี้ การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ไม่ว่าการจัดศึกษานั้นจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมการศึกษาโดยเฉพาะ หรือเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมอื่นเพื่อมุ่งให้รู้จักแก้ปัญหา ฝึกอาชีพ หรือพัฒนาความรู้เฉพาะอย่างตามความต้องการและความสนใจของพลเมือง (แผนการศึกษาแห่งชาติ 2520 : 9) นอกจากนี้ ฮีเมส (SEAMES. 1969 : 12) ซึ่งเป็นองค์กรคณะรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ให้คำนิยามไว้ว่า "การศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึงประสบการณ์ทางการเรียนทั้งหมดที่อยู่นอกระบบชั้นเรียนปกติ มีขอบเขตกว้างขวางครอบคลุมหน่วยงานต่าง ๆ กัน ซึ่งครอบคลุมถึงเด็กก่อนวัยเรียน เด็กออกจากโรงเรียนก่อนจบการศึกษา ภาคบังคับ เด็กที่ไม่มีโอกาสศึกษาในชั้นสูงต่อไป เด็กที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษา เพราะถูกจำกัด หรือเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

จากแนวคิดเกี่ยวกับนิยามความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน พอจะสรุปลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้ (ทวีป อภิสิทธิ์ 2523 : 8)

1. ในด้านรูปแบบ ไม่แน่นอนตายตัว เป็นการจัดเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายเฉพาะและเป็นการส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนให้สมบูรณ์
2. ระบบการถ่ายทอด จะใช้หลาย ๆ แบบและใช้วิธีการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการสอนโดยวิธีบรรยาย การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน

3. หลักสูตร วิธีสอน ยึดหยุ่นมากกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายโดยไม่จำกัดด้วย อายุ เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา

4. การศึกษานอกระบบโรงเรียนจะเน้นในเรื่องประสบการณ์ ความรู้ ทักษะ ที่เป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพที่ทำอยู่มากกว่าที่จะยึดถือเอาเวลา เนื้อหา และประกาศนียบัตร หรือหนังสือรับรองเป็นสำคัญ

5. ความยืดหยุ่นของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของการศึกษานอกระบบโรงเรียน มักจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ วัน เวลา สถานที่ หลักสูตร ยึดหยุ่นได้มาก ถึงแม้ว่าจะได้มีการบรรจุใน เรื่องการศึกษาผู้ใหญ่มาแล้ว แต่ยังสามารถแก้ปัญหาเรื่องความยากจน และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชากรให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร นอกจากนี้การศึกษานอกระบบโรงเรียนยังไม่สามารถจะครอบคลุมและให้บริการได้ทั่วถึง ความจำเป็นและความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนจึงสรุปได้ว่า การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับการศึกษา การเพิ่มประสบการณ์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยทั่วกัน เป็นการศึกษาที่ได้ผลเร็ว ผู้เรียนใช้ประโยชน์ทันที นอกจากนี้ยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย ทั้งทางด้านการเงิน บุคลากร สามารถนาเทคโนโลยี สื่อต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนได้ และเป็นการกระจายอำนาจ รวมทั้งทรัพยากรที่มีอยู่ออกไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้มากกว่าการศึกษาในระบบ

2.2 ขอบข่ายของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน มีขอบข่ายกว้างขวางมากทั้งในด้านการจัดและในค่านผู้เรียน อย่างไรก็ตามถ้าจะแบ่งประเภทตามลักษณะแล้วพอจะแยกได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. การศึกษานอกระบบโรงเรียนที่มีแบบแผน มีหลักสูตรกำหนดไว้แน่นอน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าศึกษาโดยทั่วถึง

2. การศึกษานอกโรงเรียนที่มีแบบแผนพอประมาณ จัดเป็นหลักสูตรระยะสั้น ตามลักษณะวิชา มุ่งสอนเฉพาะเป็นเรื่อง ๆ ไป

3. การศึกษานอกโรงเรียนที่ไม่เป็นแบบแผน ไม่มีหลักสูตรแต่เป็นการให้การศึกษาทั่วไป มุ่งให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ขาวสาร และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของสังคม (ทวีป อภิลิทธิ์ 2523 : 20 - 23)

หนึ่ง ถ้าหากจะแบ่งประเภทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยยึดเนื้อหาเป็นหลัก อาจแบ่งได้ดังนี้ (อ้างจาก สุนทร โคตรบรรเทา 2524 : 41 - 43)

ประเภทสอนวิชาสามัญ ประเภทสอนวิชาชีพ และประเภทสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ

2.3 การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาชนบท ในบรรดาประเทศที่กำลังพัฒนาต่างก็มีจุดหมายไปในทางทิศเดียวกันที่จะเอาการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นที่การพัฒนาชนบท เพราะประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังพัฒนาด้านแต่เป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชนบท อย่างเช่น ประเทศไทยได้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับการพัฒนาประชากรในชนบทในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ ทั้งที่เป็นการให้ความรู้ในสายสามัญ สายอาชีพ และความรู้ทั่วไป (สุนทร โคตรบรรเทา 2524 : 120) ซึ่งการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการพัฒนาชนบทนั้นพอจะแยกกล่าวได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การศึกษาสายสามัญ การอ่านออกเขียนได้ และความรู้พื้นฐานนับว่ามีความสำคัญสำหรับการดำรงชีวิต ชาวชนบททุกคนควรจะได้มีความรู้อย่างน้อยเทียบเท่าการศึกษาภาคบังคับ อย่างน้อยจะต้องจบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 3

2. การศึกษาสายอาชีพ การศึกษาสายอาชีพมีความสำคัญสำหรับชาวชนบท กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดให้มีตั้งแต่การฝึกหัดอาชีพใหม่ ๆ หรือการอบรมอาชีพเพิ่มเติม โดยเฉพาะวิชาการเกษตรและวิชาชีพอื่นที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในชนบท นอกจากนี้กิจกรรมเผยแพร่ความรู้ในสายอาชีพจัดอยู่ในรูปการอบรมระยะสั้น มีเจ้าหน้าที่ออกไปให้ความรู้ และฝึกอบรมในระดับท้องถิ่น วิชาชีพทางการเกษตร เช่น การเลี้ยงสัตว์ การปลูกพืช และการทำนาแผนใหม่ ตลอดจนวิชาชีพทางช่างในท้องถิ่น (สุนทร โคตรบรรเทา 2524 : 121)

3. ความรู้ทั่วไป เป็นการให้ความรู้ที่นอกเหนือจากสายสามัญและสายอาชีพ เป็นการให้ความรู้สำหรับการเป็นพลเมืองดี ความรู้ทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยทั่วไป การรักษาสถาบันสมบัติ การใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรม และสันตนาการ

ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประเภทความรู้ทั่วไป มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมากทั้งของรัฐและเอกชนเป็นผู้ดำเนินงาน หน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจเหล่านี้ นอกจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว ยังมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย พววมหาวิทยาลัย เป็นต้น สำหรับหน่วยงานเอกชนมีสมาคมในส่วนภูมิภาค สมาคมในส่วนกลาง มูลนิธิต่าง ๆ ซึ่งกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้รวบรวมหน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ปรากฏว่า มีหน่วยงานของรัฐและเอกชนจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อจัดกิจกรรมทั้งด้านวิชาชีพ และความรู้ทั่วไปให้กับประชาชน รวม 15 หน่วยงาน หน่วยงานเอกชนอีก 9 หน่วยงาน (อ้างจาก สมโมท สหกิจโร 2525 : 9) หน่วยงานที่มีบทบาทรับผิดชอบในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยตรงคือ กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับส่วนภูมิภาคอย่างเช่น หน่วยงานในกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน มีบทบาทรับผิดชอบในด้านการส่งเสริมและจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งด้านวิชาชีพและความรู้ทั่วไปในชุมชนชนบท และเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตนเองทั้งทางด้านการเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครอง

หลักการพัฒนาชุมชนของกรมการพัฒนาชุมชนพอจะกล่าวสรุปได้ดังนี้ (สุนทร โคตรบรรเทา 2524 : 72 - 73)

1. ปลุกฝังความเชื่อมั่นในการช่วยตนเองและการทำงานร่วมกัน
2. ฝึกให้ประชาชนไ้ทราบและเข้าใจขั้นตอนของการทำงานในกิจกรรม

ต่าง ๆ

3. ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด และรัฐบาลให้การสนับสนุนด้านวิชาการ และทรัพยากรในส่วนที่เกินความสามารถของประชาชน

ในวิธีการทำงานของพัฒนาชุมชน มีอยู่ 2 วิธีดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน ม.ป.ป. : 46)

1. การให้การศึกษา เป็นการให้การศึกษาภาคชีวิต และการศึกษานอกระบบโรงเรียน เช่น ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปให้คำปรึกษาแนะนำ จัดประชุมอภิปราย การสาธิต การฝึกอบรม การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ เป็นต้น

2. การทำงานเป็นกลุ่ม ส่งเสริมให้ประชาชนทำงานเป็นกลุ่ม ให้อำเภอ
กันทำงานและร่วมกันรับผิดชอบ

อนึ่ง กรมการพัฒนาชุมชนมีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ทำงานทั้งในระดับกรม ระดับเขต
ระดับจังหวัด และระดับตำบล ซึ่งในระดับตำบลนั้น งานพัฒนาชุมชนในระดับตำบลจะมุ่งที่การ
พัฒนาคน โดยเฉพาะด้านความคิดและความสามารถ เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว
และชุมชนให้เจริญโดยการทำงานเป็นกลุ่ม การปฏิบัติงานในระดับตำบลจะมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน
คือ "พัฒนากร" ประจำอยู่ในตำบลและรับผิดชอบในเขตตำบลของตนเอง

2.4 บทบาทของพัฒนากรกับงานการศึกษาในระบบโรงเรียน งานพัฒนาชุมชนใน
ระดับตำบลจะมุ่งที่การพัฒนาคน โดยเฉพาะในด้านความคิดและความสามารถ เพื่อให้สามารถ
พัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชนให้เจริญโดยวิธีให้การศึกษา และการทำงานเป็นกลุ่ม การปฏิบัติ
งานในระดับตำบลจะมีเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเรียกว่า "พัฒนากร" ประจำอยู่ในตำบลและรับผิดชอบ
ในเขตตำบลของตน และมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมการศึกษาในระบบโรงเรียน สำหรับ
ชาวนนท ปัจจุบันงานพัฒนาชุมชนในระดับตำบลของพัฒนากรมี 7 โครงการด้วยกัน สุนทร
โคตรบรรเทา (สุนทร โคตรบรรเทา 2524 : 75) สรุปไว้ดังนี้

2.4.1 งานพัฒนาเด็ก โดยจัดทำในรูปศูนย์พัฒนาเด็กขึ้นในระดับหมู่บ้าน
มีคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน คณะกรรมการพัฒนาเด็ก และผู้ปกครองเป็นผู้รับผิดชอบ และมีผู้ดูแล
เด็กซึ่งเป็นสตรีในหมู่บ้านที่ผ่านการคัดเลือกและได้รับการอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก ให้ทำงาน
อยู่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเหล่านี้

2.4.2 งานพัฒนาเยาวชน เยาวชนชายหญิงอายุตั้งแต่ 14 - 20 ปี ซึ่ง
ไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงกว่าการศึกษาภาคบังคับ และมีภูมิลำเนาอยู่ในชนบท จะได้
รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ความรักชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ ทักษะการประกอบอาชีพ การหาคนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน
และประเทศชาติ การส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและการรวมกลุ่ม จัดตั้งศูนย์เยาวชนตำบลเพื่อพัฒนา
กิจกรรมเยาวชน ส่วนการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพนั้น ได้มีการอบรมวิชาชีพระยะสั้น
ให้แก่เยาวชน เช่น วิชาเครื่องยนต์ การตัดเย็บเสื้อผ้า ถักปวงกระดาษและการเพาะเห็ดฟาง ฯลฯ

2.4.3 งานพัฒนาสตรี เพื่อมุ่งพัฒนาความคิดและความสามารถของสตรีในชนบท เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ คือ การเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัว ทักษะในการประกอบอาชีพ เน้นหนักในด้านการประกอบอาชีพทางเกษตร การอุตสาหกรรมในครัวเรือน การตัดเย็บเสื้อผ้า อาหารและโภชนาการ ฯลฯ

2.4.4 งานส่งเสริมความรู้สำหรับประชาชน มุ่งส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนในตำบลและหมู่บ้านในด้านอาชีพ การศึกษา สังคม อนามัย และการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย งานส่งเสริมความรู้สำหรับประชาชนในระดับตำบลมีอยู่ 2 ประเภท คือ (กรมการพัฒนาชุมชน 2520 : 121 - 122) การจัดตั้งกลุ่มอาชีพสำหรับผู้สนใจในอาชีพต่าง ๆ และจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการฝึก เพื่อเป็นสถาบันเงินทุนของท้องถิ่น และยังเป็นการฝึกสมาชิกเพื่อเตรียมการไปสู่ระบบสหกรณ์ออมทรัพย์ต่อไป

2.4.5 งานเสริมสร้างสาธารณสมบัติ เป็นการส่งเสริมให้ราษฎรในท้องถิ่นให้พัฒนาสาธารณสมบัติขึ้นใหม่ และปรับปรุงที่มีอยู่แล้ว เช่น การสร้าง และปรับปรุง สะพาน ถนน บ่อน้ำ ทำนบก และคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร

2.4.6 งานอาสาสมัครพัฒนาชุมชนในชนบทเป็นการส่งเสริมให้มีจิตใจเสียสละเข้าไปทำงานพัฒนาชุมชนในชนบทแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อาสาพัฒนาชุมชนและผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน (ผู้นำ อช.) ผู้นำ อช. จะคัดเลือกและแต่งตั้งโดยคณะกรรมการสภาตำบลในเขตพัฒนาซึ่งมีหน้าที่ในระดับตำบลและหมู่บ้านร่วมกับ กพม. กสค. พัฒนาการและประชาชน

2.4.7 งานพัฒนาจิตใจ เพื่อมุ่งพัฒนาจิตใจ พัฒนา ปรับปรุง และทำนุบำรุงวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น โครงการที่จัดได้แก่ การประกวดหมู่บ้านพัฒนาประจำปี เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสร้างสรุชุมชนให้เจริญทุกด้าน การจัดงานวันพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และการจัดงานวันกัญญ์เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความรักและกตัญญูแก่ผู้ที่ก่อผู้ที่ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

ทองอยู่ แก้วไทรยะ (ทองอยู่ แก้วไทรยะ 2525 : 17 - 18) เห็นว่า การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชนบท ผสมผสานร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยพัฒนาต่าง ๆ โดยยึดหลักการที่ว่า การศึกษานอกโรงเรียน

จะเป็นฝ่ายส่งเสริมสนับสนุนในด้านการพัฒนา "คน" ในชนบทเป็นสำคัญ เป็นการเตรียมคนทั้งที่เป็นคณะกรรมการคณะกรรมการ และประชาชนธรรมดาให้ตระหนักถึงสภาพปัญหาของตนและชุมชน และให้รู้จักคิดเป็น และคิดชอบในการที่จะใช้พลังความคิดของกลุ่มในชนบท หาทางแก้ปัญหาาร่วมกับหน่วยพัฒนาต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลทุกฝ่าย ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนสามารถจะช่วยตัวเองได้ และใช้พลังในชุมชน ในการพัฒนาชุมชนของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จะเห็นว่ากิจกรรมและโครงการต่าง ๆ ทางการศึกษาของระบบโรงเรียนจะต้องจัดให้สอดคล้องและมีรูปแบบที่แตกต่างกันตามสภาพท้องถิ่นและประชากรกลุ่มเป้าหมายเป็นหลักเพื่อให้การศึกษาของระบบโรงเรียนเป็นการศึกษาที่เข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และตอบสนองความต้องการของเขามากที่สุด (อรุณ ปรีดีพิติก และอุดม เขยทึงค์ 2524 : 73 - 99) และในการจัดโครงการหรือกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาโดยตรงเช่นกรมการศึกษานอกโรงเรียน หรือสถานศึกษาอื่น จะทำไม่ได้เองทั้งหมดจะต้องร่วมมือและประสานงานกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาในรูปแบบที่เรียกว่า "การพัฒนาแบบผสมผสาน" คือเป็นการระดมทรัพยากรและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนพยายามนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้มากที่สุด (สุนทร โทศบรรเทา 2524 : 121)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในประเทศที่เกี่ยวกับบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกโรงเรียนยังไม่ปรากฏ แต่มีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ปัญหาและอุปสรรคของพัฒนากรโดยตรงดังต่อไปนี้

ดร.โตธิโอ ยัคสุธีโร (โตธิโอ ยัคสุธีโร 2507 : 91) และกองวิจัยประเมินผลการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของพัฒนากรในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2507 พบว่า ความพอใจในงานและการทำงานของพัฒนากรที่พอใจในงานในตำแหน่งหน้าที่ มีคุณลักษณะบางประการคือ มีอายุ เป็นผู้ชาย แต่งงานแล้ว การศึกษาไม่สูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า (เช่นจากโรงเรียนฝึกหัดครูหรือพณิชย) เคยเป็นครูมาก่อน ได้รับการฝึกอบรมก่อนประจำการที่ ศอ.ศอ.

มา 2 ปี เคยมาแล้ว (เฉพาะชาย) ทำงานอยู่ในเขตท้องถิ่นหนึ่งปี และรอบคอบแห่งหน้าที่
ในปัจจุบัน การวิจัยยังพบอีกว่า ปัญหางานในหน้าที่ของพัฒนากร พัฒนากรถูกหวังให้ทำงานใน
ตำแหน่งทางด้านการวิชาการมากกว่างานด้านอื่น และเมื่อแสดงบทบาทของผู้นำประสานงานทางวิชาการ
โดยขอความช่วยเหลือทางวิชาการจากนักวิชาการในท้องถิ่นก็มักจะทำให้เกิดความท้อแท้ใจ เพราะไม่
เชื่อมั่นนักวิชาการเพียงพอ

นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า การประสานงานระหว่างองค์กรยังขาดการประสานงาน
หรือขาดความร่วมมือจากข้าราชการในระดับอำเภอและจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่
ทางวิชาการของหน่วยงานรัฐบาลเป็นอุปสรรคอย่างใหญ่หลวงต่อการพัฒนาหมู่บ้าน และในขั้นขั้น
ของพัฒนากรจากการศึกษาวิจัยยังพบอีกว่า ปัจจัยอันหนึ่งที่มีผลกระทบกับพัฒนากรคือ
การยอมรับ (Recognition) ระหว่างองค์กรด้วยกัน พัฒนากรต้องการให้เจ้าหน้าที่ระดับสูง
ออกเยี่ยมเยียนในท้องที่ให้มากขึ้นและสม่ำเสมอ ทั้งนี้จะเป็นโอกาสให้พัฒนากรได้อภิปรายปัญหา
ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นรวมทั้งปัญหาส่วนตัวและทั้งยังจะได้แสดงผลงานที่ตนทำสำเร็จต่าง ๆ ด้วย

พทยา สายหู (พทยา สายหู 2509 : 225) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการ
ปฏิบัติงานของพัฒนากรในเขตพัฒนา อาเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เมื่อปี พ.ศ. 2509
พบว่า พัฒนากรหญิงไม่เหมาะสมที่จะทำหน้าที่พัฒนากรประจำกลุ่ม เพราะความยากลำบากของ
สภาพภูมิประเทศในการทำงาน การคมนาคมและการพักอาศัย และพบอีกว่า ประสิทธิภาพทำงาน
ทางด้านการขยายสัมพันธ์ยังไม่มีแผนทางชนบทมาก่อนไม่สามารถทำงานได้เต็มที่กับชาวบ้าน

นอกจากนี้ การวิจัยยังพบอีกว่า การไม่คุ้นเคยกับสภาพท้องถิ่นทางด้านการสังคม วัฒนธรรม
เพราะตนเองเป็นชนภาคอื่นมาแต่เดิม อาจทำให้พัฒนากรมีอุปสรรคในเรื่องการทำงานในหมู่บ้าน
มาก ปัญหาที่เป็นอุปสรรคได้แก่ ภาษา อาหารการกิน และประเพณี ความเป็นอยู่ทั่วไป

สำหรับปัญหา ปัจจัยระเบียบปฏิบัติราชการ ยังศึกษาพบอีกว่า การลาพักประจำปีใน
ฤดูร้อนมักตรงกับระยะที่ชาวบ้านว่างพอที่จะร่วมงานพัฒนาท้องถิ่นได้เต็มที่ ระเบียบการ
ประสานงานระหว่างหน่วยราชการต่าง ๆ ยังไม่ให้ความกระจ่างแก่การทำงานของพัฒนากร
ระเบียบแรงจูงใจ การวางโครงการทำงานเฉพาะกิจกรรมของทางราชการ บางครั้งมาก่อน
ความต้องการของชาวบ้านจึงเป็นผลในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาในหมู่บ้าน การมีส่วนร่วม
ของกรมการพัฒนาหมู่บ้านกรมการสภาตำบล โลเล ไม่ต่อเนื่องกัน

ปัจจัยความสัมพันธ์ในการทำงาน พบว่า ความสัมพันธ์ของพัฒนาการกับผู้บังคับบัญชา ในท้องที่ตั้งแต่ระดับพัฒนานิเทศขึ้นไป คือ พัฒนาการอำเภอ พัฒนาการจังหวัด นายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัด มีความใกล้ชิดและติดตามผลงานของพัฒนาน้อยลง ซึ่งความสัมพันธ์นี้อาจมีส่วนสนับสนุนหรือขัดขวางงานของพัฒนากรได้อย่างมาก

ความสัมพันธ์กับชาวบ้านพบว่า ส่วนใหญ่ชาวบ้านยังชอบเรียกร้องให้พัฒนากรเลี้ยงดู คอบแทนในการทำงาน ชอบทำงานโดยถูกสั่ง และทำให้ชาวบ้านเข้าใจวาระการคือ ความต้องการ ของราชการเองเป็นส่วนใหญ่ การปฏิบัติงานอยู่ในขอบเขตหรือนโยบายเท่านั้น และพัฒนากรขาด ความสามารถทางวิชาการที่จะรับผิดชอบผลของงานได้อย่างเต็มที่

พิตยา สุวรรณชนู (พิตยา สุวรรณชนู 2510 : 102) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ พัฒนาการ ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ โดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังพัฒนากรประจำเขตพัฒนาฯ ทั่วประเทศจำนวน 572 คน ได้รับ แบบสอบถามคืน 259 คน คิดเป็น 45 เปอร์เซ็นต์ เป็นหญิง 11 คน ชาย 213 คน เมื่อปี พ.ศ. 2510 ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะสังคมและมาตรฐานการครองชีพของผู้ดำรงตำแหน่งพัฒนากร กับสภาพการทำงานที่พัฒนากรต้องทำอยู่ในเขตพัฒนา แตกต่างกันอย่างมากระหว่างพัฒนากร ทำให้พัฒนากรขาดกำลังใจ ในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ตามความต้องการของงาน ยิ่งพัฒนากรมีภูมิลำเนาและระสนิยมแบบคนใน เมืองก็ยิ่งเกิดความท้อถอยในการทำงานในเขตชนบทมากขึ้น เพราะจะเห็นได้จากกรรมการเพียง 7.20% เท่านั้น ที่แจ้งว่าเคยเห็นพัฒนากรเข้าไปปฏิบัติงานและพักอยู่ในท้องถิ่นเกิน 15 วันขึ้นไป ในระยะเวลา 1 เดือน นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า ในกลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งพัฒนากรมี 33.96% ที่ปฏิบัติตามบทบาทที่ถูกต้องตามหลักการพัฒนาชุมชน และมี 9.65 % ที่ถือบทบาทใน ลักษณะที่หาคนเป็นผู้นำท้องถิ่นเสียเอง เช่น กิด น้า และสั่ง ชาวบ้านให้ดำเนินโครงการ ส่วนอีก 18.41 % เป็นกลุ่มที่รู้วาทะมาตามอุดมคติเป็นอย่างไร ส่วนที่เหลือคือ 40% ซึ่งนับว่า เป็นส่วนใหญ่มากที่สุดนั้น กลับเป็นผู้ซึ่งไม่มีหลักการแน่นอนว่าจะปฏิบัติตามบทบาทอุดมคติ พัฒนาชุมชน หรือหาคนเป็นผู้นำท้องถิ่นเอง

ส่วน สุภาพ วีรวรรณ วิเศษสุรการ (สุภาพ วีรวรรณ วิเศษสุรการ 2506 : 50 - 60) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนของทางราชการ

ณ อาเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เกี่ยวกับพัฒนากรพบว่า พัฒนากรที่เป็นชาวท้องถิ่น ทำงานไ้ผลกว่าผู้ที่ไม่ใช่ชาวท้องถิ่น แต่บางแห่งมีปัญหว่า ชาวบ้านไม่เข้าใจในตัวพัฒนากรดี โดยมีความหวาดกลัวว่า การที่พัฒนากรมาให้ความช่วยเหลือคือการให้การศึกษา ทักเะและ ความรู้ หรือคือการให้คำแนะนำก็คื ชาวบ้านยังคิดว่าพัฒนากรคือตัวแทนของรัฐบาลที่มารวบ ปฏิบัติงานกับชาวบ้าน เพื่อหวังผลแห่งความก้าวหน้าและส่วนตัว ของพัฒนากร เองเท่านั้น

ต่อมา ไพศาล กิจเพชร (ไพศาล กิจเพชร 2517 : 96) ได้ทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานของพัฒนากร จังหวัดนครพนม ปี พ.ศ. 2517 เกี่ยวกับทางด้านการ จัดกิจกรรมในหมู่บ้านและส่งเสริมทางค่านจิตใจ ผลการวิจัยสรุปไ้ว่า พัฒนากรส่วนใหญ่ไ้ทำ กิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสาธารณสมบัติและการปรับปรุงสิ่งแวดลอมในหมู่บ้าน รองลงมาคือ การพัฒนาอาชีพ แต่ส่วนมากพัฒนากรมักจะหาตามนโยบายที่กรมวางไว้ ส่วนทางด้านการร่วมมือ การประสานงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องซึ่งเข้ามาไ้ความรู้ทางค่านวิชาชีพแก่ชาวบ้านนั้น พัฒนากรจะไม่มองเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการปรึกษาหารือการในโครงการหรือกิจกรรมที่กำลัง ดำเนินการจัดไ้แก่ชาวบ้าน เพียงเห็นว่าเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นเป็นเพียงวิทยากรที่เข้ามา ไ้ความรู้ในบางขณะ เท่านั้น จึงไม่เป็นการตอบสนองที่แท้จริงกับการจัดสอนวิชาชีพในแต่ละค่าน แก่ชาวบ้าน

ชาติรี มูลสถาน (ชาติรี มูลสถาน 2523 : 89 – 95) ได้ทำการศึกษาควณ คาคหวังของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านกอบทบาทพัฒนากร ปี พ.ศ. 2523 ผลการศึกษพบว่า กรรมการพัฒนาหมู่บ้านมีความคาคหวังมากอย่างยิ่งที่จะไ้พัฒนากรปฏิบัติงานในบทบาทผู้เชื่อมประสาน บูรรวมปฏิบัติงานและผู้ส่งเสริม เผยแพร่วิชาชีพในหมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังพบว่า กรรมการพัฒนาหมู่บ้านคาคหวังไ้พัฒนากรเข้ามาปฏิบัติงานในหมู่บ้าน ในเรื่อง การแนะนำส่งเสริมค่านอาชีพ การเป็นผู้ให้คำชี้แจง แนะนำและเป็นที่ปรึกษาการ ดำเนินงานในเรื่องเกี่ยวกับสาธารณสมบัติและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในหมู่บ้าน การดำเนินการ จัดตั้งกลุ่มสนใจ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และการจัดทำกรฝึกอบรม สาธิต ไ้ความรู้ และ วิธีการใหม่ ๆ แก่ประชาชนในตำบลและหมู่บ้าน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้ว ชี้ให้เห็นถึงปัญหารวมทั้งบทบาทในการปฏิบัติงานของพัฒนาการที่ส่งผลต่อการพัฒนาชนบทโดยตรง แต่การที่ศึกษาวิจัยถึงบทบาทของพัฒนาการในด้านการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนนั้นยังไม่มีปรากฏ - แต่จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้วนั้นพอจะสรุปให้เห็นว่า การพัฒนาชนบทของพัฒนาการซึ่งก็เป็นการปฏิบัติงานที่อยู่ในรูปหรือกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยเฉพาะ ดังนั้นจึงอาจกล่าวให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของพัฒนาการที่มีส่วนในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้คือ

1. บทบาทในการเป็นสื่อกลางของทางราชการโดยตรง การดึงตัวประชาชนในหมู่บ้านเพื่อให้เกิดการศึกษา ให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการแก้ปัญหาการดำรงชีวิต และรู้ความต้องการของประชาชน เพื่อนำมาปรับปรุงและจัดสิ่งต่าง ๆ ให้สามารถสนองตอบชาวชนบท
2. บทบาทในการนำวิธีการและความรู้ใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพไปสู่ประชาชน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดและแนวปฏิบัติดั้งเดิมหันมาใช้วิธีการใหม่
3. บทบาทในการร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น จะต้องปฏิบัติงานให้เหมาะสมและทำงานร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูประชาบาล กรรมการสภาตำบล (กสศ.) กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และประชาชนเป็นต้น.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาวิจัยเป็นลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ประชากรและวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีสร้างเครื่องมือ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้มีประชากรที่เกี่ยวข้องคือ (1) คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) (2) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และ (3) พัฒนาการ ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนประชากรจากสำนักงานการปกครองจังหวัดชัยภูมิ และส่วนการปกครองอำเภอ ประชากรที่มาจากส่วนการปกครองอำเภอต่าง ๆ นั้นมีดังนี้

อำเภอเกษตรสมบูรณ์ เป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 42 ของประชากรทั้งหมด เป็นคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 97 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และเป็นพัฒนากร จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรทั้งหมด

ส่วนอำเภอภูเขียว เป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ของประชากรทั้งหมด เป็นคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 94 ของประชากรทั้งหมด และเป็นพัฒนากรจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรทั้งหมด

สำหรับอำเภอแก่งคร้อ เป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 42 ของประชากรทั้งหมด เป็นคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 98 ของประชากรทั้งหมด และเป็นพัฒนากรจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของประชากรทั้งหมด

และอำเภอกอนสวรรค์ เป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 98 ของประชากรทั้งหมด เป็นคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 94 ของประชากรทั้งหมด ~~และอำเภอ...~~

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 935 คน เป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) จำนวน 127 คน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 787 คน และพัฒนากร จำนวน 21 คน ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรจำแนกตามอำเภอ และตำแหน่งหน้าที่

อำเภอ	คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)	คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.)	พัฒนากร	รวม
เกษตรสมบูรณ์	30	195	5	230
ภูเขียว	35	200	6	241
แก่งคร้อ	30	180	5	215
คอนสวรรค์	32	212	5	249
รวม	127	787	21	935

1.2 วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ได้เลือกมาศึกษาวิจัยมีขั้นตอนในการเลือก
ดังต่อไปนี้

1.2.1 ได้เลือกอำเภอในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยถือตามสภาพภูมิศาสตร์เป็นเขตเหนือ ตะวันออก กลาง และใต้มาเขตละหนึ่ง อำเภอได้กลุ่มตัวอย่างสี่อำเภอดังต่อไปนี้ เขตเหนือ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ เขตตะวันออก อำเภอภูเขียว เขตกลาง อำเภอแก่งคร้อ และเขตใต้ อำเภอคอนสวรรค์

1.2.2 ได้รวบรวมรายชื่อตำบลของอำเภอที่สุ่มได้ตามข้อ 1 แล้วจัดเรียงลำดับหมายเลขตามตัวอักษร เสร็จแล้วเลือกคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) บารอละ 50 ของจำนวนทั้งหมดโดยใช้ตารางสุ่มได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็น คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) จำนวน 56 คน

1.2.3 ได้รวบรวมจำนวนหมู่บ้านในตำบลที่สุ่มได้ตามข้อ 2. แล้วจัดเรียงลำดับหมายเลขตามตัวอักษร เสร็จแล้วเลือกคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพบ.) บารอละ 10 ของจำนวนทั้งหมดโดยใช้ตารางสุ่มได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็น คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 80 คน

1.2.4 สำหรับการคัดเลือกพัฒนากรได้ใช้พัฒนากรประจำตำบลทั้งหมดในอำเภอ และตำบลตามข้อ 1 และข้อ 2 ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพัฒนากรจำนวน 21 คน ดังตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนประชากรจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จากแผนที่อำเภอและตำแหน่งพื้นที่

อำเภอ	คณะกรรมการสภาตำบล (กลต.)		คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.)		พัฒนากร		รวม
	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	
1. เกษตรสมบูรณ์	30	15	195	19	5	5	39
2. ภูเขียว	35	16	200	21	6	6	43
3. แก่งกรือ	30	20	180	18	5	5	33
4. คอนสวรรค์	32	15	212	22	5	5	42
รวม	127	56	787	80	21	21	157

2. เครื่องมือการแปลความหมายและวิธีสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนะของ คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากร ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งได้ดัดแปลงมาจากเครื่องมือการวิจัยของ ชชาติ มุสสถาน ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังของ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ต่อ บทบาทพัฒนากรและเพิ่มเติมโดยอาศัยพื้นฐานของข้อมูลซึ่งเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ามา

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนะของคณะกรรมการ สภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของ พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งมีข้อความในแบบสอบถามทั้งหมด 42 ข้อดังนี้ ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน 15 ข้อ ด้านการส่งเสริมการศึกษาระดับ และ วิชาการในชุมชน 15 ข้อ และด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน 12 ข้อ

ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) เพื่อให้ผู้ตอบกาเครื่องหมายถูก (✓) ตามทัศนะที่เห็นด้วยมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่รู้หนังสือในชั้นใช้การได้ ผู้วิจัย ได้อ่านข้อคำถามในแบบสอบถามให้ฟังตามรายข้อ และให้ผู้ตอบแบบสอบถามกาเครื่องหมาย ถูกเท่านั้น

แบบสอบถามดังกล่าว ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นสองตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามทัศนะ ของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และตัวพัฒนากร เองที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชุมชน

2.2 การแปลความหมาย สำหรับการแปลความหมายและการให้คะแนนตามแบบ สอบถามมาตราส่วนประมาณค่าได้อธิบายดังนี้

มากที่สุด หมายถึง พัฒนากรได้มีบทบาทส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนในคำน้นนั้นสม่ำเสมอ ถ้ากาเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่อง "มากที่สุด" ได้

มาก หมายถึง พัฒนาการได้มีบทบาทส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนในค่านั่นค่อนข้างสม่ำเสมอ ถ้ากาเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่อง "มาก"
ได้สี่คะแนน

ปานกลาง หมายถึง พัฒนาการได้มีบทบาทส่งเสริมการจัดการศึกษานอก
ระบบโรงเรียนในค่านั้นอยู่ในระดับปานกลาง ถ้ากาเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่อง
"ปานกลาง" ได้ สามคะแนน

น้อย หมายถึง พัฒนาการได้มีบทบาทส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนในค่านั้นอยู่ในระดับน้อย ถ้ากาเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่อง "น้อย"
ได้สองคะแนน

น้อยที่สุด หมายถึง พัฒนาการได้มีบทบาทส่งเสริมการจัดการศึกษา
นอกระบบโรงเรียนในค่านั้นค่อนข้างน้อย หรือไม่มีการจัดเตรียมการใด ถ้ากา
เครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่อง "น้อยที่สุด" ได้หนึ่งคะแนน

2.3 การทดลองเครื่องมือ ผู้วิจัยได้หาคุณภาพของแบบสอบถามด้านความ
เที่ยงตรงและความเชื่อมั่นโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.3.1 เมื่อสร้างแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้
คณะกรรมการ ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ตรวจสอบความเที่ยงตรงในค่านชอบขยายและเนื้อหาเกี่ยวกับ
บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านพร้อมทั้งตรวจ
สอบแก้ไขส่วนเนื้อหาให้ถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการแก้ไขและสร้าง
แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ขึ้น

2.3.2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถาม
ไปทำการทดลองใช้ (Try - out) กับคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการ
พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรในอำเภอบัวจาศรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 34 คน
ซึ่งเป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) สองตำบล จำนวน 13 คน คณะกรรมการพัฒนา
หมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 14 คน และพัฒนากรประจำตำบลในอำเภอบัวจาศรี จำนวนเจ็ดคน

ผู้วิจัยได้เก็บทางไปแจกแบบสอบถามพร้อมกับชี้แจงการตอบแบบสอบถามและเก็บคืน
 ควยตนเองทั้ง 34 ฉบับ แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (item
 variance) ปรากฏว่าข้อที่บีกอำนาจจำแนกต่ำสุดมีค่า 1.319 ข้อที่มีอำนาจจำแนก
 สูงสุดมีค่า 2.994

ต่อจากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกต่ำมาให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
 โดยวิธี Alpha Coefficient (ลวน สายยง 2524 : 171) ผลปรากฏว่าค่า
 ความเชื่อมั่น 0.812 ผู้วิจัยได้เห็นว่า เป็นแบบสอบถามที่มีคุณภาพจึงได้นำแบบสอบถามไป
 ใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มไว้แล้วต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
 โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยได้ขอหนังสือนำตัวจากมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการ
 เก็บรวบรวมข้อมูลในอำเภอที่ต้องการศึกษา ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิได้อนุญาตและได้
 ออกหนังสือแจ้งไปยังอำเภอที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่อำเภอเกษตรสมบูรณ์
 อำเภอภูเขียว อำเภอแก้งคร้อ และอำเภอคอนสวรรค์ ตามลำดับ

3.2 เพื่อได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ และได้ทราบว่า ผู้ว่าราชการ
 จังหวัดปีหนังสือไปถึงอำเภอต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เก็บทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลควยตนเองใน
 ระหว่างเดือนธันวาคม พุทธศักราช 2526 ถึงเดือนมกราคม พุทธศักราช 2527 ในการ
 เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้อาศัยความร่วมมือจากพนักงานอำเภอ เพื่ออำนวยความสะดวก
 สะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานประจำตำบล และผู้วิจัยได้อาศัยความร่วมมือ
 จากท่านประจำตำบลเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการ
 สภาตำบล (กสท.)

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับหมู่บ้านนั้น ผู้วิจัยได้อาศัยความร่วมมือจาก
ผู้ใหญ่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
(กพม.)

3.3 ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้พบกับกลุ่มตัวอย่าง
ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจในการตอบแบบสอบถามพร้อมกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่
ไม่รู้หนังสือในชั้นใช้การไต่ถามผู้วิจัยได้อ่านข้อความในแบบสอบถามให้ฟังและให้ผู้ตอบ
แบบสอบถามกาเครื่องหมายถูกต้องตามทิศทางที่เห็นเหมาะสม

ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปรวม
ทั้งสิ้น 157 ฉบับ แต่ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์และใช้การได้กลับคืนมาจำนวน 115 ฉบับ
คิดเป็นร้อยละ 72.25 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ได้จากคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)
จำนวน 43 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 76.78 เป็นแบบสอบถามที่ได้รับจากคณะกรรมการพัฒนา
หมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 51 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 63.75 และเป็นแบบสอบถามจาก
พัฒนากร จำนวน 21 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ดังตาราง 3

ตาราง 3 จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับกลับคืนมา จำแนกตามกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนแบบสอบถาม ที่ส่งไป (ฉบับ)	จำนวนแบบสอบถาม ที่ได้รับกลับคืนมา (ฉบับ)	ร้อยละ
1. คณะกรรมการสภา ตำบล (กสท.)	56	43	76.78
2. คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.)	80	51	63.75
3. พัฒนากร	21	21	100
รวม	157	115	73.25

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้

4.1 ได้นำคำตอบแบบสอบถามมาแยกเป็นกลุ่มบุคคล ตามที่ต่องการศึกษาคือ คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากร

4.2 ได้ตรวจให้คะแนนแบบสอบถามของแต่ละกลุ่มโดยถือเกณฑ์ดังนี้

กาเครื่องหมายถูกในช่อง "มากที่สุด" ให้หาคะแนน

กาเครื่องหมายถูกในช่อง "มาก" ให้สี่คะแนน

กาเครื่องหมายถูกในช่อง "ปานกลาง" ให้สามคะแนน

กาเครื่องหมายถูกในช่อง "น้อย" ให้สองคะแนน

กาเครื่องหมายถูกในช่อง "น้อยที่สุด" ให้หนึ่งคะแนน

4.3 ได้หาค่าความถี่ของแต่ละข้อ แล้วหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ความแปรปรวน (S^2) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

4.4 ได้วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนรายชื่อตามทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่ตอบคำถามของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน คือ บทบาทงานการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทงานการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชนและบทบาทงานการประสานงานพัฒนาในชุมชน

4.5 ได้เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทิศทาง (Two - way Analysis of Varriance) (ลวน สายยก 2524 : 258/1)

4.6 ได้เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน โดยใช้ Studentized q-statistic ตามวิธีของ Newman - Keuls (Winer. 1962 : 101)

4.7 ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบการจัดลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยทัศนคติของคณะกรรมการ
สภาตำบล (กสค.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพบ.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของ
พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน คือ บทบาทด้านการ
ส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาท
ด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน

4.8 ผู้วิจัยได้จัดลำดับความสำคัญค่าเฉลี่ยทัศนคติรวมของคณะกรรมการสภาตำบล
(กสค.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพบ.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรใน
การส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน คือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพใน
ชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาศึกษาและวิชาการในชุมชนและบทบาทด้านการประสานงาน
พัฒนาในชุมชน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาคุณภาพของแบบสอบถาม มีดังนี้คือ

1.1 หากำหนดจำแนกเป็นรายข้อ

ค่าความแปรปรวน (Variance) ใช้สูตร

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)} \quad (\text{Ferguson, 1966 : 97})$$

เมื่อ S^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนน

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละข้อ

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละข้อยกกำลังสอง

N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หากำหนดความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้สูตร (อนันต์ ศรีโสภณ

$$R = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{s_1^2}{s_x^2} \right\}$$

เมื่อ R แทน ค่าความเชื่อมั่น
 s_1^2 แทน ผลรวมของความแปรปรวนของแบบสอบถามแต่ละข้อ
 s_x^2 แทน ความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งหมด
 n แทน จำนวนข้อคำถามทั้งหมด

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

2.1 ค่าสถิติพื้นฐาน

ค่าเฉลี่ยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N} \quad (\text{Ferguson. 1966 : 45})$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
 ค่าความแปรปรวน ใช้สูตร

$$s^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)} \quad (\text{Ferguson. 1966 : 62})$$

เมื่อ s^2 แทน ค่าความแปรปรวน
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
 N แทน จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

2.2 การทดสอบสมมุติฐาน โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ
สองทิศทาง (Two-way Analysis of Variance) ใช้สูตร

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}$$

การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มเป็นรายคู่ใช้
Studentized q-statistic ตามวิธีของ Newman-Keuls (Wiener. 1962:101).

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผล แบ่งออกเป็นเจ็ดขั้นตอนดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง
- ตอนที่ 2 ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ที่มีบทบาทของพัฒนากร
- ตอนที่ 3 ทักษะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีบทบาทของพัฒนากร
- ตอนที่ 4 ทักษะของพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร
- ตอนที่ 5 การเปรียบเทียบทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร
- ตอนที่ 6 การเปรียบเทียบลำดับความสำคัญของทัศนระหว่างคณะกรรมการพัฒนา
หมู่บ้าน (กพม.) กับพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร
- ตอนที่ 7 การจัดลำดับความสำคัญของทัศนระรวมของคณะกรรมการสภาตำบล
(กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้จำแนกลักษณะของกลุ่มตัวอย่างโดยจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ดังปรากฏใน
ตาราง 4 ต่อไปนี้

ตาราง 4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่

ตำแหน่งหน้าที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.)	43	37.39
2. คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)	51	44.35
3. พัฒนาการ	21	18.26
รวม	115	100

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ได้สามกลุ่ม เป็นคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) 43 คน คิดเป็นร้อยละ 37.39 เป็นคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) 51 คน คิดเป็นร้อยละ 44.35 และเป็นพัฒนากร 21 คน คิดเป็นร้อยละ 18.26 กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) รองลงมาคือ คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) และพัฒนากรตามลำดับ

2. ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากร

ผู้วิจัยได้หาค่าเฉลี่ยคะแนนดิบ หาค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้าน คือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน ดังแสดงไว้ในตาราง 5 ตาราง 6 และตาราง 7 ตามลำดับ และผู้วิจัยได้ลงค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) ตามรายชื่อทั้งสามด้านดังต่อไปนี้

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ที่มีบทบาทของ
พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน</u>	
1.	ประชุมและชักจูงชาวบ้านเพื่อนำปัญหาด้านอาชีพที่คำ้อยู่มาปรึกษาร่วมกันวาง โครงการแก้ไข	3.697
2.	ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรมาแนะนำการคำ่ปุ๋ยหมักรวมทั้งการใช้ ปุ๋ยเคมีที่ถูกวิธีให้เกษตรกร	3.186
3.	ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น	3.534
4.	นำข่าวสารและวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของชาวบ้าน มาเผยแพร่อยู่เสมอ	3.674
5.	ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3.651
6.	สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำคานตลาด ผู้นำคานจัดหาทุน เพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน	2.790
7.	ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหากลุ่มประชาชน ขณะที่กำลังประกอบอาชีพ	3.162
8.	ร่วมกับ กสท., ทชม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กสท.) ในหมู่บ้าน ให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน	4.186
9.	นำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กสท. เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น	3.813
10.	ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกรเพื่อแสดงผลผลิต แก่กลุ่มอาชีพต่าง ๆ	2.395
11.	สนับสนุนให้ชาวบ้านกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าลงมือปฏิบัติ เกี่ยวกับอาชีพ เมื่อผ่านการแนะนำแล้ว	3.116

ตาราง ๖ (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
12.	ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และได้ จักกรวมมือกันทำ	3.790
13.	สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ	3.372
14.	ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เพื่อนำความรู้ด้านวิชาชีพ มาอบรมหรือเผยแพร่แก่ชาวบ้านอยู่เสมอ	4.069
15.	เมื่อเกิดปัญหาคานประกอบอาชีพแก่สนับสนุนให้ชาวบ้านไปพบและ แสดงความกึกเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน	3.627

จากตาราง 5 ซึ่งเป็นตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของ คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ โรงเรียนคานบทบาทการส่งเสริมอาชีพในชุมชน จำนวน 15 ข้อ ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยคะแนน สูงสุดเท่ากับ 4.186 คือข้อ 8. ร่วมกับ กสต., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานใน ชนบท (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน รองลงมา เท่ากับ 4.069 คือ ข้อ 14. ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนเพื่อนำความรู้ด้านวิชาชีพมาอบรมหรือเผยแพร่ แก่ชาวบ้านอยู่เสมอ ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุด เท่ากับ 2.395 คือข้อ 10. ชักชวนชาวบ้าน ร่วมกันจัดงานวันเกษตรกรเพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

ค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดระหว่าง 3.534 - 4.186 จำนวนเก้าข้อ และค่าเฉลี่ยคะแนน ต่ำสุดระหว่าง 2.395 - 3.372 จำนวนหกข้อ

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ที่มีบทบาทของ
พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมการศึกษาและ
วิชาการในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทในด้านส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน</u>	
1.	ส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานและผู้ใหญ่ในตำบลที่ขาดโอกาสทางการศึกษา	3.558
2.	สนับสนุนและร่วมกับชาวบ้านในการจัดให้มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3.139
3.	ร่วมกับประชาชนจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน	3.534
4.	สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน	2.093
5.	ให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหนุ่ม - สาวในตำบล และหมู่บ้านอยู่เสมอ	3.790
6.	แนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งบริการในตำบล หรือหมู่บ้าน เช่น ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3.232
7.	ร่วมมือกับ กสท., กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางกรมมาสู่ชาวบ้านเสมอ	3.953
8.	ส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือได้มีความรู้ดีขึ้น ทั้งในด้านอาชีพและด้านสุขภาพอนามัย	3.534
9.	กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง	3.837

ตาราง 6 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
10.	ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น	3.930
11.	ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก กลุ่มอาชีพเดียวกัน หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในตำบล	3.441
12.	ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำป้ายแจ้งข่าวจากทางการ รวมทั้ง เผยแพร่หนังสือและข่าวสารให้ประชาชนได้รอบรู้ทั่วถึง	3.558
13.	ชักจูงประชาชนให้สนใจมารับบริการจากหน่วยงานของกรมการศึกษา นอกโรงเรียนที่เข้าไปให้ความรู้คนต่าง ๆ ในตำบลหรือหมู่บ้าน	3.000
14.	สนับสนุนและรวมดำเนินการให้การศึกษาแก่คนโรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร และ ประชาชน	2.116
15.	จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในตำบลและหมู่บ้าน	3.837

จากตาราง 6 ซึ่งเป็นตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของ
คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ที่บ่งชี้บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน จำนวน 15 ข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ย
คะแนนสูงสุดเท่ากับ 3.953 คือข้อ 7. รวมมีข้อ กสท., กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ
จากทางการมาสู่ชาวบ้านเสมอ ค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาเท่ากับ 3.930 สองข้อคือ ข้อ 10.
ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น ข้อ 9. กระตุ้นและแนะนำชาวบ้าน
ให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง และค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 3.837 คือข้อ 15 จัดให้มีการ
อบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในตำบลและหมู่บ้าน ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ
2.093 คือข้อ 4. สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อ

บริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน

จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดระหว่าง 3.534 – 3.953 มีจำนวนเกาขอ
และค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดระหว่าง 2.093 – 3.441 มีจำนวนหกขอ

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ที่มีบทบาทของ
พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทด้านประสานงานพัฒนาในชุมชน</u>	
1.	ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษางานพัฒนา ตัวอย่างหมู่บ้านดี เกินจากตำบลอื่น	2.302
2.	สนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำอาสาพัฒนาของ ท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.511
3.	ในการร่วมมือกับนักวิชาการจากหน่วยงานเกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.348
4.	สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือรวมใจกันจัดตั้งและรักษา สาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ในตำบลหรือหมู่บ้าน	4.232
5.	สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือ พัฒนาท้องถิ่น	4.232
6.	ประสานงานและร่วมมือกับครูในโรงเรียนประชาบาลให้การศึกษา แก่ประชาชน	3.348
7.	สนับสนุนและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นและชาวบ้านในการพัฒนา ด้านจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนดี เกิน ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กดี เกินระดับตำบล	3.372

ตาราง 7 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
8.	ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี	2.139
9.	ชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน	4.000
10.	แนะนำชาวบ้านที่มีปัญหาทาง ด้านอาชีพและด้านอนามัยให้รู้จักใช้บริการจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน	3.232
11.	ในการชักนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมารับรู้ปัญหาของชาวบ้านเพื่อหาทางวางแผนแก้ไข	3.023
12.	สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่น เช่น ปศุสัตว์อำเภอ เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล ได้มีโอกาสประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้านอยู่เสมอ	3.558

จากตาราง 7 ซึ่งเป็นตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) ที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน จำนวน 12 ข้อ ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 4.232 คือข้อ 4. สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในตำบลหรือหมู่บ้าน และข้อ 5. สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่นเช่น วัด โรงเรียน สภาตำบลให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาเท่ากับ 4.000 คือข้อ 9. ชักนำ

ให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่น
ร่วมกัน ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.139 คือข้อ 8. ประสานงานและร่วมมือกับ
หน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุน
พัฒนาอาชีพสตรี

จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดอยู่ระหว่าง 3.511 – 4.232 มีจำนวนหัวข้อ
และค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดอยู่ระหว่าง 2.139 – 3.872 มีจำนวนหัวข้อ

3. ทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากร

ผู้วิจัยได้หาค่าเฉลี่ยคะแนนในบทบาทแต่ละด้านและหาค่าเฉลี่ยทัศนะของคณะกรรมการ
พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน
ส่วนด้านคือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและ
วิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนดังแสดงไว้ในตาราง 8
ตาราง 9 และตาราง 10 ตามลำดับ

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีต่อบทบาทของ
พัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน</u>	
1.	ประชุมและชักจูงชาวบ้านเพื่อนำปัญหาด้านอาชีพที่ทำอยู่มารวมกันวาง โครงการแก้ไข	3.509
2.	ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรมาแนะนำการทำปุ๋ยหมักรวมทั้งการ ใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกวิธีให้เกษตรกร	3.254
3.	ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น	3.705

ตาราง 8 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
4.	นำข่าวสารและวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของชาวบ้านมาเผยแพร่อยู่เสมอ	3.764
5.	ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3.764
6.	สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำคานตลาด ผู้นำคานจัดหาทุน เพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน	3.274
7.	ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาแก่ประชาชนชนที่กำลังประกอบอาชีพ	3.215
8.	ร่วมกับ กศศ., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กศช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน	4.019
9.	นำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กศช. เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น	3.921
10.	ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ	2.431
11.	สนับสนุนให้ชาวบ้านกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าลงมือปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเมื่อผ่านการแนะนำแล้ว	3.333
12.	ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและให้รู้จักร่วมมือกันทำ	3.588
13..	สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ	3.411
14.	ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เพื่อนำความรู้ด้านวิชาชีพมาอบรมหรือเผยแพร่แก่ชาวบ้านอยู่เสมอ	3.509
15.	เมื่อเกิดปัญหาคานประกอบอาชีพก็สนับสนุนให้ชาวบ้านได้พูดและแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน	3.490

จากตาราง 8 ซึ่งเป็นตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษา นอกกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน จำนวน 15 ข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 4.019 คือข้อ 8. ร่วมกับ กสค., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาเท่ากับ 3.921 คือข้อ 9. นำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กสช. เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.431 คือข้อ 10. ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดระหว่าง 3.509 - 4.019 มีจำนวนแปดข้อ และค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดระหว่าง 2.431 - 3.490 มีจำนวนเจ็ดข้อ

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน</u>	
1.	ส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานและผู้ใหญ่ในตำบลที่ขาดโอกาสทางการศึกษา	3.039
2.	สนับสนุนและร่วมกับชาวบ้านในการจัดให้มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3.117
3.	ร่วมกับประชาชนจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน	3.450
4.	สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน	2.411

ตาราง 9 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
5.	ให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหนุ่ม-สาวในตำบล และหมู่บ้านอยู่เสมอ	3.725
6.	แนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งบริการในตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น หอสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	2.862
7.	ร่วมมือกับ กศศ., กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางการมาสู่ชาวบ้านเสมอ	3.803
8.	ส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือมีความรู้ดีขึ้น ทั้งในทางอาชีพและด้านสุขภาพอนามัย	3.411
9.	กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง	3.705
10.	ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น	3.666
11.	ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เขารวมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกัน หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในตำบล	3.588
12.	ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำป้ายแจ้งข่าวจากทางการ รวมทั้งเผยแพร่หนังสือและข่าวสารให้ประชาชนได้รู้อย่างทั่วถึง	3.607
13.	ชักจูงประชาชนให้สนใจมารับบริการจากหน่วยงานของกรมการศึกษา นอกโรงเรียนที่เขาไปให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ในตำบลหรือหมู่บ้าน	2.882
14.	สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาค้นโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร และประชาชน	2.117
15.	จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในตำบลและหมู่บ้าน	3.784

จากตาราง 9 ซึ่งเป็นตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน จำนวน 15 ข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 3.803 คือข้อ 7. รวมมีข้อ กสค., กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางการมาสู่ชาวบ้านเสมอ สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาเท่ากับ 3.784 คือข้อ 15. จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในตำบล และหมู่บ้าน และปีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 3.725 คือข้อ 5. ให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหนุ่ม-สาวในตำบล และหมู่บ้านอยู่เสมอ ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.117 คือข้อ 14. สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาค้นโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิพย์ โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชน

จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดระหว่าง 3.588 - 3.803 มีจำนวนเจ็ดข้อ และค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดระหว่าง 2.117 - 3.450 มีจำนวนแปดข้อ

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากร ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน</u>	
1.	ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษางานพัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านที่เด่นจากตำบลอื่น	2.411
2.	สนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำอาสาพัฒนาของท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.607
3.	ในการร่วมมือกับนักวิชาการจากหน่วยงานเกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.294
4.	สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ในตำบลหรือหมู่บ้าน	4.098

ตาราง 10 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
5.	สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น	4.039
6.	ประสานงานและร่วมมือกับครูในโรงเรียนประชาบาลในการให้การศึกษแก่ประชาชน	3.294
7.	สนับสนุนและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นและชาวบ้านในการพัฒนาจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนดีเด่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีที่เด่นระดับตำบล	3.411
8.	ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี	2.431
9.	ชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน	4.156
10.	แนะนำชาวบ้านที่มีปัญหาทางอาชีพและคานอนามยให้รู้จักใช้บริการจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน	3.019
11.	ในการชักนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมารับรู้ปัญหาของชาวบ้านเพื่อหาทางวางแผนแก้ไข	2.941
12.	สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่น เช่น ปลัดอำเภอ เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล ได้มีโอกาสประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้านอยู่เสมอ	3.470

จากตาราง 10 ซึ่งเป็นตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษา

นอกระบบโรงเรียนด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน จำนวน 12 ข้อ ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 4.156 คือข้อ 9. ชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาเท่ากับ 4.098 คือข้อ 4. สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในตำบลหรือหมู่บ้าน และค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.039 คือข้อ 5. สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น ข้ออื่น ๆ มีค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาตามลำดับ ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.411 คือข้อ 1. ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษาดูงานพัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านดีเด่นจากตำบลอื่น

จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดระหว่าง 3.607 – 4.156 มีจำนวนสี่ข้อ และค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดระหว่าง 2.411 – 3.470 มีจำนวนแปดข้อ

4. ทัศนะของพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามทัศนะของพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามคณาหาค่าเฉลี่ยคะแนนในแต่ละด้าน และหาค่าเฉลี่ยทัศนะของพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ดังนี้ คือบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษา และวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน ดังแสดงไว้ในตาราง 11 ตาราง 12 และ ตาราง 13 ตามลำดับ

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของพัฒนาการที่มีบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริม
การศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทในด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน</u>	
1.	ประชุมและชักจูงชาวบ้านเพื่อนำปัญหาคานอาชีพที่ทำอยู่มารวมกันวางโครงการแก้ไข	3.380
2.	ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางการ เกษตรมาแนะนำการทำปยุหมักรวมทั้งการ ใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องวิธีให้เกษตรกร	3.095
3.	ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น	4.047
4.	นำข่าวสารและวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของชาวบ้านมา เผยแพร่อยู่เสมอ	3.571
5.	ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	4.047
6.	สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำคานตลาด ผู้นำคานจัดหาทุน เพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน	3.428
7.	ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหแก่ประชาชนขณะที่ กำลังประกอบอาชีพ	3.761
8.	ร่วมกับ กศศ., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กศศ.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน	4.476
9.	นำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กศศ. เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น	3.952
10.	ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดง ผลผลิตของ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ	2.857
11.	สนับสนุนให้ชาวบ้านคานแสดง ความกึกกั่นและกล่าลงมือปฏิบัติที่ เกี่ยวข้องกับอาชีพ เมื่อผ่านการแนะนำแล้ว	3.714

ตาราง 11 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
12.	ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และให้รู้จักร่วมมือกันทำ	4.333
13.	สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ	4.238
14.	ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เพื่อนำความรู้ทางวิชาชีพ มาอบรมหรือเผยแพร่แก่ชาวบ้านอยู่เสมอ	3.714
15.	เมื่อเกิดปัญหาคณะประกอบอาชีพก็สนับสนุนให้ชาวบ้านได้พบและแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน	3.809

จากตาราง 11 ซึ่งเป็นตารางแสดง ข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน จำนวน 15 ข้อ ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 4.476 คือข้อ 8. ร่วมกับ กศท., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชุมชน (กศช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาเท่ากับ 4.333 คือข้อ 12. ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และให้รู้จักร่วมมือกันทำ ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.238 คือข้อ 13. สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ และมีค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 4.047 คือข้อ 3. ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.857 คือข้อ 10. ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิตของ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ

จะเห็นว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดระหว่าง 3.547 - 4.476 มีจำนวน 10 ข้อ และค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดระหว่าง 2.495 - 3.321 มีจำนวนหาข้อ

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ยคะแนนดัชนีของพัฒนาการที่มีบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริม
การศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน</u>	
1.	ส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานและผู้ใหญ่ในตำบลที่ขาดโอกาสทางการศึกษา	3.142
2.	สนับสนุนและร่วมกับชาวบ้านในการจัดให้อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3.619
3.	ร่วมกับประชาชนจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน	2.809
4.	สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน	2.476
5.	ให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหนุ่ม-สาวในตำบล และหมู่บ้านอยู่เสมอ	3.380
6.	แนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งบริการในตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น ห้องสมุดประชาชนที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3.428
7.	ร่วมมือกับ กศต., กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางกรมมาสู่ชาวบ้านเสมอ	3.476
8.	ส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือได้มีความรู้ขึ้น ทั้งในด้านอาชีพและด้านสุขภาพอนามัย	3.333
9.	กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง	3.857
10.	ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น	4.142
11.	ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เขารวมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกัน หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในตำบล	4.142

ตาราง 12 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
12.	ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำป้ายแจ้งข่าวจากทางการ รวมทั้งเผยแพร่หนังสือและข่าวสารให้ประชาชนใ้รู้อย่างทั่วถึง	3.333
13.	ชักจูงประชาชนให้สนใจมารับบริการจากหน่วยงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าไปให้ความรู้คนต่าง ๆ ในตำบลหรือหมู่บ้าน	3.666
14.	สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาด้านโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร และประชาชน	2.333
15.	จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในตำบลและหมู่บ้าน	3.666

จากตาราง 12 ซึ่งเป็นตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนระดับของพัฒนากรที่ตอบสนองบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน จำนวน 15 ข้อ ปรากฏว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 4.142 คือข้อ 10. ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น และข้อ 11. ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกัน หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในตำบล สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาเท่ากับ 3.857 คือข้อ 9. กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง และค่าเฉลี่ยคะแนนลำดับถัดไปเท่ากับ 3.666 คือข้อ 13 ชักจูงประชาชนให้สนใจมารับบริการจากหน่วยงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าไปให้ความรู้คนต่าง ๆ ในตำบลและหมู่บ้าน ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.333 คือข้อ 14 สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาด้านโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชน

จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดระหว่าง 3.619 – 4.142 มีจำนวนหกข้อ และ
ค่าเฉลี่ยต่ำสุดระหว่าง 2.333 – 3.476 มีจำนวนเก้าข้อ

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของพัฒนาการที่มีขอบเขตของพัฒนาการในการส่งเสริม
การศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
	<u>บทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน</u>	
1.	ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษาคุณพัฒนาตัวอย่าง หมู่บ้านดี คนจากตำบลอื่น	2.619
2.	สนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำอาสาพัฒนาของ ท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.000
3.	ในการร่วมมือกับนักวิชาการจากหน่วยงานเกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.523
4.	สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือรวมใจกันจัดตั้งและรักษา สาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ในตำบลหรือหมู่บ้าน	4.047
5.	สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือ กันพัฒนาท้องถิ่น	4.190
6.	ประสานงานและร่วมมือกับครูในโรงเรียนประชาบาลในการให้ การศึกษาแก่ประชาชน	3.428
7.	สนับสนุนและร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นและชาวบ้านในการพัฒนา กันจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนที่เด่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเยี่ยมระดับตำบล	3.714

ตาราง 13 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ย
8.	ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี	3.047
9.	ชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน	4.047
10.	แนะนำชาวบ้านที่มีปัญหาทางอาชีพและค่านิยมให้รู้จักใช้บริการจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน	3.761
11.	ในการชักนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมารับรู้ปัญหาของชาวบ้านเพื่อหาทางวางแผนแก้ไข	3.571
12.	สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่น เช่น ปลัดตำบลอำเภอ เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล ได้มีโอกาสประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้านอยู่เสมอ	3.904

จากตาราง 13 ซึ่งเป็นตารางแสดงข้อมูลเกี่ยวกับค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน จำนวน 12 ข้อ ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดเท่ากับ 4.190 คือข้อ 5. สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่นเช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมาเท่ากับ 4.047 มีสองข้อคือ ข้อ 4. สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือกันจัดตั้งและรักษาสมาคมสมัครใจ เช่น อาสาสมัครหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในตำบลหรือหมู่บ้าน และข้อ 9. ชักนำ

ให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน ส่วนค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 2.619 คือข้อ 1. ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชมศึกษาโรงงานพัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านก็เคนจากตำบลอื่น

จะเห็นได้ว่าค่าเฉลี่ยคะแนนสูงสุดคือระหว่าง 3.523 - 4.190 มีจำนวนแปดข้อ และค่าเฉลี่ยคะแนนต่ำสุดระหว่าง 2.619 - 3.428 มีจำนวนสี่ข้อ

๖. การเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากร

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้าน คือบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยคะแนน ค่าความแปรปรวน (variance) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ตามลำดับดังแสดงไว้ในตาราง 14 ต่อไปนี้

ตาราง 14 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ยคะแนน ค่าความแปรปรวน และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	ค่าเฉลี่ย	ความแปรปรวน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)	43	142.930	103.231	10.160
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)	51	141.549	157.960	12.568
พัฒนากร	21	150.095	110.387	10.506

จากค่าสถิติในตาราง 14 จะเห็นว่ากลุ่มพัฒนากรมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านสูงสุด รองลงมาคือ คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงการกระจายของคะแนนความแปรปรวน (variance) และคะแนนความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ปรากฏว่าคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีทัศนคติแตกต่างไ้มากที่สุด ส่วนคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) และพัฒนากรมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

ตาราง 15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบสมมุติฐานเกี่ยวกับทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	1451.794	725.897	4.882 *
ภายในกลุ่ม	112	16649.696	148.658	
รวมทั้งหมด	114	18101.490		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการวาง 15 แสดงว่าดัชนีของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้านคือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อนำค่าเฉลี่ยดัชนีของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรมาทดสอบเป็นรายคู่จะปรากฏผลดังในตาราง 16 ต่อไปนี้

ตาราง 16 เปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนดัชนีของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นรายคู่

กลุ่มตัวอย่าง	คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)		คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)	พัฒนากร
	ค่าเฉลี่ย	141.549	142.930	150.095
1. คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)	141.549	—	1.381	8.546
2. คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)	142.930	—	—	7.165
3. พัฒนากร	150.095	—	—	—

q . 95 (r, 115)

r = 2

r = 3

2.80

3.36

$\sqrt{\frac{MS_w}{n}}$ q . 95 (r, 115)

5.132

6.148

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 16 ปรากฏว่ากลุ่มพัฒนาการมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะที่มีบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน คือบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนสูงกว่ากลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และกลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนกลุ่มที่พบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะที่มีบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนทั้งสามด้านแตกต่างกันอย่างไรมีนัยสำคัญทางสถิติคือ กลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และกลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนาการที่มีบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนได้นำมาเปรียบเทียบไว้ในตาราง 17 ต่อไปนี้

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะเป็นรายข้อของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนาการที่มีบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการเรียนรู้ของระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน

ลำดับข้อ	บทบาทในการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	กรรมการสภาตำบล	กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน	พัฒนาการ
1.	ประชุมและชักจูงชาวบ้านเพื่อนำปัญหาด้านอาชีพที่ทำอยู่มารวบรวมกันวางโครงการแก้ไข	3.697	3.509	3.380
2.	ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรมาแนะนำการทำปุ๋ยหมัก รวมทั้งการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องวิธีให้เกษตรกร	3.186	3.254	3.095
3.	ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น	3.534	3.705	4.047
4.	นำข่าวสารและวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของชาวบ้านมาเผยแพร่อยู่เสมอ	3.674	3.764	3.571

ตาราง 17 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทในด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	กรรมการ สภาตำบล	กรรมการ พัฒนา หมู่บ้าน	พัฒนากร
5.	ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3.651	3.764	4.047
6.	สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำด้านตลาด ผู้นำด้านจัดหาทุน เพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน	2.790	3.274	3.428
7.	ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน ขณะที่กำลังประกอบอาชีพ	3.162	3.215	3.761
8.	ร่วมกับ กสศ., กทบ. ในการวางแผนงานสร้างงานใน ชุมชน (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน	4.186	4.019	4.476
9.	นำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กสช. เพื่อพัฒนา ให้ดีขึ้น	3.813	3.921	3.952
10.	ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผล ของ กลุ่มอาชีพต่าง ๆ	2.395	2.431	2.857
11.	สนับสนุนให้ชาวบ้านกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าลงมือปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเมื่อผ่านการแนะนำแล้ว	3.116	3.333	3.714
12.	ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น และให้รู้จักร่วมมือกันทำ	3.790	3.588	4.333
13.	สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติ ส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ	3.372	3.411	4.238
14.	ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เพื่อนำความรู้ด้าน วิชาชีพมาอบรมหรือเผยแพร่แก่ชาวบ้านอยู่เสมอ	4.069	3.509	3.714

ตาราง 17 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทในด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	กรรมการ สภาตำบล	กรรมการ พัฒนา หมู่บ้าน	พัฒนากร
15.	เมื่อเกิดปัญหาด้านประกอบอาชีพก็สนับสนุนให้ชาวบ้านได้พูดและแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาารวมกัน	3.627	3.490	3.809
	<u>บทบาทในด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน</u>			
1.	ส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานและผู้ใหญ่ในตำบลที่ขาดโอกาสทางการศึกษา	3.558	3.039	3.142
2.	สนับสนุนและร่วมกับชาวบ้านในการจัดให้มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3.139	3.117	3.619
3.	ร่วมกับประชาชนจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน	3.534	3.450	2.809
4.	สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน	2.093	2.411	2.476
5.	ให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหนุ่ม-สาวในตำบล และหมู่บ้านอยู่เสมอ	3.790	3.725	3.380
6.	แนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งบริการในตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น ห้องสมุดประชาชนที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3.232	2.862	3.428
7.	ร่วมมือกับ กศต., กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางกรมมาสู่ชาวบ้านเสมอ	3.953	3.803	3.476
8.	ส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือได้มีความรู้ขึ้นทั้งในด้านการอาชีพและด้านสุขภาพอนามัย	3.534	3.411	3.333

ตาราง 17 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน	กรรมการ สภาตำบล	กรรมการ พัฒนา หมู่บ้าน	พัฒนากร
9.	กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง	3.837	3.705	3.857
10.	ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น	3.930	3.666	4.142
11.	ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เขารวม เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกัน หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิตในตำบล	3.441	3.588	4.142
12.	ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำป้ายแจ้งข่าวทางการ รวมทั้ง เผยแพร่หนังสือและข่าวสารให้ประชาชนได้รู้อย่าง ทั่วถึง	3.558	3.607	3.333
13.	ชักจูงประชาชนให้สนใจมารับบริการจากหน่วยงานของ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าไปให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ในตำบลหรือหมู่บ้าน	3.000	2.882	3.666
14.	สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาค้นโรงเรียน พุทธศาสนวันอาทิตย์ โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับ พระภิกษุสามเณร และประชาชน	2.116	2.117	2.333
15.	จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีใน ตำบลและหมู่บ้าน	3.837	3.784	3.666
<u>บทบาทด้านประสานงานพัฒนาในชุมชน</u>				
1.	ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษาครูงาน พัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านดีเด่นจากตำบลอื่น	2.302	2.411	2.619

ตาราง 17 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน	กรรมการ สภาตำบล	กรรมการ พัฒนา หมู่บ้าน	พันนากร
2.	สนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำอาสาพัฒนาของท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.511	3.607	3.000
3.	ในการร่วมมือกับนักวิชาการจากหน่วยงานเกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.348	3.294	3.523
4.	สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือรวมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ในตำบลหรือหมู่บ้าน	4.232	4.098	4.047
5.	สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น	4.232	4.039	4.190
6.	ประสานงานและร่วมมือกับครูในโรงเรียนประชาบาลในการให้การศึกษาแก่ประชาชน	3.348	3.294	3.428
7.	สนับสนุนและร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นและชาวบ้านในการพัฒนาความจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนดีเด่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเยี่ยมระดับตำบล	3.372	3.411	3.714
8.	ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี	2.139	2.431	3.047
9.	ชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน	4.000	4.156	4.047

ตาราง 17 (ต่อ)

ลำดับข้อ	บทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน	กรรมการ สภาตำบล	กรรมการ พัฒนา หมู่บ้าน	พัฒนากร
10.	แนะนำชาวบ้านที่ปัญหาทางคดีอาชญากรรมและคดีอาชญากรรมให้รู้จักใช้บริการจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน	3.232	3.019	3.761
11.	ในการชักนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมารับรู้ปัญหาของชาวบ้านเพื่อหาทางวางแผนแก้ไข	3.023	2.941	3.571
12.	สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่น เช่น ปลัดตำบล อำเภอ เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล ได้มีโอกาสประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้านอยู่เสมอ	3.558	3.470	3.904
รวม		3.402	3.369	3.573

จากตาราง 17 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษา นอกโรงเรียนทั้งสามด้าน คือบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริม การศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน ซึ่งปรากฏว่า กลุ่มพัฒนากรมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติสูงกว่ากลุ่มอื่นคือเท่ากับ 3.573 สำหรับค่าเฉลี่ยคะแนนรองลงมา คือ ของกลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 3.402 และของกลุ่มคณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ต่ำสุดคือเท่ากับ 3.369

6. การเปรียบเทียบลำดับความสำคัญของทัศนระหว่างคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับ
พัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร

ในการศึกษาเปรียบเทียบทัศนของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนระหว่างกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนต่ำสุด คือคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนสูงสุดคือพัฒนากรชั้นขึ้น ผู้วิจัยได้เสนอผลการเปรียบเทียบโดยใส่หมายเลขลำดับที่และค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนไว้ตรงตามข้อคำถามเกี่ยวกับบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน คือบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนทั้งตาราง 18 ต่อไปนี้

ตาราง 18 หมายเลขลำดับที่และค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

ลำดับ ข้อ	บทบาทในการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	คณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)		พัฒนากร	
		ที่	ค่าเฉลี่ย	ที่	ค่าเฉลี่ย
1.	ประชุมและชักจูงชาวบ้านเพื่อนำปัญหาค้นหาอาชีพที่ทำอยู่มา ร่วมกันวางแผนโครงการแก้ไข	6	3.509	11	3.380
2.	ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรมาแนะนำการทำปุ๋ยหมัก รวมทั้งการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องให้เกษตรกร	11	3.254	12	3.095
3.	ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น	4	3.705	4	4.047
4.	นำข่าวสารและวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของ ชาวบ้านมาเผยแพร่อยู่เสมอ	3	3.764	9	3.571

ตาราง 18 (ต่อ)

ลำดับ ข้อ	บทบาทในการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	คณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)		พัฒนากร	
		ที่	ค่าเฉลี่ย	ที่	ค่าเฉลี่ย
5.	ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3	3.764	4	4.049
6.	สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำคนกลาง ผู้นำคน จัดทบทวน เพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน	10	3.274	10	3.428
7.	ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน ที่กำลังประกอบอาชีพ	12	3.215	7	3.761
8.	ร่วมกับ กศร., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กสร.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน	1	4.019	1	4.476
9.	นำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กสร. เพื่อพัฒนา ให้ดีขึ้น	2	3.921	5	3.952
10.	ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดตั้งวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิต ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ	13	2.431	13	2.857
11.	สนับสนุนให้ชาวบ้านกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าลงมือ ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เมื่อผ่านการแนะนำแล้ว	9	3.333	8	3.714
12.	ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และให้รู้จักร่วมมือกันทำ	5	3.588	2	4.333
13.	สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติ ส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ	8	3.411	3	4.238
14.	ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เพื่อหาความรู้ด้าน วิชาชีพมาอบรมหรือเผยแพร่แก่ชาวบ้านอยู่เสมอ	6	3.509	8	3.714

ตาราง 18 (ต่อ)

ลำดับ ข้อ	บทบาทในด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	คณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)		พัฒนากร	
		ที่	ค่าเฉลี่ย	ที่	ค่าเฉลี่ย
15.	เมื่อเกิดปัญหาคานประกอบอาชีพกักสนับสนุนให้ชาวบ้านได้ พูดและแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน	7	3.490	6	3.809
	<u>บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน</u>				
1.	ส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานและผู้ใหญ่ในตำบลที่ขาดโอกาส ทางการศึกษา	11	3.039	9	3.142
2.	สนับสนุนและร่วมกับชาวบ้านในการจัดให้มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้าน	10	3.117	4	3.619
3.	ร่วมกับประชาชนจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน	8	3.450	10	2.809
4.	สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้ง ห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน	14	2.411	11	2.476
5.	ให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหนุ่ม-สาวในตำบล และ หมู่บ้านอยู่เสมอ	3	3.725	7	3.380
6.	แนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งบริการในตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น ห้องสมุด ประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	13	2.882	6	3.428
7.	ร่วมมือกับ กสท., กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางการมาสู่ชาวบ้านเสมอ	1	3.803	5	3.476

ตาราง 18 (ต่อ)

ลำดับ ข้อ	บทบาทงานการส่งเสริมการศึกษา และวิชาการในชุมชน	คณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)		พัฒนากร	
		ที่	ค่าเฉลี่ย	ที่	ค่าเฉลี่ย
8.	ส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือได้มีความรู้ที่ขึ้น ทั้งในคำ อาชีพและสถานสุภาพอนามัย	9	3.411	8	3.333
9.	กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง	4	3.705	2	3.857
10.	ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาระเบียบ วัฒนธรรมของท้องถิ่น	5	3.666	1	4.142
11.	ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เข้าร่วม เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกันหรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิตในตำบล	7	3.588	1	4.142
12.	ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นในการจัดหาปัจจัย 4 จากทางการ รวมทั้ง เผยแพร่หนังสือและข่าวสารให้ประชาชนได้รู้ อย่างทั่วถึง	6	3.607	8	3.333
13.	ชักจูงประชาชนให้สนใจมารับบริการจากหน่วยงานของ กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เขาไปให้ความรู้คนต่าง ๆ ในตำบลหรือหมู่บ้าน	12	2.882	3	3.666
14.	สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาคนโรงเรียนพุทธ พุทธศาสนาวัดอาทิตย์ โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับ พระภิกษุสามเณร และประชาชน	15	2.117	12	2.333
15.	จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรี ในตำบลและหมู่บ้าน	2	3.784	3	3.666

ตาราง 18 (ต่อ)

ลำดับ ข้อ	บทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน	คณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)		พัฒนากร	
		ที่	ค่าเฉลี่ย	ที่	ค่าเฉลี่ย
บทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน					
1.	ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน พัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านที่เคนจากตำบลอื่น	10	2.411	11	2.619
2.	สนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำ อาสาพัฒนาของท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน อยู่เสมอ	3	3.607	10	3.000
3.	ในการร่วมมือกับนักวิชาการจากหน่วยงาน เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของ ชาวบ้านอยู่เสมอ	6	3.294	7	3.523
4.	สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือรวมใจกันจัดตั้งและ รักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ในตำบลหรือหมู่บ้าน	2	4.098	2	4.047
5.	สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น	3	4.039	1	4.190
6.	ประสานงานและร่วมมือกับครูในโรงเรียนประชาบาลใน การให้การศึกษาแก่ประชาชน	6	3.294	8	3.428
7.	สนับสนุนและร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นและชาวบ้านใน การพัฒนาความจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬา เยาวชนดีเด่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเยี่ยมระดับตำบล	5	3.411	5	3.714

ตาราง 18 (ต่อ)

ลำดับ ข้อ	บทบาทงานการประสานงานพัฒนาในชุมชน	คณะกรรมการ พัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)		พัฒนากร	
		ที่	ค่าเฉลี่ย	ที่	ค่าเฉลี่ย
8.	ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงาน เอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็ก ระเบียบตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี	9	2.431	9	3.047
9.	ชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน	1	4.156	2	4.047
10.	แนะนำชาวบ้านที่มีปัญหาทางคดีอาชญากรรมและคดีอื่น ๆ ให้รู้จักใช้บริการจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน	7	3.019	4	3.761
11.	ในการชักนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน มารับรู้ปัญหาของชาวบ้าน เพื่อหาทางวางแผนแก้ไข	8	2.941	6	3.571
12.	สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่น เช่น ปลัดอำเภอ กำนันตำบล สาธารณสุขตำบล ได้มีโอกาสประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้านอยู่เสมอ	4	3.470	3	3.904

จากตาราง 18 ผลการเปรียบเทียบลำดับที่และลำดับจากค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับพัฒนากรจะเห็นว่าคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และ พัฒนาการมีทัศนะบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษาของระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมอาชีพ ในชุมชนตรงกัน 4 ลำดับที่คือ ลำดับที่ 1 ข้อ 8. ร่วมกับ กสศ., กพม. ในการวางแผนงานสร้าง งานในชนบท (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน ลำดับที่ 4 ข้อ 3. ชักจูงให้ชาวบ้าน

สนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น ลำดับที่ 10 ข้อ 6. สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำคานตลาด ผู้นำการจัดหาทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน และ ลำดับที่ 13 ข้อ 10. ชักชวนชาวบ้านรวมกันจัดงานวันเกษตรกรเพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ส่วนข้ออื่น ๆ นั้นไม่มีลำดับที่ตรงกัน

สำหรับบทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน ปรากฏว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) สูงสุดเป็นลำดับ 1 เท่ากับ 3.803 คือข้อ 7. รวมเมื่อกับ กสศ., กพม. นำชาวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางการมาสู่ชาวบ้านเสมอ และค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของพัฒนากรสูงสุดเป็นลำดับ 1 เท่ากับ 4.142 คือข้อ 10. ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นและ ข้อ 11. ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกันหรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในตำบล ส่วนข้ออื่น ๆ นั้นไม่มีลำดับที่และค่าเฉลี่ยคะแนนตรงกัน

ส่วนบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนจะเห็นว่า คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรมีทักษะบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน การประสานงานพัฒนาในชุมชนตรงกัน 2 ลำดับที่คือ ลำดับที่ 2 ข้อ 4. สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้รวมมือรวมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในตำบลหรือหมู่บ้าน และลำดับที่ 5 ข้อ 7. สนับสนุนและร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น และชาวบ้านในการพัฒนาคานจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนดีเด่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ดีเด่นระดับตำบล ส่วนข้ออื่น ๆ นั้นไม่มีลำดับที่ตรงกัน.

7. การจัดลำดับความสำคัญของทักษะรวมของคณะกรรมการสภาตำบล (กสศ.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากร

ผู้วิจัยได้จัดลำดับความสำคัญจากค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะรวมของคณะกรรมการสภาตำบล (กสศ.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามคานความลำดับคือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพใน

ชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชนและบทบาทด้านการประสานงาน
พัฒนาในชุมชนดังได้แสดงไว้ในตาราง 19 ดังต่อไปนี้

ตาราง 19 ลำดับความสำคัญของค่าเฉลี่ยคะแนนรวมของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริม
การศึกษานอกระบบโรงเรียนทั่วสามด้าน

ลำดับ ความ สำคัญ	ข้อ	ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยรวม
1	8	<u>บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน</u> ร่วมกับ กสท., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน	4,165
2	9	นำเทคโนโลยี การเข้ามามีส่วนร่วมในแผนงาน กสท. ให้เกิดขึ้น ให้ดีขึ้น	3,886
3	12	ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นและให้รู้จักร่วมมือกันทำ	3,900
4	5	ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3,773
5	14	ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนเพื่อนำความรู้ด้าน วิชาชีพมาอบรมหรือเผยแพร่แก่ชาวบ้านอยู่เสมอ	3,756
6	3	ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น	3,704
7	4	นำข่าวสารและวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของ ชาวบ้านมาเผยแพร่อยู่เสมอ	3,695
8	15	เมื่อเกิดปัญหาค้นหาประกอบอาชีพที่สนับสนุนให้ชาวบ้านได้พูดและ แสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาารวมกัน	3,600

ตาราง 19 (ต่อ)

ลำดับ ความ สำคัญ	ข้อ	ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยรวม
9	1	ประชุมและชักจูงชาวบ้านเพื่อปัญหาบ้านอาชีพที่ทำอยู่มารวมกัน วางโครงการแก้ไข	3.556
10	13	สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติ ส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ	3.547
11	11	สนับสนุนให้ชาวบ้านกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าลงมือปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเพื่อความก้าวหน้าแล้ว	3.321
12	7	ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหาแก่ประชาชน ขณะที่กำลังประกอบอาชีพ	3.295
13	2	ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทาง การเกษตรมาแนะนำการทำปุ๋ยหมัก รวมทั้งการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกวิธีให้เกษตรกร	3.200
14	6	สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำด้านตลาด ผู้นำด้านจัดหาทุน เพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน	3.121
15	10	ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกรเพื่อแสดงผลผลิต ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ	2.495
<u>บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาระดับประถมศึกษาและวิชาการในชุมชน</u>			
1	10	ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น	3.852
2	7	ร่วมมือกับ กสท., กพม. นำชาวสาววิชาการใหม่ ๆ จาก ทางการมาสู่ชาวบ้านเสมอ	3.800

ตาราง 19 (ต่อ)

ลำดับ ความ สำคัญ	ข้อ	ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยรวม
3	9	กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง	3.782
	15	จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในตำบล และหมู่บ้าน	3.782
4	5	ให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหมู่-สาวในตำบลและ หมู่บ้านอยู่เสมอ	3.686
5	11	ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เข้าร่วมเป็น สมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกันหรือกลุ่มอาชีพเพื่อการผลิตในตำบล	3.634
6	12	ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำป้ายแจ้งข่าวจากทางการ รวมทั้ง เผยแพร่หนังสือและข่าวสารให้ประชาชนได้รู้อย่างทั่วถึง	3.539
7	8	ส่งเสริมให้ประชาชนที่ไม่รู้หนังสือได้มีความรู้ขึ้นทั้งในด้านอาชีพ และด้านสุขภาพอนามัย	3.443
8	3	ร่วมกับประชาชนจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน	3.365
9	1	ส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานและผู้ใหญ่ในตำบลที่ขาดโอกาส ทางการศึกษา	3.252
10	2	สนับสนุนและร่วมกับชาวบ้านในการจัดให้มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้าน	3.217
11	6	แนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จาก แหล่งบริการในตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	3.104

ตาราง 19 (ต่อ)

ลำดับ ความ สำคัญ	ข้อ	ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยรวม
12	13	ชักจูงประชาชนให้มาสนใจรับบริการจากหน่วยงานของกรมการ ศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าไปให้ความรู้คนต่าง ๆ ในตำบล หรือหมู่บ้าน	3.069
13	4	สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณร ในการจัดตั้ง ห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน	2.304
14	14	สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาค้นโรงเรียน พุทธศาสนาวินาศวิทยโคกใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับ พระภิกษุสามเณรและประชาชน	2.156
<u>บทบาทงานการประสานงานพัฒนาในชุมชน</u>			
1	4	สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือรวมใจกันจัดตั้งและรักษา สาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในตำบลหรือหมู่บ้าน	4.139
	5	สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น	4.139
2	9	ชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน	4.078
3	12	สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่น เช่น ปลัดอำเภอ กำนันตำบล สาธารณสุขตำบล ได้มีโอกาส ประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาาร่วมกับชาวบ้านอยู่เสมอ	3.582

ตาราง 19 (ต่อ)

ลำดับ ความ สำคัญ	ข้อ	ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน	ค่าเฉลี่ยรวม
4	2	สนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำ อาสาพัฒนาท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ	3.460
5	7	สนับสนุนและร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นและชาวบ้านในการ พัฒนาความจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนดีเด่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่นระดับตำบล	3.452
6	3	ในการร่วมมือกับนักวิชาการจากหน่วยงานเกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของ ชาวบ้านอยู่เสมอ	3.356
7	6	ประสานงานและร่วมมือกับครูในโรงเรียนประชาบาลในการให้ การศึกษาแก่ประชาชน	3.339
8	10	แนะนำชาวบ้านที่มีปัญหาทางกานอาชีพและคานอนามย์ให้รู้จัก ใช้บริการจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน	3.234
9	11	ในการชักนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมา รับรู้ปัญหาของชาวบ้านเพื่อหาทางวางแผนแก้ไข	3.088
10	8	ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี	2.434

จากตาราง 19 เมื่อพิจารณาลำดับความสำคัญจากค่าเฉลี่ยรวมที่คะแนนของคณะกรรมการสภาตำบล (กสค.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามประเด็นข้อคำถามทั้งสามด้าน คือบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน 15 ข้อ บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน 15 ข้อ และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน 12 ข้อ ปรากฏว่าบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชนลำดับความสำคัญอันดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ยรวมสูงถึง 4.165 คือข้อ 8. ร่วมกับ กสค., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชุมชน (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้านลำดับความสำคัญอันดับที่ 15 มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุดเท่ากับ 2.495 คือข้อ 10. ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

ลำดับความสำคัญอันดับที่ 1 - 10 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 3.547 - 4.165 คือข้อ 8, 9, 12, 5, 14, 3, 4, 15, 1 และ 13. และลำดับความสำคัญอันดับที่ 11 - 15 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 2.495 - 3.321 คือข้อ 11, 7, 2, 6 และ 10

ส่วนบทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน ลำดับความสำคัญอันดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ยรวมสูงถึง 3.852 คือข้อ 10 ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นลำดับความสำคัญอันดับที่ 14 มีค่าเฉลี่ยรวมต่ำสุดเท่ากับ 2.156 คือข้อ 14 สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาค้นโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยให้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชน ส่วนลำดับความสำคัญอันดับที่ 3 มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.792 อยู่สองข้อ คือ ข้อ 9. กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมืองและข้อ 15. จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในตำบลและหมู่บ้าน

ลำดับความสำคัญอันดับที่ 1 - 6 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 3.539 - 3.852 คือข้อ 10, 7, 9, 15, 5 และ 12 และลำดับความสำคัญอันดับที่ 7 - 14 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 2.156 - 3.443 คือข้อ 8, 3, 1, 2, 6, 13, 4 และ 14 ส่วนบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนปรากฏว่า ลำดับความสำคัญอันดับที่ 1 มีค่าเฉลี่ยรวมสูงถึง 4.139 อยู่สองข้อ คือ ข้อ 4. สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้รวมมือร่วมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กใน

ตำบลหรือหมู่บ้าน และข้อ 5. สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น สำหรับลำดับความสำคัญอันดับที่ 11 มีค่าเฉลี่ยรวมค่าสุดเท่ากับ 2.408 คือข้อ 1 ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชมศึกษาดูงานพัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านที่เด่นจากตำบลอื่น

ลำดับความสำคัญอันดับที่ 1 – 3 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 3.582 – 4.139 คือข้อ 4, 5, 9, และ 12 ลำดับความสำคัญอันดับที่ 4 – 9 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 3.086 – 3.460 คือข้อ 2, 7, 3, 6, 10 และ 11 และลำดับความสำคัญอันดับที่ 10 – 11 มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ระหว่าง 2.408 – 2.434 คือข้อ 8. และ 1.

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

30

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ต้องการเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สมมุติฐานในการวิจัย

ทัศนะที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรไม่แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) จำนวน 43 คน คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) จำนวน 51 คน และพัฒนากรจำนวน 21 คน รวมทั้งสิ้น 115 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามทัศนะของ คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็นสองตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรายละเอียดส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้านคือ ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน มีจำนวน 15 ข้อ ด้านการส่งเสริมการศึกษา

และวิชาการในชุมชน มีจำนวน 15 ข้อ และคานการประสานงานพัฒนาในชุมชน มีจำนวน 12 ข้อ รวมทั้งสิ้น 42 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือจากมหาวิทยาลัยไปขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ จากนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิได้อนุญาตและได้ออกหนังสือแจ้ง ไปยังอำเภอที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา คือ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ อำเภอภูเขียว อำเภอแก่งคร้อ และอำเภอคอนสารรค ตามลำดับ ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้อาศัยความร่วมมือจากพัฒนาการอำเภอ กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนจำนวนแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยนำไปให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม รวมทั้งสิ้น 157 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์ และใช้การได้กลับคืนมา จำนวน 115 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 72.25

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นเจ็ดขั้นตอนดังนี้

4.1 นำแบบสอบถามมาแยกเป็นกลุ่มบุคคลตามที่ใดศึกษา คือ กลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) กลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และกลุ่มพัฒนากร แล้วตรวจให้คะแนนเพื่อหาค่าเฉลี่ย ค่าความแปรปรวน (variance) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

4.2 หาค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านคือ ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และคานการประสานงานพัฒนาในชุมชน

4.3 เปรียบเทียบทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน โดยใช้วิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทิศทาง (Two - way Analysis of Variance)

4.4 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน โดยใช้วิธีของ นิวแมน คีลส์ (Newman Keuls)

4.5 เปรียบเทียบลำดับความสำคัญของทัศนะระหว่างคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งสามด้าน

4.6 จัดลำดับความสำคัญของทัศนะรวมของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน คือ ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน

สำหรับด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชนนั้น คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ได้ให้ทัศนะตอบบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับความร่วมมือกับคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ในการวางแผนงานสร้างงานในชุมชน (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้านมากที่สุด นอกจากนี้คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) เห็นว่าพัฒนากรให้ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาล และเอกชนเพื่อนำความรู้ด้านวิชาชีพมาอบรมหรือเผยแพร่แก่ชาวบ้านอยู่เสมอเป็นจำนวนมาก แต่การรวมทำงานกับชาวบ้านในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นและให้รู้จักร่วมมือกันทำนั้นอยู่ในระดับปานกลาง และในการชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ นั้นอยู่ในระบับน้อยหรือไม่มีการปฏิบัติแต่อย่างใด

ส่วนด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน การวิจัยพบว่า คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ได้ให้ทัศนะตอบบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการร่วมมือกับคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)

นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางการมาสู่ชาวบ้าน เสมอมากที่สุด นอกจากนี้คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ยังได้ให้คำแนะนำของพัฒนากรเกี่ยวกับการกระตุ้นและการแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง ขณะเดียวกันพัฒนากรก็ไต่ส่ง เสริมให้ประชาชนรักษาประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นมากที่สุดเช่นกัน แต่ในด้านการสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชนนั้นสรุปได้ว่าคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ได้ให้คำแนะนำของพัฒนากรในค่านี้น้อยที่สุดหรือไม่มีการปฏิบัติแต่อย่างใด

สำหรับด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน การวิจัยยังพบอีกว่า คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) มีคำแนะนำของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการสนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติเช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในตำบลหรือหมู่บ้านมากที่สุด นอกจากนี้พัฒนากรไต่สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบลให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นมากพอสมควร ส่วนในด้านการสนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำอาสาพัฒนาของท้องถิ่นเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านนั้นอยู่ในระดับปานกลาง

แต่ในด้านการประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี การวิจัยพบว่าคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) มีคำแนะนำของพัฒนากรในค่านี้น้อยที่สุดหรือไม่มีการปฏิบัติแต่อย่างใด

2. ทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้านคือ ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน

สำหรับการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ส่วนมากคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีคำแนะนำของพัฒนากรเกี่ยวกับการร่วมมือกับ กสท., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กชช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน และการนำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กชช. เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นมากที่สุด นอกจากนี้ในการส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้

เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และนำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของชาวบ้านมาเผยแพร่อยู่เสมอในชั้นปานกลาง แต่สำหรับการร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรมาแนะนำการทำปุ๋ยหมักรวมทั้งการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องให้เกษตรกร และการชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีทัศนคติตอบทบทวนของพัฒนากรในค่านี้น้อยที่สุด หรือ ไม่มีการปฏิบัติแต่อย่างใด

ส่วนในด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน การวิจัยพบว่าคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีทัศนคติตอบทบทวนของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เกี่ยวกับการร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำป้ายแจ้งข่าวจากทางการ รวมทั้งเผยแพร่หนังสือข่าวสารให้ประชาชนได้รู้อย่างทั่วถึง และร่วมมือกับ กสศ. และ กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางการมาสู่ชาวบ้านเสมอมากที่สุด นอกจากนี้ได้มีการให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหนุ่ม-สาวในตำบลและหมู่บ้าน รวมทั้งการให้ความรู้โดยจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในตำบลและหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในการสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน รวมทั้งสนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาค้นโรงเรียนพุทธศาสนานานาชาติ โดยให้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร และประชาชนนั้นส่วนมากคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีทัศนคติตอบทบทวนของพัฒนากรในเรื่อง เหล่านี้น้อยที่สุดหรือ เห็นว่าพัฒนากร ไม่มีการปฏิบัติแต่อย่างใด

และในด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนนั้นส่วนมากคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีทัศนคติตอบทบทวนของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเกี่ยวกับการชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบล (กสศ.) กับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกันมากที่สุด นอกจากนี้ยังได้มีการสนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบลให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น สนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำอาสาพัฒนาของท้องถิ่น เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษางานพัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านดีเด่นจากตำบลอื่นปรากฏว่าอยู่ในขั้นน้อย และน้อยที่สุดหรือ ไม่มีการปฏิบัติแต่อย่างใด

3. ทิศนะของพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนสามด้านคือ ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน

สำหรับการส่งเสริมอาชีพในชุมชนนั้น การวิจัยพบว่าพัฒนากรมีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการร่วมมือกับ กสศ. และ กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชุมชน (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน ร่วมทำงานกับชาวบ้าน และในขณะเดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและให้รู้จักร่วมมือกันทำ นอกจากนี้ในเรื่องเกี่ยวกับการสนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และยังคงจูงใจให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น อยู่ในขั้นมาดถึงมากที่สุด

ส่วนในเรื่องเกี่ยวกับการสนับสนุนให้ชาวบ้านกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าลงมือปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับอาชีพเมื่อผ่านการแนะนำรวมทั้งเมื่อเกิดปัญหาด้านประกอบอาชีพก็สนับสนุนให้ชาวบ้านได้พูด และแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาด้วยกันพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

แต่ในเรื่องของการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทางการ เกษตรกรแนะนำการทำปุ๋ยหมักรวมทั้งการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกวิธีให้เกษตรกรและการชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ นั้น พบว่าอยู่ในขั้นน้อยและน้อยที่สุดคือไม่มีการปฏิบัติแต่อย่างใด

สำหรับในด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน การวิจัยพบว่าพัฒนากรมีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ประชาชนรักษาระเบียบ วัฒนธรรมของท้องถิ่น ทั้งยังส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เขาร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกันหรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในระดับตำบลและหมู่บ้าน

นอกจากนี้ในเรื่องเกี่ยวกับการสนับสนุนและร่วมกับชาวบ้านในการจัดให้มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน การกระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง ปรากฏว่าอยู่ใน

ระดับปานกลาง และในเรื่องเกี่ยวกับการจัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีในระดับตำบลและหมู่บ้านนั้นพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง

แต่ในเรื่องเกี่ยวกับการร่วมมือกับประชาชนจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียนรวมทั้งการสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณร ในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชนนั้น พบว่าอยู่ในขั้นน้อยและน้อยที่สุด คือไม่มีการปฏิบัติแต่อย่างใด

ส่วนในด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน การวิจัยพบว่าพัฒนากรมีทัศนคติตอบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนมากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการสนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น ทั้งยังสนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือร่วมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในระดับตำบล และหมู่บ้านมากขึ้น

นอกจากนี้ในเรื่องเกี่ยวกับการแนะนำชาวบ้านที่มีปัญหาทางด้านอาชีพและด้านอนามัยให้รู้จักใช้บริการจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งการสนับสนุนและรวมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น และชาวบ้านในการพัฒนาจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนดีเด่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็เด่นระดับตำบล ปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับเรื่องเกี่ยวกับการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษาดูงานพัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านดีเด่นจากตำบลอื่น หรือแม้แต่ในการชักนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมารับรู้ปัญหาของชาวบ้าน เพื่อหาทางวางแผนแก้ไขนั้น การวิจัยพบว่าพัฒนากรมีทัศนคติตอบทบาทของพัฒนากรในเรื่องเหล่านี้น้อยและน้อยที่สุดหรือไม่มีการปฏิบัติแต่ประการใด

4. ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน คือ ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษานี้จึงปฏิเสธสมมุติฐานที่ว่า ทัศนคติที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรไม่แตกต่างกัน

5. ทิศนะของพัฒนาการที่มีคอบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านสูงกว่ากลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ทิศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) กับ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีคอบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

7. กลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) มีทิศคอบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านไคค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อดังนี้ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อระหว่าง 2.395 – 4.186 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปมีถึงแปดข้อ

ส่วนบทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อระหว่าง 2.093 – 3.953 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป มีถึงเก้าข้อ และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อระหว่าง 2.139 – 4.232 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป มีถึงห้าข้อ

8. กลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีทิศคอบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านไคค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อดังนี้ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อระหว่าง 2.431 – 4.019 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปมีแปดข้อ

สำหรับบทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อระหว่าง 2.117 – 3.803 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป มีเจ็ดข้อ

ส่วนบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อระหว่าง 2.411 – 4.156 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปมีห้าข้อ

9. กลุ่มพัฒนาการมีทิศคอบทบาทของพัฒนาการในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านไคค่าเฉลี่ยคะแนนรายข้อดังนี้ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนน

รายชั้ระหว่าง 2.857 - 4.476 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปมี 11 ชั้

สำหรับบทบาทคานการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายชั้ระหว่าง 2.333 - 4.142 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปมีหกชั้

ส่วนบทบาทคานการประสานงานพัฒนาในชุมชนมีค่าเฉลี่ยคะแนนรายชั้ระหว่าง 2.619 - 4.190 โดยค่าเฉลี่ยคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปมีแปดชั้

10. การเปรียบเทียบลำดับที่และลำดับจากค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับพัฒนากรที่บ่บทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามคาน พบวาคานการส่งเสริมอาชีพในชุมชนตรงกันสี่ลำดับที่ คือ

ลำดับที่ 1 ชั้ 8. รวมกับ กสช. และ กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน

ลำดับที่ 4 ชั้ 3. ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น

ลำดับที่ 10 ชั้ 6. สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำคานตลาด ผู้นำคานจัดหาทุน เพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน

และลำดับที่ 13 ชั้ 10. ชักชวนชาวบ้านรวมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลิตผลของกลุ่มอาชีพทาง ๆ

สำหรับบทบาทคานการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน ปรากฏวามีลำดับที่และลำดับค่าเฉลี่ยคะแนนชั้ใดตรงกัน

ส่วนบทบาทคานการประสานงานพัฒนาในชุมชน ปรากฏวาคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรมีลำดับที่และค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนตรงกันสองลำดับที่ คือ

ลำดับที่ 2 ชั้ 4. สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้รวมบ่รวมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในตำบลหรือหมู่บ้าน

และลำดับที่ 5 ชั้ 7. สนับสนุนและรวมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นและชาวบ้านในการพัฒนาคานจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนดีเอน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ข้อเสนอแนะ

11. ลำดับความสำคัญของทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้าน คือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน

สำหรับบทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชนนั้น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมสูงสุดถึง 4.165 คือข้อ 8. ร่วมกับ กสท., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชุมชน (กสท.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมต่ำสุดเท่ากับ 2.495 คือข้อ 10. ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกร เพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

ส่วนบทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชนข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมสูงสุดถึง 3.852 คือข้อ 10. ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่น และข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมต่ำสุดเท่ากับ 2.156 คือข้อ 14. สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาค้นโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชน

และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมสูงสุดถึง 4.139 อยู่สองข้อคือ ข้อ 4. สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือรวมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็กในตำบลหรือหมู่บ้าน และข้อ 5. สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบลให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น แต่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรวมต่ำสุดเท่ากับ 2.408 คือข้อ 1. ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษางานพัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านที่เด่นจากตำบลอื่น

อภิปรายผล

1. เปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีต่อบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้งสามด้านคือ บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้

จากค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากร จะเห็นได้ว่าพัฒนากรมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะต่อบทบาทและหน้าที่ของตัวพัฒนากรเองในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทสูงกว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความไม่เหมือนกันในด้านประสบการณ์ สภาพการเรียนรู้ การยอมรับตัวพัฒนากร ความใกล้ชิดในการปฏิบัติงานซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณของ ปรีดี โชติช่วง (ปรีดี โชติช่วง 2525 : 71) ที่ว่าผู้นำท้องถิ่นและประชาชนชาวชนบทนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ น้อย

อีกประการหนึ่ง การที่องค์กรท้องถิ่นทั้งสองกลุ่มมีการยอมรับตัวพัฒนากรน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากสาเหตุหลายอย่าง ประการแรกคือพัฒนากรเป็นคนต่างถิ่นยอมไม่เข้าใจลักษณะนิสัยของคนชนบทในท้องถิ่นที่พอ และพัฒนากรส่วนใหญ่ไม่เข้าใจภาษาและขนบธรรมเนียมของท้องถิ่นชนบท และประการที่สอง พัฒนากรจะมุ่งเพียงการปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา

นอกจากนี้สภาพการเรียนรู้ของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนยัง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้นำท้องถิ่นคือคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และประชาชนไม่มีโอกาสได้เข้าร่วมในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเท่าที่ควร และขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานอื่นทั้ง ของรัฐและเอกชนในการดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบท ดังจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับต่ำ ในเรื่องเกี่ยวกับการแนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งบริการในท้องถิ่น

เช่น ทองสมุทประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

และในเรื่อง เกี่ยวกับการชักจูงประชาชนให้สนใจมารับบริการจากหน่วยงานของ
กรมการศึกษานอกโรงเรียนที่เขาไปให้ความรู้ คานทาง ๆ ในตำบลหรือหมู่บ้าน

ส่วนความใกล้ชิดของพัฒนากรในการปฏิบัติงานกับผู้นำท้องถิ่นและประชาชนนั้น พัฒนาการ
ยัง ไม่มีความใกล้ชิดกับผู้นำท้องถิ่น และประชาชนดีพอ เพราะพัฒนากร ไม่มีโอกาสได้อยู่ในตำบล
หรือหมู่บ้านตลอด จึง ไม่สามารถที่จะประสานงานและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่นักวิชาการจากหน่วยงาน
อื่นทั้งของรัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ จึงทำให้
ผู้นำท้องถิ่น ไม่มีความใกล้ชิดและ ไม่สามารถประสานงานร่วมมือวางแผนโครงการต่าง ๆ เพื่อ
แก้ไขปัญหามีอยู่ในท้องถิ่นร่วมกับพัฒนากรดีพอ ทั้งจะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติของ
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ในด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน เกี่ยวกับเรื่องของการ
ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนมารับรู้ปัญหาของชาวบ้านเพื่อหาทาง
วางแผนแก้ไขและในเรื่อง เกี่ยวกับการนำชาวบ้าน และผู้นำท้องถิ่น ไปเยี่ยมชม ศึกษางานพัฒนา
ตัวอย่างหมู่บ้านดีเกินจากตำบลอื่น ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับต่ำ

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของรุ่งโรจน์ ตั้งสุริยกิจ (รุ่งโรจน์ ตั้งสุริยกิจ
2526 : 69 - 70) ที่พบว่าพัฒนากร เป็นตัวแทนจากหน่วยงานของรัฐบาล จึงถือว่าตนเองเป็น
เพียง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะต้องปฏิบัติงานตามนโยบายและขอบเขตที่ทาง รัฐบาลหรือผู้บังคับบัญชา
กำหนดให้เท่านั้น ยังขาดความใกล้ชิดกับผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในการปฏิบัติงาน เช่น
การลงไปอยู่ในหมู่บ้าน กินอย่างชาวบ้าน และใช้ชีวิตอย่างประชาชนในตำบลหรือหมู่บ้านไม่มาก
เท่าที่ควร

สำหรับเกี่ยวกับการปฏิบัติงานซึ่ง เกิดจากตำแหน่งและหน้าที่ในระดับตำบลหรือหมู่บ้าน
ส่วนใหญ่พัฒนากรที่มาจากบุคคลภายนอกจะ ไม่เข้าใจสภาพความเป็นจริง ของท้องถิ่นและชาวบ้าน
จึงทำหน้าที่เพียง เป็นผู้ไปเสริมงานพัฒนาในชุมชนชนบทที่ผู้นำท้องถิ่นและชาวบ้านทำอยู่ก่อนแล้ว

ส่วนในคานหลักสูตรจะเน้นแนวคิดในการพัฒนากว้างมากไป แต่ให้เนื้อหาในคานสภาพ
ที่เป็นจริงทางปฏิบัติน้อย วิธีการที่ใช้จะมุ่งแก้ปัญหาเพื่อการปฏิบัติงานในระยะยาว รวมทั้งการ

สื่อสารระหว่างพัฒนากับผู้นำชาวบ้านมีไม่มากเท่าที่ควร

อย่างไรก็ตามความคิดเห็นในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทและตำแหน่งระหว่างพัฒนากับผู้นำท้องถิ่นซึ่งได้แก่คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่ไม่สอดคล้องกัน จะทำให้การพัฒนาชนบทไม่ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้ง ๆ ที่มีระเบียบและข้อกำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายไว้ให้ปฏิบัติตรงกัน การปฏิบัติงานตามความเป็นจริงจะกองตรงกัน เพราะความไม่เหมือนกันของประสบการณ์ สภาพการรับรู้ของแต่ละฝ่าย ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ

จะเห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความคิดเห็นขัดแย้งและยังไม่เข้าใจในความสำคัญบทบาทของพัฒนากรในการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียน จึงอาจจะเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญอันหนึ่งในการพัฒนาชนบท แต่ในทางตรงกันข้ามหากผู้นำท้องถิ่นซึ่งได้แก่คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ได้เข้าใจบทบาทและเห็นความสำคัญของพัฒนากรสอดคล้องกันแล้ว จะทำให้เกิดการประสานงานและการร่วมมือที่ดี และปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมตรงตามความต้องการกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ของชาวบ้าน

2. คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับพัฒนากรมีทัศนะบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษาของระบบโรงเรียนในชนบทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มนี้แตกต่างกันจริง เชื่อมกันไครยละ 95

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยคะแนนของทั้งสองกลุ่มปรากฏว่า พัฒนาการมีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะบทบาทของพัฒนากรเองในการส่งเสริมการศึกษาของระบบโรงเรียนสูงกว่า และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียนในชนบทต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนที่แตกต่างกันนี้ อาจเนื่องมาจากองค์กรท้องถิ่นคือคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ยังไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญในบทบาทของพัฒนากร รวมทั้งไม่มีส่วนใดร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนในชนบท ถึงแม้จะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่ปีบทบาทของพัฒนากร ด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน ซึ่งพบว่ามีความเฉลี่ยคะแนนต่ำในเรื่องเกี่ยวกับการร่วมมือกับผู้นำท้องถิ่นในการแนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ

จากแหล่งบริการในตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

และนอกจากนี้ในด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน เกี่ยวกับเรื่องของการประสานงาน และร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็ก ระเบียบตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี เป็นต้น ซึ่งพบว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับต่ำ เช่นเดียวกัน

จากผลการวิจัยปรากฏว่า ทักษะที่แตกต่าง กันของทั้งสองกลุ่มนี้สอดคล้อง กับงานวิจัยของ ชาตรี มูลสถาน (ชาตรี มูลสถาน 2523 : 89 - 95) ซึ่งทำการวิจัยความคาดหวังของ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านของพัฒนากร และพบว่า ความคิดเห็นที่ขัดแย้ง กันจะเป็น อุปสรรคต่อการปฏิบัติงานในการพัฒนาท้องถิ่นชนบท

3. คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) กับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีทัศนะ ทอบพบาของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษาของระบบโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพการทำงานและการเกี่ยวข้องกันในการปฏิบัติงานในท้องถิ่นของ ทั้งสองฝ่ายไม่ห่างไกลกันมากเกินไป และเมื่อพิจารณาถึงลักษณะความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันแล้ว จะเห็น ได้ว่าทั้งคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีความเกี่ยว ข้องใกล้ชิดกันในสภาพของสังคมชนบทและหน้าที่การงาน ซึ่งจะมีผลให้สามารถกำหนดบทบาทหน้าที่ ของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษาของระบบโรงเรียนในท้องถิ่นได้อย่างดี

ทั้ง จะเห็นได้จากค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และ คณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) ด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน ในเรื่องเกี่ยวกับการชักนำ ให้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) ได้มีโอกาสวางแผน แก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน และในเรื่อง เกี่ยวกับการสนับสนุนให้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับคณะกรรมการสภาตำบล (กสต.) ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน ซึ่งพบว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนสูง

นอกจากนี้ในด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ในเรื่อง เกี่ยวกับการชักจูงให้ชาวบ้านสนใจ รวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น และเกี่ยวกับการนำข่าวสารและวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของชาวบ้าน

มาเผยแพร่อยู่เสมอ ซึ่งพบว่ามีความละเอียดและแม่นยำในระดับสูง เช่นเดียวกัน แสดงว่าทั้งสองกลุ่มมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดในการปฏิบัติงานในท้องถิ่นร่วมกันจริง

จากผลการวิจัยครั้งนี้ทัศนคติที่ไม่แตกต่างกันของทั้งสองกลุ่มคือ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ไพศาล กิจเพชร (ไพศาล กิจเพชร 2517 : 96) ที่พบว่าคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ต่างก็เป็นองค์กรท้องถิ่น เป็นผู้นำท้องถิ่นทำหน้าที่เชื่อมประสานระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และยังเป็นกำลังสำคัญในการวางแผนและดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลในการแนะนำและร่วมมือของพัฒนากร และนอกจากนี้องค์กรท้องถิ่นทั้งสองกลุ่มยังร่วมมือกันวางแผนแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตน

จะเห็นได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นทั้งสองกลุ่มต่างก็มีความคิดเห็นตอบทบาทของพัฒนากรสูงในเรื่องเดียวกันคือ

- 3.1 การแนะนำส่งเสริมอาชีพในท้องถิ่น
- 3.2 เป็นผู้ให้คำชี้แจง แนะนำและเป็นที่ปรึกษาปัญหาทางด้านการอาชีพ
- 3.3 ดำเนินการและชักนำให้ชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มสนใจ และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ
- 3.4 จัดการฝึกอบรม สาธิต ให้ความรู้และวิธีการใหม่ ๆ แก่ประชาชนโดยเฉพาะ

ที่เป็นปัญหาของชาวบ้าน

4. ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติรายข้อในแต่ละด้านของทั้งสามกลุ่มตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปนั้น

จะเห็นได้ว่า บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชนของกลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) มีค่าขอ กลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีแปดข้อ และกลุ่มพัฒนากรมี 11 ข้อ

แสดงให้เห็นว่าทุกกลุ่มมีทัศนคติตอบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องการร่วมมือกับ กสท. และ กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กสช.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้านและนำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กสช. เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่ดีในการทำงาน เพราะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอความตักเตือนของทุกฝ่ายได้รับรู้ และหาวิธีการ

ส่งเสริมหรือแก้ไขปัญหามีอยู่ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพปัญหาท้องถิ่น

นอกจากจะเน้นให้เห็นความต้องการที่แท้จริงของผู้นำท้องถิ่นและประชาชนชัดเจนขึ้นแล้ว ยังเป็นผลให้หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ที่จะเข้ามารับรู้ปัญหาและสามารถจัดการ สนับสนุนส่งเสริมหรือช่วยเหลือแก้ไข้ปัญหาได้ตรง และเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของท้องถิ่น และชาวบ้านอีกทางหนึ่งด้วย

อย่างไรก็ดีในการร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นนั้น ดังเช่นกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตร ซึ่งรับผิดชอบอยู่ในท้องที่เดียวกัน บางท้องที่มีความขัดแย้งกันระหว่างพัฒนากรกับเจ้าหน้าที่ หน่วยงานเกษตร จากการแสดงทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนา หมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรในเรื่องเกี่ยวกับการร่วมมือของเจ้าหน้าที่ หน่วยงานอื่นกับพัฒนากร ปรากฏว่ามีคำเฉลี่ยคะแนนทัศนคติอยู่ในระดับต่ำ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการแข่งขันทำงานใน ลักษณะเดียวกันหรือซ้ำซ้อนกัน แทนที่จะร่วมมือประสานงานกัน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งสองฝ่ายมิได้มีการประสานงานและร่วมมือที่ดีในการพัฒนาชนบท

ส่วนบทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน ปรากฏว่า คำเฉลี่ยคะแนน ทัศนคติตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปของกลุ่มพัฒนากรมีหกข้อ ของกลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) มี 10 ข้อ และของกลุ่มคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีแปดข้อ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงคำเฉลี่ย คะแนนทัศนคติที่อยู่ในระดับสูง

จึงเห็นได้ว่าทุกกลุ่มมีทัศนคติยอมรับบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกโรงเรียนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน โดยเฉพาะในเรื่องของการกระตุ้น และแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง รวมทั้งการร่วมมือกับ กสท. และ กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางการมาสู่ชาวบ้านนั้น ซึ่งเป็นการวางแผนทาง ที่ดีในการส่งเสริมให้ประชาชนตื่นตัวต่อสังคม สนใจในเหตุการณ์ของบ้านเมือง ได้รู้และได้คิด ตลอดจนได้แสดงความรักชาติ บ้านเมืองตน

สำหรับบทบาทด้านการประสานงานพัฒนาในชุมชน ปรากฏว่าคำเฉลี่ยคะแนนทัศนคติตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไปของกลุ่มพัฒนากรมีแปดข้อ กลุ่มคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) มีห้าข้อ และกลุ่ม

คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) มีสี่ข้อ

จะเห็นได้ว่าทุกกลุ่มมีทัศนคติตอบทบทวนของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกโรงเรียนในเรื่องของการประสานงานพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องของการ สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบลให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น รวมทั้งการ ชักนำให้คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) กับคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) ได้มีโอกาส วางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นนั้น ซึ่งเป็นการเริ่มกันที่ดีในการทำงาน เพราะได้รู้จักร่วมมือกันทำ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาของท้องถิ่นที่มีอยู่ และยังเป็นผล ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสสรุปสภาพปัญหาที่แท้จริง ของชาวบ้าน พร้อมกับหาวิธีการ ส่งเสริมหรือแก้ไขโดยตรงและเหมาะสมกับความเป็นจริงอีกด้วย

ส่วนทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่มตอบทบทวนของพัฒนากรในการจัดกิจกรรมการศึกษา นอกโรงเรียน โดยเฉพาะในเรื่องเกี่ยวกับการประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานเอกชน และมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุนพัฒนา อาชีพสตรีนั้น เมื่อพิจารณาคาเฉลี่ยคะแนนความคิดเห็นแล้ว ปรากฏว่าอยู่ในระดับต่ำสุด

ที่เห็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะพัฒนากร ซึ่งเป็นผู้นำที่เชื่อม ประสานระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นทั้งของรัฐและเอกชน มิได้ให้ความสนใจ ทั้ง ๆ ที่เป็นหน้าที่โดยตรงในการประสานงานและร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องดัง เช่นเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เหล่านี้ ตลอดจนหน่วยงานของเอกชนที่ให้ความ สนใจอยู่หลายหน่วยงานด้วยกัน อาทิเช่น มูลนิธิซีอีเอฟ องค์การยูนิเซฟ สโมสรโรตารี เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า การที่คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และคณะ กรรมการสภาตำบล (กสท.) มีทัศนคติตอบทบทวนของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งสามด้านแตกต่างกับพัฒนากรนั้นจะเป็นเครื่องชี้ถึงแนวทาง การพัฒนาชนบทและกองทุน ตอบทบทวนและหน้าที่ของพัฒนากรในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนทั้งใน ด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน ด้านการส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และด้านการ ประสานงานพัฒนาในชุมชน ซึ่งบทบาททั้งสามด้านนี้กรมการพัฒนาชุมชนมิได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของ พัฒนากร

ข้อเสนอแนะทั่วไป

เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการพัฒนาชนบท ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้มีส่วนในการดำเนินงานพัฒนาชนบทดังต่อไปนี้

1. กรมการพัฒนาชุมชนควรจะให้พัฒนากรมีบทบาทในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง ซึ่งอาจทำได้โดยสอดคล้องกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ในหลักสูตร การฝึกอบรมพัฒนากรหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรในเรื่องของการส่งเสริมกลุ่มอาชีพ กลุ่มสนใจต่าง ๆ การส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน และการประสานงานพัฒนาในระดับตำบลและหมู่บ้าน เพื่อให้พัฒนากรผู้เข้าอบรมได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในการพัฒนาท้องถิ่น และประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารระดับผู้บังคับบัญชาของพัฒนากร อันได้แก่พัฒนากรจังหวัด พัฒนาการอำเภอ พัฒนาการเทศบาล หรือนักวิชาการพัฒนาชุมชนอื่น ๆ ควรจะให้ความสำคัญในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบท เพราะจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่มีบทบาทของพัฒนากรน้อยกว่า ซึ่งคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) อาจมีความคิดเห็นบทบาทของพัฒนากรจากการปฏิบัติหน้าที่ที่กำลังดำเนินการอยู่และผลงานบางอย่างที่พัฒนากรเคยทำไว้ ในขณะที่พัฒนากรมีความคิดเห็นบทบาทของพัฒนากรเองจากหลักการหรือรูปแบบ และบทบาทที่กำหนดโดยกรมการพัฒนาชุมชน จึงทำให้ข้อมูลหรือภาพพจน์ของพัฒนากรในความคิดเห็นของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกัน ผู้บริหารในสายบังคับบัญชาจึงควรนำมาพิจารณาในการวางแผนนโยบายการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาชนบทให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชนและท้องถิ่น

3. พัฒนาการควรปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่โดยให้ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นมากขึ้น เพราะองค์กรท้องถิ่นมีตำแหน่งหน้าที่ในการที่จะดำเนินงาน และเป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่นในระดับตำบลและหมู่บ้านอยู่แล้ว

การให้ความสำคัญแก่องค์กรท้องถิ่นอาจกระทำได้โดยการหมั่นมาปรึกษาหารือ หรือ การสนับสนุนให้ผู้นำท้องถิ่นช่วยกันออกความคิดเห็นในการพัฒนาแบบช่วยกันคิดช่วยกันทำ การแสดงความคิดเห็นในการวางแผนการทำโครงการต่าง ๆ อย่างเช่น การวางแผนงานสร้างงานใน ชนบท (กสช.) หรือการเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติส่วนรวม เช่น ชนาคารชาว ชนาคารโค - กระบือ และ ศาลากลางหมู่บ้าน เหล่านี้ซึ่งให้องค์กรท้องถิ่นได้รับมีชัยชอบใน การดำเนินงานพัฒนา โดยที่พัฒนาการต้องคอยติดตามกระตุ้นเตือนและประสานงานใกล้ชิดมากขึ้น

4. พัฒนาการควรจะอาศัยแผนงานหรือโครงการที่ผู้นำท้องถิ่นและประชาชนร่วมกันเสนอ ความคิดขึ้นมาหรือแผนงานที่ทำอยู่ก่อนแล้ว เช่น แผนงาน กสช. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ในระดับตำบลและหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพเดียวกัน และกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น เพราะกิจกรรมกลุ่ม เหล่านี้เป็นกิจกรรมในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียน พัฒนาการอาจกระทำได้โดย ประสานงานและขอความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล และปศุสัตว์อำเภอ ให้เข้ามาช่วยเสริมและให้ความรู้ทางด้านอาชีพ ด้าน อนามัย และด้านการเกษตรโดยทำเป็นแบบผสมผสานไปพร้อม ๆ กันเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ ประชาชนในระดับตำบลและหมู่บ้าน

5. พัฒนาการควรจะสนับสนุนและร่วมมือประสานงานกับสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด สภาตำบล โรงเรียนประชาบาล และโรงเรียนมัธยมประจำตำบล สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ให้ได้มีโอกาสจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพราะจำกัดการวิจัยพบว่าพัฒนาการยังมีการร่วมมือกับประชาชนน้อยในด้านการจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน และการสนับสนุน และให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์ และ ประชาชน

นอกจากนี้พัฒนาการควรจะมีส่วนในการชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งบริการในท้องถิ่น เช่น โรงเรียน ห้องสมุดประชาชน และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และพัฒนาการควรมีการร่วมดำเนินการให้การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียนพุทธศาสนา วันอาทิตย์ โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชน ซึ่งพัฒนาการอาจกระทำ

ได้โดยการร่วมมือกับพระสงฆ์ ครูประชาบาล คณะกรรมการสภาตำบล (กสค.) และ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นให้ช่วยกันส่งเสริมการจัดกิจกรรมการศึกษา นอก ระบบโรงเรียนในชนบทในคานนี้ให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการศึกษา นอก ระบบโรงเรียนในชนบทโดยศึกษาเฉพาะกรณีของคณะกรรมการสภาตำบล (กสค.) และ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)
2. ควรมีการวิจัยว่าเกษตรตำบล สาธารณสุขประจำตำบล โรงเรียน หรือส่วนราชการอื่นในท้องถิ่นจะมีส่วนในการส่งเสริมการศึกษา นอก ระบบโรงเรียนได้อย่างไร
3. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมการศึกษา นอก ระบบโรงเรียนของหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งในเมืองและชนบท
4. ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับผลที่ประชาชนชนบทพึงได้รับจากการส่งเสริมการจัดกิจกรรม การศึกษา นอก ระบบโรงเรียนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งรัฐบาลและเอกชน.

บรรณานุกรม

การพัฒนาชุมชน, กรม การพัฒนาชุมชน กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์กรมการพัฒนาชุมชน,
(ม.ป.ป.)

_____ บทบาท-หน้าที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, (ม.ป.ท.), (ม.ป.ป.)

_____ คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับพัฒนากร โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย 2520,
212 หน้า

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม บันทึกการศึกษานอกโรงเรียน เอรว่าณการพิมพ์, (ม.ป.ป.)
154 หน้า

โกวิท วรพิพัฒน์ การศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาชนบท บรรยายที่ มศว ประสานมิตร
ในวิชา ญ. 512 : สัมมนาทางวิชาการ 21 กุมภาพันธ์ 2526

กระจ่าง พันธุมนาวัน การศึกษานอกโรงเรียนกับการพัฒนาชนบท บรรยายที่ มศว ประสานมิตร
ในวิชา ญ. 512 : สัมมนาทางวิชาการ 21 กุมภาพันธ์ 2526

คณะกรรมการวางแผนปฏิรูปการศึกษา การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม รายงานเสนอคณะรัฐมนตรี,
ธันวาคม 2517, 48 หน้า

ชาติรี มูลสถาน ความคาดหวังของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านตอบบทบาทของพัฒนากร วิทยานิพนธ์
สส.ม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2523, 136 หน้า (อัดสำเนา)

เชิดชาย เหล่าหล้า สังคมวิทยาชนบท กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรสมัย 2515, 382 หน้า
ซีเมส (SEAMES) องค์การคณะรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชุมโครงการ
พัฒนาการศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 1969, 12 - 16

ทิตยา สุวรรณะชัย ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร ในทัศนะของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน
และเจ้าหน้าที่ระดับอำเภอ พระนคร โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น 2509, 162 หน้า

โตชิโอ ยึดสุชิโร การศึกษากันคว่ำเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของพัฒนากร พระนคร
โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น 2509, 206 หน้า

ทวีป อภิลักษณ์ การศึกษานอกระบบโรงเรียน เอกสารการนิเทศ การศึกษานับที่ 222

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2523, 342 หน้า

ทองอยู่ แก้วไทรยะ แนวคิดทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน-ทิศทางในอนาคต จานช้อย ฉบับที่ 2 :

มิถุนายน - สิงหาคม 2525, 10 - 11

ไทยรัฐ รัฐวางแนวทางการของชาวชนบท ปีที่ 26 ฉบับที่ 9214 : 32 พฤษภาคม 2526,

หน้า 3, 12

นิรุติ ไชยกุล หลักการพัฒนาชุมชนและคู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน สำหรับพัฒนากร

กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย 2519, 201 หน้า

บุญสม นาวานุเคราะห์ โครงการจัดการไม่รื้อหนังสือ การศึกษาผู้ใหญ่ เล่มที่ 6 พระนคร

โรงพิมพ์คุรุสภา 2512, 6 - 7

ประจวบ คลายเจียม คู่มือ-สอบวิชาหลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน

กระทรวงมหาดไทย 2420, 58 หน้า

ปรีดี โชติช่วง คู่มือสอบพัฒนากร กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์ไทย 2525,

187 หน้า

พัทธยา สายหนู การปฏิบัติงานของพัฒนากรในเขตอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2509, 162 หน้า

ไพรัตน์ เคะชรินทร์ การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับการพัฒนาชนบท บรรยายที่ มทว ประสานนิกร

ในวิชา กญ. 512 : สัมมนาทางวิชาการ 21 กุมภาพันธ์ 2526, 21 - 22

ไพศาล กิจเพชร ปัญหาการปฏิบัติงานของพัฒนากรในเขตแทรกซึมของผู้ออกการร้ายคอมมิวนิสต์

จังหวัดนครพนม วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2517, 156 หน้า

ปิฎกธู สาธร บทบาทของศึกษาธิการจังหวัด วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย

สหรัฐอเมริกา โรงพิมพ์การศาสนา 2512, 135 หน้า

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี เอกสารคำบรรยายนิสิตปริญญาโทสาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2525, หน้า 8 (เอกสารโรเนียว)

ยูเนสโก การศึกษาเพื่อชีวิต : โลกแห่งการศึกษาร่วมกันและอนาคต (ฉบับแปล) ปารีส 1972,
224 หน้า

รุ่งโรจน์ ทั้งสุรกิจ วิธีฝึกอบรมนักพัฒนาที่ดีที่สุด สังคมพัฒนา ฉบับที่ 2 : มีนาคม - เมษายน
2526, 69 - 70

เรือง สุขสวัสดิ์ การฝึกอบรมผู้นำชาวบ้าน สังคมพัฒนา ฉบับที่ 2 : มีนาคม - เมษายน 2526,
56 - 67

ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ หลักการวิจัยทางการศึกษา ทวีติการพิมพ์ 2524,
287 หน้า

เล็ก ลัทธิพันธ์ บทบาทของอาชีวศึกษาผู้ใหญ่ในการพัฒนากำลังคนในอาชีพแขนงต่าง ๆ
ปริญญานิพนธ์ ค.ม. แผนกบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2512, 94 หน้า
วิบูลย์ แซ่มชื่น การพัฒนาชนบทแบบผสมผสาน การศึกษาผู้ใหญ่ ฉบับที่ 4 : มีนาคม -
พฤษภาคม 2518, 21 - 22

ศิลปากร, มหาวิทยาลัย ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทกับการศึกษานอกโรงเรียน : รายงาน
การสัมมนาทางวิชาการ 3 - 5 กันยายน 2523, 192 หน้า

ศึกษาธิการ, กระทรวง โครงการพัฒนาการฝึกงานนอกโรงเรียนในประเทศไทย กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ 2517, 96 หน้า

สุภาพ วีระวรรณ วิเศษสุรการ รายงานการวิจัยสาเหตุที่เฝ้าดูผลกระทบในการดำเนินงาน
พัฒนาชุมชนของทางราชการ พระนคร เกื้อกูลการพิมพ์ 2506, 158 หน้า

สุนัย ทองนพ รายงานการสัมมนาทางวิชาการลักษณะการปฏิบัติงานสังคมศาสตร์ในชุมชนชนบท
- 22 - 24 มีนาคม 2524 บรรยายที่คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

_____ แผนพัฒนาจิตใจ พัฒนาชุมชน ปีที่ 21 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2525, 6 - 7

สุวิทย์ บึงวรพันธ์ พัฒนาชนบทในประเทศไทย กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ 2509, 122 หน้า
สุนทร โคตรบรรเทา การศึกษานอกระบบโรงเรียน กรุงเทพฯ อักษรสยามการพิมพ์ 2524,

123 หน้า

สุนทร สุนันท์ชัย การศึกษานอกระบบโรงเรียน เอกสารการสัมมนาวิชาการ การศึกษา
นอกระบบ พิมพ์ประกอบการสัมมนาการศึกษาอกระบบ วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม : 15-
16 พฤศจิกายน 2518 (โรเนียว)

สมโมท สหกริ การเปรียบเทียบคุณสมบัติที่พึงปรารถนาของหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
จังหวัดตามทัศนะของผู้เกี่ยวข้องในภาคใต้ ปรินฎาณิพนธ์ กศ.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2526

โสภา จูพิกุลชัย จิตวิทยาสังคม โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2515, 262 หน้า
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520, 146 หน้า
อนันต์ ศรีโสภ หลักการวิจัยเบื้องต้น โรงพิมพ์วัฒนาพานิช 2521, 430 หน้า
อรุณ ปรีดีคิลิก และคณะ การจัดการและการบริหารการศึกษานอกโรงเรียนในประเทศไทย
พระนคร สำนักพิมพ์บรรณกิจ 2524, 101 หน้า

Bergevin, Paul, Dwight Morris and Robert M. Smith. Adult Education
Procedures. New York : The Seabury Press, 1966.

Coombs, Philip H. and Manzoor Ahmed. Attacking Rural Poverty : How
Non-formal Education can Help. New York : Johns Hopkins University
Press, 1974.

Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education.
New York : McGraw - Hill Book Company, 1966.

Krech, David, R.S. Crutchfield and E.L. Ballachev. Individual in
Society. New York : McGraw - Hill Book Company, 1962.

McDonald, Richard R. Selected Readings and Projects in Social
Psychology. New York : McGraw - Hill Book Company, 1971.

Peter Du Sautoy. Rural Reconstruction Review. (January 1979), p. 78.

Sander, Irwin T. "Theories of Community Development," Rural Sociology.
(March, 1985), p. 23,

Sarbin, Theodore R. "Role Theory," Hand book of Psychology. New York:
Adison Wesley Publishing Company, 1954.

Wiener, B.J. Statistical Principles in Experimental Design. New York:
McGraw - Hill Book Company, 1962.

ที่ ทม 1007/1223

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วันที่ 26 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2526

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการจังหวัดชัยภูมิ

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นายวีระศักดิ์ ศรีรักษ์

เป็นนิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอก การศึกษานานาชาติ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

นิสิตผู้นี้มีความประสงค์จะมาติดต่อเพื่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำ
 วิทยานิพนธ์ เรื่อง ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนากร
 ที่มอบหมายของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ

ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร โคตรบรรเทา ประธาน

อาจารย์บุญธรรม คำพอง กรรมการ

สิ่งที่นิติกรขอความอนุเคราะห์ คือ ขออนุญาตให้คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนา
 หมู่บ้าน และพัฒนากร คอบแบบสอบถาม ในระหว่างเดือน ธันวาคม 2526 – มกราคม 2527
 เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอ
 ขอบขอบคุณในความช่วยเหลืออนุเคราะห์ใด ๆ ที่ท่านจะโปรดให้แก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) วชิรญา บัวศรี

(นางวชิรญา บัวศรี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 3919864

(สำเนา)

ที่ ขบ 0015/17493

ศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ

ถนนบรรณาการ 36000

29 ธันวาคม 2526

เรื่อง ขอความร่วมมือสำรวจข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

เรียน นายอำเภอเกษตรสมบูรณ์

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แจ้งขออนุญาต จังหวัดไผ่รายวระกักดิ์ ศรีวัณ นิสิตระดับปริญญาโท สํารวจข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ทิศนํของคณะกรรมการสําคําลดคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านแลพัฒนากรที่มีคอบทบาทของพัฒนากร ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างเดือนธันวาคม 2526 - มกราคม 2527 ซึ่งจังหวัดไค้อนุญาตและให้หนังสือดังกล่าวมาประสานงานโดยตรงกับอำเภอแล้ว จึงเรียนมาเพื่อทราบและอํานวยความสะดวกตามความเหมาะสมต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) พันตรี เฉลิม สุกุมร

(เฉลิม สุกุมร)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดรักษาราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ

สำนักงานจังหวัด

โทร.ชัยภูมิ 811573-4

(สำเนา)

ที่ ขย 0015/17493

ศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ

ถนนบรรณาการ 36000

27 ธันวาคม 2526

เรื่อง ขอความร่วมมือสำรวจข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

เรียน นายอำเภอภูเขียว

ควยักติพิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แจ้งขออนุญาตจังหวัด
 ให้นายวีระศักดิ์ ศรีรักษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สำรวจข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ทิศนะของ
 คณะกรรมการสภาตำบลคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนารวมที่มีบทบาทของพัฒนากรในการ
 ส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างเดือน ธันวาคม 2526 – มกราคม
 2527 ซึ่งจังหวัดได้อนุญาตและให้ปลัดกิ่งกล่าวมาประสานงานโดยตรงกับอำเภอแล้ว
 จึงเรียนมาเพื่อทราบและอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสมต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) พันตรี เฉลิม สุ่มร

(เฉลิม สุ่มร)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดรักษาราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ

สำนักงานจังหวัด

โทร.ชัยภูมิ 811573-4

(สำเนา)

ที่ ขย 0015/17493

ศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ

ถนนบรรณาการ 36000

27 ธันวาคม 2526

เรื่อง ขอกวามร่วมมือสำรวจข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

เรียน นายอำเภอแก่งคร้อ

ควยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แจ้งขออนุญาตจังหวัด
 ให้นายวีระศักดิ์ ศรีรักษ์ นิสิตระดับปริญญาโท สำรวจข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ทิศของ
 คณะกรรมการสภาตำบลและกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนากิจที่คอบทบาทของพัฒนากรในการ
 ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างเดือน ธันวาคม 2526 - มกราคม
 2527 ซึ่งจังหวัดไ้อนุญาตและให้สิทธิดังกล่าวมาประสานงานโดยตรงกับอำเภอแล้ว
 จึงเรียนมาเพื่อทราบและอำนวยความสะดวกความเหมาะสมต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) พันตรี เฉลิม สุขุมร

(เฉลิม สุขุมร)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดรักษาราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ

สำนักงานจังหวัด

โทร.ชัยภูมิ 811573-4

(สำเนา)

ที่ ขย 0015/17493

ศาลากลางจังหวัดชัยภูมิ

ถนนบรรณาการ 36000

27 ธันวาคม 2526

เรื่อง ขอความร่วมมือสำรวจข้อมูลหาวิทยานิพนธ์

เรียน นายอำเภอคอนสาร

ควมบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แจ้งขออนุญาตจังหวัด
 ใ้ให้นายวีระศักดิ์ ธีรวัช นิสิตระดับปริญญาโท ดำรวจข้อมูลเพื่อหาวิทยานิพนธ์ เรื่อง ทักษะของ
 คณะกรรมการสภาตำบลคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนากทมที่คอบหมายของพัฒนากรในการ
 ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างเดือนธันวาคม 2526 - มกราคม
 2527 ซึ่งจังหวัดไ้อนุญาตและให้นิสิตดังกล่าวมาประสานงานโดยตรงกับอำเภอแล้ว
 จึงเรียนมาเพื่อทราบและอำนวยความสะดวกความสะดวกความเหมาะสมต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) พันตรี เณลิม สุกนร

(เณลิม สุกนร)

รองผู้ว่าราชการจังหวัดรักษาราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ

สำนักงานจังหวัด

โทร.ชัยภูมิ 811573-4

(สำเนา)

ที่ ขย. 0316/1918

ที่ว่าการอำเภอเกษตรสมบูรณ์

29 ธันวาคม 2526

เรื่อง ขอความร่วมมือสำรวจข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

เรียน ท่านกำนันลูกคุณเลาะ

ด้วยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แจ้งขออนุญาตอำเภอ ให้นายวีระศักดิ์ ศรีวัช นิลีระดับปริญญาโท สำรวจข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ทิศของ คณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและพลังงานที่มีบทบาทของพัฒนากรในการ ส่งเสริมการศึกษาในระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างเดือนธันวาคม 2526 - มกราคม 2527 ซึ่งอำเภอได้อนุญาตให้ศึกษาแล้ว มาประสานงานโดยตรงกับทางตำบล จึงเรียนมาเพื่อทราบและขอให้อำนวยความสะดวกให้ตามสมควรต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

วิฑิต ลาภหลาย

(นายวิฑิต ลาภหลาย)

ปลัดอำเภอ รักษาการแทน

นายอำเภอเกษตรสมบูรณ์

อำเภอเกษตรสมบูรณ์

(สำเนา)

ที่ ขบ 0816/2521

ที่ว่าการอำเภอแก่งศรีภูมิ

30 ธันวาคม 2526

เรื่อง ขอความร่วมมือสำรวจข้อมูลทำวิทยานิพนธ์

เรียน ประธานสภาตำบลบ้านแก่ง

ควยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แจ้งขออนุญาตจังหวัดให้ นายวีระศักดิ์ ศรีวัชร นิสิตระดับปริญญาโท สำรวจข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง ทักษะของคณะกรรมการสภาตำบล คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านและพัฒนากว่าที่มอบหมายของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างเดือนธันวาคม 2526 - มกราคม 2527 ซึ่งจังหวัดได้อนุญาตและให้หนังสือกล่าวมาประสานงานโดยตรงกับอำเภอแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบและอำนวยความสะดวกความเหมาะสมต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) วิชัย พงษ์เจริญ

(นายวิชัย พงษ์เจริญ)

ปลัดอำเภอ(เจ้าพนักงานปกครอง 5) รักษาการแทน

นายอำเภอแก่งศรีภูมิ

ที่ทำการปกครองอำเภอ

(สำเนา)

ที่ ขย.0217/3

ที่ว่าการอำเภอคอนสวรรค์

3 มกราคม 2527

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน กอปรภักดิ์วิทยาลัย

อ้างถึง หนังสือที่ ทม.1007/1223 ลงวันที่ 26 ธันวาคม 2526

ตามที่ได้นำแบบสอบถามไปให้จำนวน 6 ชุดนั้น บัดนี้ทางพัฒนาชุมชน อำเภอคอนสวรรค์

ได้ตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วและได้จัดส่งมาพร้อมนี้ด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ)

สมนึก บัวแพ

(นายสมนึก บัวแพ)

พัฒนาการอำเภอคอนสวรรค์

พัฒนาชุมชน.

ภาควิชาการศึกษานานาชาติและการศึกษาพิเศษ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

...../...../.....

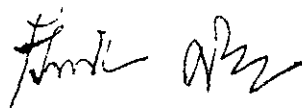
เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

เรียน ท่านผู้ตอบแบบสอบถาม

เนื่องด้วยข้าพเจ้า นายวีระศักดิ์ ศรีรักษ์ นิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร กำลังทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล
คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนากร ที่มีบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
โรงเรียน ในจังหวัดชัยภูมิ" เพื่อประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
ใคร่ขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้ ในการทำวิจัยครั้งนี้ ข้าพเจ้าจำเป็นต้อง
จะนำคำตอบของท่านไปเป็นข้อมูล ซึ่งข้าพเจ้าหวังว่าจะมีผลทำให้เกิดประโยชน์ต่อการปรับปรุง
การปฏิบัติงานของพัฒนากร ในการพัฒนาชนบทให้ดีขึ้น ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอความกรุณาจากท่าน
ได้โปรดตอบคำถามทุกข้อให้ตรงตามความเป็นจริง และความรู้สึกนึกคิดของท่านเอง

ข้าพเจ้ารับรองว่าจะรักษาคำตอบของท่านไว้เป็นความลับ และขอได้รับความ
ขอบคุณอย่างสูงจากข้าพเจ้าไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ด้วยความนับถือ

(นายวีระศักดิ์ ศรีรักษ์)

ผู้วิจัย

แบบสอบถาม

ทัศนะของคณะกรรมการสภาตำบล (กสท.) คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.) และพัฒนากรที่มีบทบาทของเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิ.

.....

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1. ต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับตัวท่าน และตอนที่ 2. ต้องการทราบความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับบทบาทของพัฒนากรในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบท

คำตอบของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และโปรดตอบทุกข้อตามทัศนะหรือความคิดเห็นที่แท้จริงของท่านอย่างเสรีและด้วยความสบายใจ

ตอนที่ 1

โปรดกาเครื่องหมาย (✓) และเติมคำในช่องว่างข้อความที่เหมาะสมกับตัวท่านเอง

1. เพศ ชาย ☐ หญิง ☐

2. อายุ ☐ 18 - 25 ปี

☐ 26 - 33 ปี

☐ 34 - 41 ปี

☐ 42 - 50 ปี

☐ 51 - 58 ปี

3. ปัจจุบันมีภูมิลำเนา หรือ

1. ภูมิลำเนาที่อาศัยอยู่ หมู่บ้าน

ตำบล

อำเภอ

จังหวัด

3. ปัจจุบันมีผู้นำแนว หรือ

ปฏิบัติหน้าที่อยู่

หมู่บ้าน

ตำบล

อำเภอ

.....

จังหวัด

4. ข้าพเจ้ามีฐานะเป็น

☐ คณะกรรมการสภาตำบล (กสท.)

☐ คณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน (กพม.)

☐ พัฒนาการ

ตอนที่ 2

โปรดกาเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องทางขวามือที่ตรงตามทัศนะหรือความคิดเห็น
ว่าพัฒนากรมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทมากน้อยเพียงใด
ดังตัวอย่างข้อ 0

ตัวอย่าง

ข้อ	บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
0	ให้ความรู้และแนะนำชาวบ้านเพื่อจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การผลิต และ ทุนยัดยัดคักในตำบลและหมู่บ้าน			✓		
00	ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะ เกี่ยวกันก็ชี้แนะแนวทาง แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น				✓	

โปรดลงมือทำข้อต่อไปนี้ ตามทัศนะหรือความคิดเห็นของท่านว่า พัฒนาการมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในชนบทมากน้อยเพียงใด

ข้อ	บทบาทในด้านการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1.	ประชุมและชักจูงชาวบ้านเพื่อนำปัญหาด้านอาชีพที่ทำอยู่มารวบรวมกันวางโครงการแก้ไข					
2.	ร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรมาแนะนำการทำปุ๋ยหมักรวมทั้งการใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกต้องวิธีให้เกษตรกร					
✓ 3.	ชักจูงให้ชาวบ้านสนใจรวมกลุ่มอาชีพกันขึ้น					
✓ 4.	นำข่าวสารและวิชาการใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของชาวบ้านมาเผยแพร่อยู่เสมอ					
✓ 5.	ส่งเสริมให้ชาวบ้านรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
6.	สนับสนุนให้ประชาชนรู้จักเป็นผู้นำค้ำคานตลาด ผู้นำค้ำคานจัดหาทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตรายได้ในตำบลและหมู่บ้าน					
✓ 7.	ออกเยี่ยมเยียนและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปัญหากับประชาชนขณะที่กำลังประกอบอาชีพ					
8.	ร่วมกับ กศศ., กพม. ในการวางแผนงานสร้างงานในชนบท (กศศ.) ในหมู่บ้านให้สอดคล้องกับปัญหาของชาวบ้าน					
9.	นำหลักวิชาการเข้ามาแนะนำในแผนงาน กศศ. เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น					
10.	ชักชวนชาวบ้านร่วมกันจัดงานวันเกษตรกรเพื่อแสดงผลผลิตของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ					

ข้อ	บทบาทในการส่งเสริมอาชีพในชุมชน	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
11.	สนับสนุนให้ชาวบ้านกล้าแสดงความคิดเห็นและกล้าลงมือปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ เมื่อผ่านการแนะนำแล้ว					
12.	ร่วมทำงานกับชาวบ้านในขณะที่เดียวกันก็มีการชี้แนะเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น และให้รู้จักร่วมมือกันทำ					
13.	สนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของร่วมกันเกี่ยวกับสมบัติ ส่วนรวม เช่น ธนาคารข้าว ศาลากลางหมู่บ้าน ฯลฯ					
14.	ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐบาลและเอกชน เพื่อนำความรู้ด้าน วิชาชีพมาอบรมหรือ เผยแพร่แก่ชาวบ้านอยู่เสมอ					
15.	เมื่อเกิดปัญหาค้นหาประกอบอาชีพก็สนับสนุนให้ชาวบ้านได้พูด และแสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางแก้ปัญหาร่วมกัน					

ข้อ	บทบาทในค้ำส่ง เสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1.	ส่งเสริมการศึกษาของลูกหลานและผู้ใหญ่ในตำบลที่ขาดโอกาสทางการศึกษา					
2.	สนับสนุนและร่วมกับชาวบ้านในการจัดให้มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน					
3.	ร่วมกับประชาชนจัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน					
4.	สนับสนุนและให้ความร่วมมือกับพระภิกษุสามเณรในการจัดตั้งห้องสมุดวัดเพื่อบริการแก่สมณสงฆ์และประชาชน					
5.	ให้ความรู้และส่งเสริมกีฬาแก่กลุ่มหนุ่ม-สาวในตำบลและหมู่บ้านอยู่เสมอ					
6.	แนะนำและชักจูงชาวบ้านให้มารับรู้ข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากแหล่งบริการในตำบลหรือหมู่บ้าน เช่น ห้องสมุดประชาชน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน					
7.	ร่วมมือกับ กศศ., กพม. นำข่าวสารวิชาการใหม่ ๆ จากทางการมาสู่ชาวบ้านเสมอ					
8.	ส่งเสริมให้ประชาชนที่ไมรูหนังสือได้มีความรู้ดีขึ้น ทั้งในด้านอาชีพและค่านิยมอันดีงาม					
9.	กระตุ้นและแนะนำชาวบ้านให้รู้จักใช้สิทธิหน้าที่ทางการเมือง					
10.	ส่งเสริมให้ประชาชนรักษาประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น					
11.	ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและสนับสนุนให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเดียวกัน หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในตำบล					

ข้อ	บทบาทในค่านส่งเสริมการศึกษาและวิชาการในชุมชน	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
12.	ร่วมกับผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำป้ายแจ้งข่าวจากทางการ รวมทั้งเผยแพร่หนังสือและข่าวสารให้ประชาชนได้รู้ อย่างทั่วถึง					
13.	ชักจูงประชาชนให้สนใจมารับบริการจากหน่วยงานของกรมการ ศึกษานอกโรงเรียนที่เข้าไปให้ความรู้ด้านต่าง ๆ ในตำบล หรือหมู่บ้าน					
14.	สนับสนุนและร่วมดำเนินการให้การศึกษาในโรงเรียน พุทธศาสนวันอาทิตย์ โดยใช้วัดเป็นสถานศึกษาสำหรับ พระภิกษุสามเณร และประชาชน					
15.	จัดให้มีการอบรมและให้ความรู้แก่กรรมการพัฒนาสตรีใน ตำบลและหมู่บ้าน					

ข้อ	บทบาทการประสานงานพัฒนาในชุมชน	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
9.	ชักนำให้คณะกรรมการสภาตำบลกับคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน					
10.	ได้มีโอกาสวางแผนแก้ปัญหาของท้องถิ่นร่วมกัน					
11.	แนะนำชาวบ้านที่มีปัญหาทาง กิจการอาชีพและค่านิยมให้รู้จัก ใช้บริการจากหน่วยงานทั้ง ของ รัฐและเอกชน					
12.	ในการชักนำเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐและเอกชนมารับรู้ ปัญหาของชาวบ้าน เพื่อหาทางวางแผนแก้ไข					
13.	สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ของ รัฐบาลที่ปฏิบัติงานอยู่ในท้องถิ่น เช่น ปลัดอำเภอ เกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล					
14.	ได้มีโอกาสประชุมวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกับชาวบ้าน อยู่เสมอ					

ข้อ	บทบาทงานประสานงานพัฒนาในชุมชน	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1.	ในการนำชาวบ้านและผู้นำท้องถิ่นไปเยี่ยมชม ศึกษางานพัฒนาตัวอย่างหมู่บ้านที่เด่นจากตำบลอื่น					
2.	สนับสนุนและจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการหรือผู้นำอาสาพัฒนาของท้องถิ่น เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ					
3.	ในการร่วมมือกับนักวิชาการจากหน่วยงานเกษตรตำบล สาธารณสุขตำบล เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอยู่เสมอ					
4.	สนับสนุนและชักชวนชาวบ้านให้ร่วมมือรวมใจกันจัดตั้งและรักษาสาธารณสมบัติ เช่น ศาลากลางหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก ในตำบลหรือหมู่บ้าน					
5.	สนับสนุนสถาบันในท้องถิ่น เช่น วัด โรงเรียน สภาตำบล ให้ร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น					
6.	ประสานงานและร่วมมือกับครูในโรงเรียนประชาบาลในการให้การศึกษาแก่ประชาชน					
7.	สนับสนุนและร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นและชาวบ้านพัฒนาความจิตใจ เช่น จัดให้มีการประกวดศูนย์กีฬาเยาวชนดีเด่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดีเด่นระดับตำบล					
8.	ประสานงานและร่วมมือกับหน่วยงานเอกชนและมูลนิธิต่าง ๆ ในการจัดตั้งกองทุนขึ้น เช่น กองทุนพัฒนาเด็กเล็กระดับตำบล และกองทุนพัฒนาอาชีพสตรี					